

Talousarvio 2025 ja taloussuunnitelma vv. 2026-2027

Kaupunginhallitus 21.10.2024

Kaupunginhallitus 28.10.2024

Kaupunginvaltuusto 13.11.2024

Sisällys

1. Kaupunginjohtajan katsaus	4
2. Lohjan talousarvio 2025 pähkinänkuoressa	5
3. Yleisperustelut	6
3.1 Taloussuunnittelun tavoitteet ja lähtökohdat.....	6
3.2 Taloussuunnitteluprosessi	6
3.3 Lohjan kaupungin organisaatio	7
3.4 Taloudelliset lähtökohdat.....	8
3.4.1 Yleinen talouskehitys.....	8
3.4.2 Kuntatalouden tilanne.....	8
3.4.3 Valtionosuudet vuonna 2025	10
3.4.4 Hyvinvoinnin edistäminen	11
3.4.5 TE-palvelut 2025.....	12
3.4.6 Ympäristöasioiden taloudellinen arviointi/Ilmastobudjetti	13
3.4.7 Lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi.....	14
3.4.8 Lohjan kaupungin talous	15
3.4.9 Tuloslaskelma	16
3.4.10 Verotulojen kehitys	17
3.5 Toimintaympäristö	18
3.5.1 Väestön kehitys ja muuttoliike	18
3.5.2 Työllisyys.....	23
3.5.3 Asuminen.....	25
3.6 Henkilöstö.....	28
3.7 Lohjan kaupunkistrategia 2023-2030	30
3.8 Talousarvion rakenne, sitovuus ja seuranta	32
3.8.1 Talousarvion osat	32
3.8.2 Talousarvion sitovuus	34
3.8.3 Vuoden 2025 sitovat tavoitteet.....	37
3.9 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta.....	41
4. Käyttötalousosa	43
4.1 Vuoden 2025 talousarvion täytäntöönpano	43
4.2. Luottamushenkilöhallinto ja konsernipalvelut.....	44
4.2.1 Luottamushenkilöhallinto.....	44
4.2.2 Keskusvaalilautakunta	45
4.2.3 Tarkastuslautakunta	46

4.2.4	Konsernipalvelut.....	48
4.3	Kaupunkirakenne-toimiala	51
4.3.1	Tekninen lautakunta.....	54
4.3.2	Työllisyys- ja elinkeinolautakunta.....	60
4.3.3	Kaupunkikehityslautakunta	65
4.3.4	Ympäristöterveyslautakunta	72
4.4	Sivistys-toimiala	75
4.4.1	Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunta.....	77
4.4.2	Sivistyslautakunta.....	83
5.	Investoinnit.....	93
5.1	Investoinnit yhteensä	93
5.2	Maa- ja vesialueet	94
5.3	Rakennukset	94
5.4	Kiinteät rakenteet ja laitteet	95
5.5	Koneet ja kalusto	95
5.6	Osakkeet ja osuudet	95
6.	Laskelmat.....	96
6.1	Tuloslaskelma	96
6.2	Käyttötalous yhteensä	99
6.3	Valtionosuudet ja avustukset	99
6.4	Myyntivoitot ja -tappiot.....	100
6.5	Verotulot	100
6.6	Toimintakulujen jakoisuus.....	101
6.7	Rahoituslaskelma.....	103
6.8	Rahoitustulot ja -menot	104
6.9.	Menot ja tulot yhteensä	105
7.	Strategisten tytäryhtiöiden sitovat tavoitteet.....	106
7.1	Tavoitteet	106

1. Kaupunginjohtajan katsaus

Lohjan kaupungin vuoden 2025 talousarviota on jouduttu edelleen laatimaan suurten muutosten ja yleiseen talouskehitykseen liittyvän epävarmuuden keskellä. Ensi vuodelle Suomeen ennustetaan parhaimmassakin tapauksessa orastavaa talouden kasvua. Yleisestä epävarmuudesta huolimatta Lohjan perustilanne on suhteellisen hyvä.

Lohjan kaupungin strategiassa linjataan, että Lohja on kestävä kasvun järvikaupunki, joka mahdollistaa suomalaisen asumisen unelman. Lohjan visio puolestaan johdattaa kaupungin 60 000 asukkaan kaupungiksi vuoteen 2050 mennessä ja kertoo sen, että Lohja tunnetaan elämästä nauttivien ihmisten valintana. Lohjan tulee siis jatkossakin aktiivisesti luoda kasvun edellytyksiä. Kaupungin kehittyminen edellyttää meiltä kasvun tekijöiltä myös rohkeutta uudistua, kasvaa ja herättää keskustelua.

Sosiaali- ja terveystalouden siirtyminen hyvinvointialueille on näkynyt kaupungin talouden vakaampana hallintana. Kaupungin talouden ennustettavuus on myös parantunut. Kaiken kaikkiaan alkava talousarviovuosi ja sitä seuraavat vasta näyttävät, mihin kaupungin talous todellisuudessa asettuu.

Vuodelle 2025 epävarmuutta aiheuttaa vuoden alustava alkava kuntien tuottamat työ- ja elinkeinopalvelut. Lohja-Karkkila työllisyysalue aloittaa toimintansa 1.1.2025. Onnistuessaan näiden palveluiden tuottamisessa kaupungin talous vahvistuu. Jos TE-palveluita ei pystytä tuottamaan tehokkaasti ja oikeaa työllisyyttä tuottaen tai yritystoimintaa edistäen, kuntatalouden liikkumavara kaventuu oleellisesti.

Asuntomessuvuodesta 2021 alkaen Lohja on panostanut yhä enemmän erilaisten tapahtumien tuottamiseen. Edellisten vuosien tapahtumien myötä olemme pystyneet luomaan positiivisen vireen ja vireän tapahtuma- ja kulttuurikaupungin imagon. Tämä on näkynyt kävijämäärien kasvuna eri tapahtumissa sekä uusien tapahtumajärjestäjien lisääntymisenä. Vuodelle 2025 on tarkoitus jatkaa tällä mallilla ja vahvistaa Lohjan imagoa vireänä kaupunkina.

Jatkossa on tärkeää luoda yhä laajempaa mielikuvaa Lohjasta, jossa on hyvä asua, elää ja yrittää. Vireä kunta-kuva on jatkossa se, jolla Lohjan tulee erottua muista kunnista. Historiaa meillä on riittävästi ja sieltä saamme jatkoa varten eväitä kehittää kaupunkia. Kun lisäämme tähän yhtälöön olemassa olevat kulttuuri- ja sivistyspalvelut sekä viihtyisän ja siistin kuntakuvan, uskon, että Lohja alkaa kiinnostaa paikkana asua. Laadukkailla kulttuuri- ja liikuntapalveluilla on jatkossakin keskeinen tehtävä lohjalaisten henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin edistäjinä. Pitää myös muistaa, että hyvät peruspalvelut ovat yksi kilpailutekijä kuntien kesken.

Meillä on Lohjalla enemmän positiivisia asioita tai kehityshankkeita kuin epävarmuutta aiheuttavia näkökulmia. Talous on saatu viimeisten vuosien aikana positiiviseksi, mikä antaa tulevana vuosina liikkumavaraa. Vuoden 2025 talousarvio on saatu laadittua kuitenkin tiukan talouden tarkastelun kautta. Tuleva valtuusto joutuu tasapainoilemaan alenevan lapsimääräkehityksen kanssa. Tämä kehitys tulee aiheuttamaan palveluiden laadun tason sekä palveluverkon toimivuuden tarkastelua. Suunnitelmavuosien 2026-2029 aikana kuntatalous tulee kiristymään. Näinä vuosina kaupungin käyttötaloudessa on edelleen epätasapainoa, jonka umpeen kurominen edellyttää määrätietoisia toimia. Jos jatkamme nykyisellä toimintamallilla, kerrytetyt ylijäämät on käytetty 2030 mennessä.

Samaan aikaikkunaan kohdistuu muutama suuri investointi, jotka toimivat Lohjan kaupungin tulevan elinvoimaisuuden pohjana. Neidonkeitaan uudistaminen on edessä vuodesta 2026 alkaen, ja Länsiratahanke sekä Lempolan eritasoliittymän toteuttaminen tulevat näillä näkymin käynnistymään vuoden 2025-2026

vaihteessa. Mäntynummen alueen koulun toteuttaminen alkaa vuoden 2025 aikana. Kaupunkia pyritään kehittämään olemassa olevan kuntainfrastruktuurin sisällä mm. keskustaa kehittämällä keskustavision 2050 pohjalta.

Vaikka olemme siirtymässä taloudellisesti yhä suuremman epävarmuuden aikaan, meillä on työvälaineitä vaikuttaa Lohjan kasvuun ja kehittämiseen kuntalaisten parhaaksi - olla elämästä nauttivien ihmisten Lohja. Edellä mainittuja asioita ei saada toteutettua, ellei kaupungissa ole palveluksessa riittävää määrää osaavaa ja motivoitunutta henkilökuntaa. Omasta puolestani on ollut ilo huomata, että viime aikojen myllerryksistä huolimatta kaupungin henkilökunta on korkeaa motivaatiota osoittaen jatkanut sitä erinomaista työtä, jota se koko ajan on tehnyt. Vuotta 2025 voidaan lähestyä rohkein mielin. Lohja on vahva ja hieno kaupunki, jolla on huomattavia vahvuuksia kohdata uuden tilanteen haasteet ja mahdollisuudet.

Pasi Perämäki kaupunginjohtaja

2. Lohjan talousarvio 2025 pähkinänkuoressa

Verotulot 113,2 ↑ miljoonaa euroa 107,3 (TA24)	Valtionosuudet 30,2 ↑ miljoonaa euroa 28,8 (TA24)	Myynti- ja maksutuotot 44,7 ↓ miljoonaa euroa 45,9 (TA24)	Muut tulot 38,1 ↓ miljoonaa euroa 41,4 (TA24)
Sivistys 127,8 ↓ miljoonaa euroa 128,2 (TA24)	Kaupunkirakenne 69,1 ↑ miljoonaa euroa 62,5 (TA24)	Konsernipalvelut 11,4 ↓ miljoonaa euroa 11,8 (TA24)	Muu kaupungin toiminta 1,7 ↓ miljoonaa euroa 1,9 (TA24)
Lainakanta 196,6 ↑ miljoonaa euroa 190,3 (TA24)	Nettoinvestoinnit 23,3 ↑ miljoonaa euroa 19,8 (TA24)	Vuosikate/poistot 91 % ↓ 103 % (TA24)	Tilikauden tulos -1,5 ↓ miljoonaa euroa 0,5 (TA24)
Väestö 45 706 ↓ (v.2024 lukema) 45 811 (TA24)	Tuloveroprosentti 7,90 % ↔ 7,90 % (TA24)	Lainakanta 4 301 ↑ euroa/asukas 4 154 (TA24)	Työttömyysaste 9,1 % ↑ (8/2024 tilanne) 8,2 % (TA24)

3. Yleisperustelut

3.1 Taloussuunnittelun tavoitteet ja lähtökohdat

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Sen hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös kolmea tai useampaa vuotta koskeva taloussuunnitelma. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Viimeistään talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on päätettävä kunnan tuloveroprosentista, kiinteistöveroprosentista sekä muiden verojen perusteista. Vuoden 2025 tulo- ja kiinteistöveroprosentit on ilmoitettava verohallitukselle viimeistään marraskuun 17. päivänä 2024. Lohjan kaupungin tuloveroprosentti vuonna 2025 on 7,9 %.

Kiinteistöveroprosentit ovat ennallaan: Maapohjan yleinen kiinteistövero 1,30 %, Rakennusten yleinen kiinteistövero 1,03 %, Vakituksen asunnon kiinteistövero 0,45 %, Muun asuinrakennuksen kiinteistövero 1,05 %, Yleishyödyllisen yhteisön kiinteistövero 1,03 %, rakentamattoman rakennuspaikan kiinteistöveroprosentti 4,50 prosenttia ja Voimalaitosten kiinteistövero 3,10 %.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvioon otetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja taloussuunnitelmassa tai niiden hyväksymisen yhteydessä on päätettävä myös toimenpiteistä, joilla edellisen vuoden taseen osoittama alijäämä ja talousarvion laatimisvuonna kertyväksi arvioitu alijäämä suunnittelukaudella katetaan. Talousarviossa on käyttötalous- ja tuloslaskelma-osa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kuntalain 112 §:n mukaan kunnan kirjanpitovelvollisuudesta, kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä on sen lisäksi, mitä kuntalaissa säädetään, soveltuvin osin voimassa, mitä kirjanpitolaissa säädetään. Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain soveltamisesta. Kuntalain 113 §:n mukaan tilikaudelta on laadittava tilinpäätös, johon kuuluvat tuloslaskelma, tase ja niiden liitetiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus.

3.2 Taloussuunnitteluprosessi

Kaupunginhallitus antoi vuotta 2025 koskevan talousarvion raamin kokouksessaan 3.6.2024 § 222. Talousarvion raamilaskelma vuodelle 2025 valmisteltiin vuoden 2024 talousarvion ja vuotta 2024 koskevien talousenusteiden pohjalta. Talousarvioraamin asettamisella käynnistettiin kaupungin talousarvion ja taloussuunnitelman laatiminen.

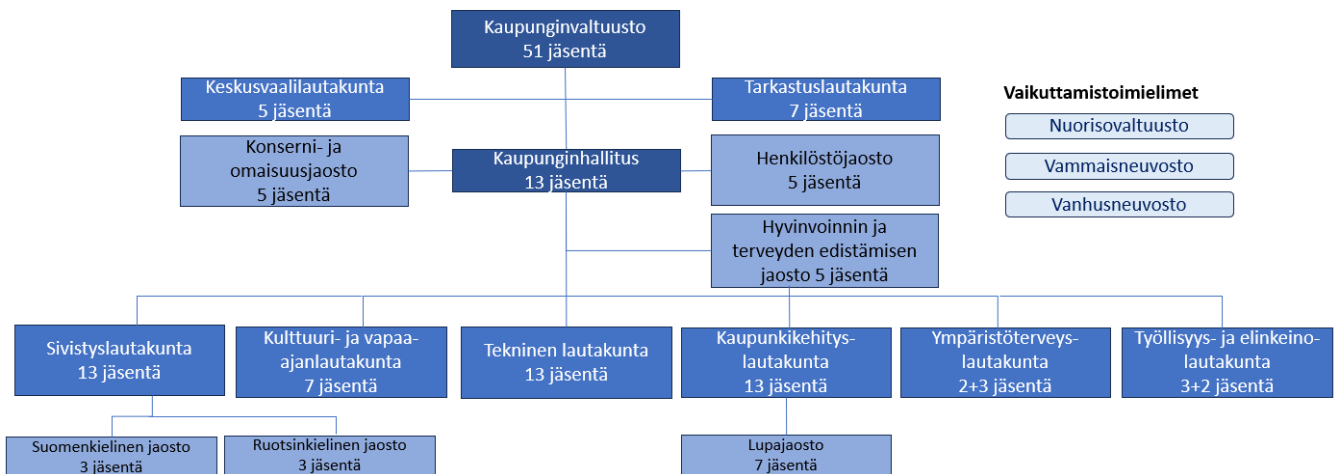
Vuoden 2025 talousarviovalmistelu on edennyt siten, että lautakunnat antoivat omat esityksensä vuoden 2025 talousarviosta 30.9.2024 mennessä. Talousarvion 2025 valmistelutilannetta ja lähtökohtia kaupunginjohtajan talousarvioesitykseen sekä lautakuntien esityksiä käsiteltiin valtuustoseminaarissa 4.10.2024.

Kaupunginhallitus käsittelee talousarvioesitystä 21.10.2024 ja 28.10.2024. Kaupunginvaltuustossa talousarvioesitys on 13.11.2024. Lautakunnat vahvistavat tehtävään alueensa käyttösuunnitelmat talousarvion hyväksymisen jälkeen viimeistään tammikuussa 2025.

3.3 Lohjan kaupungin organisaatio

Kaupungin johtaminen perustuu kaupunkistrategiaan, taloussuunnitelmaan, talousarvioon sekä muihin valtuuston päätöksiin.

Toimielinorganisaatio koostuu kaupunginvaltuustosta, kaupunginhallituksesta ja sen alaisista henkilöstöjaostosta, konserni- ja omaisuusjaostosta sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jaostosta, keskusvaalilautakunnasta, tarkastuslautakunnasta, sivistyslautakunnasta ja sen alaisista suomenkielisestä ja ruotsinkielisestä jaostosta, kulttuuri- ja vapaa-ajanlautakunnasta, teknisestä lautakunnasta, kaupunkikehityslautakunnasta ja sen alaisesta lupajaostosta, ympäristöterveyslautakunnasta sekä työllisyys- ja elinkeinolautakunnasta.

Henkilöorganisaation toimialat ovat Sivistys-toimiala sekä Kaupunkirakenne-toimiala. Konsernipalvelut muodostavat oman kokonaisuuden. Kaupungin strategisesta ohjauksesta, toiminnan ohjauksesta sekä edunvalvonnasta vastaa kaupunginjohtaja. Toimialajohtajat vastaavat kaupunginjohtajan alaisuudessa kaupungin kahden substanssitoimialan johtamisesta ja vastuualueiden johtajat konsernipalveluiden vastuualueiden johtamisesta. Konsernipalvelujen palveluina ovat talouspalvelut, henkilöstöpalvelut, hallintopalvelut sekä tietohallinto- ja kehittämispalvelut.

Sivistys-toimiala muodostuu kahdesta tulosalueesta: kasvu ja oppiminen sekä kulttuuri ja vapaa-aika. Kaupunkirakenne-toimialan tulosalueina ovat tekninen toimi ja kaupunkikehitys.

3.4 Taloudelliset lähtökohdat

3.4.1 Yleinen talouskehitys

Valtiovarainministeriön syksyn talouskatsauksen mukaan Suomen talous on päässyt taantumasta, mutta sen kehitys on ollut heikompaa kuin euroalueella keskimäärin. Vuoden 2022 toisesta neljänneksestä vuoden 2023 loppuun tuotanto laski 2,5 % korkojen, hintojen nousun ja Venäjän hyökkäyssodan seurauksena. Vaikutukset ovat Suomessa olleet suurempia kuin muissa maissa, erityisesti Venäjä-riippuvuuden ja vaihtuvakoroisten asuntolainojen vuoksi.

Valtiovarainministeriön mukaan sekä maailmankauppa että euroalueen talouskasvu ovat kääntyneet kasvuun. Sen myötä myös Suomen vienti ja talouskasvu ovat alkaneet toipua taantumasta. Kasvua tukevat viedin piristymisen lisäksi inflaation hidastuminen ja korkojen aleneminen, joiden vaikutus yksityiseen kulutukseen sekä yritystoimintaan, erityisesti rakentamiseen, on myönteistä. Talouden kasvusuunnasta huolimatta bruttokansantuote (BKT) tulee supistumaan 0,2 prosenttia vielä vuonna 2024. Vuoden 2025 kasvun arvioidaan olevan 1,7 prosenttia ja 1,5 prosenttia vuonna 2026. Inflaation arvioidaan hidastuvan 1,8 prosenttiin vuonna 2024 ja pysyvän myös jatkossa matalalla tasolla. Työllisyyden ennustetaan kääntyvän kasvuun vuodesta 2025 alkaen.

Julkisen talouden alijäämä syvenee tänä vuonna heikon suhdannetilanteen, verotulojen hitaan kasvun ja sosiaaliturvamaksujen vähentymisen takia, vaikka hallituksen sopeutustoimet osittain parantavat tilannetta. Pitkällä aikavälillä kestävyysvaje uhkaa väestön ikääntymisen ja vähenevän työikäisen väestön vuoksi, mikä heikentää talouskasvua ja verotuloja.

Julkisen talouden osalta toipuminen tulee tapahtumaan vähitellen. Investoinnit varautumiseen ja turvallisuuden kasvattavat edelleen valtion menoja, mutta toisaalta inflaatio hidastaa menokasvua. Kuntasektorilla kustannuspaineet jatkuvat ja henkilöstöpula uhkaa kasvattaa ostopalveluja. Näiden eri suuntaan ajavien tekijöiden seurauksena julkisen talouden alijäämän ennakoidaan kasvavan suhteessa BKT:hen 3,7 prosenttiin vuonna 2024 ja pienenevän 3,2 prosenttiin vuonna 2025.

Rakentaminen on ollut laskussa, mutta asuntorakentamisen odotetaan elpyvän ensi vuonna. Kone- ja laiteinvestoinnit ovat kuitenkin kasvaneet energiamurroksen ja digitalisaation myötä, ja erityisesti energia-alan investoinnit jatkuvat.

Työllisten määrä vähenee hieman tänä vuonna, mutta kääntyy kasvuun talouden elpessä sekä hallituksen työllisyystoimien ja maahanmuuton lisätessä työvoiman tarjontaa. Työllisyys laskee vuonna 2024, mutta kasvaa vuodesta 2025 lähtien tuotannon kasvun ja työllisyystoimien ansiosta. Vuoteen 2026 mennessä 15–64-vuotiaiden työllisyysaste nousee 74,1 prosenttiin ja työttömyysaste laskee 7,2 prosenttiin.

3.4.2 Kuntatalouden tilanne

Sote-uudistus teki vuodesta 2023 kuntataloudelle hyvin poikkeuksellisen. Tilikauden tulos oli vahva, mutta ilman sote-uudistuksen kertaluonteisia verorahoituseriä tulos olisi jäänyt lähelle nolaa. Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirta ylsi noin 400 milj. euroa positiiviseksi. Lainakanta laski 19,9 mrd. euroon, kun sote-kuntayhtymien lainoja siirtyi hyvinvointialueille noin viisi miljardia euroa.

Valtiovarainministeriön julkaiseman kuntatalousohjelman mukaan vuoden 2024 aikana kuntatalous heikkenee jyrkästi, kun edelliseen vuoteen kohdistuneet poikkeukselliset verorahoituserät poistuvat vahvistamasta kuntataloutta. Kuntatalouden vuosikatteen arvioidaan tulevan noin kolme miljardia euroa, toiminnan ja investointien rahavirran heikkenevän noin miljardi euroa negatiiviseksi ja verotulojen laskevan lähes viidellä prosentilla edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2025 kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirta syvenee -1,9 miljardiin euroon ja toimintamenojen kasvu jatkuu ripeänä.

Vuosina 2025–2027 kunta-alan ansiokehityksen oletetaan olevan talouden yleistä ansiokehitystä hieman nopeampaa kunta-alalle sovitun palkkausjärjestelmien kehittämisohjelman vuoksi. Kunta-alan palkkasopimukset päättyvät keväällä 2025. Tarkemmat sopimusratkaisut tuleville vuosille selviävät vasta myöhemmin. Kuntien kustannuskehitystä kuvaava peruspalvelujen hintaindeksiennuste vuodelle 2025 on 3,4 prosenttia ja vuosille 2026–2028 keskimäärin 3,1 prosenttia.

Kuntien rahoitusahdinkoa syventävät valtionosuuksiin tehtävät tuntuvat leikkaukset vuosina 2025–2027. Merkittävimmät syyt leikkauksiin ovat sote-siirtoon liittyvät takautuvasti perittävät valtionosuudet sekä hallituksen päättämä yhden prosenttiyksikön indeksijarru vuosina 2024–2027. Rahoituksen tasapainoon vaikuttavat myös asukasluvun ja laskentatekijöiden muutokset, erityisesti lapsi-ikäluokkien pieneneminen.

Verotulot ovat edelleen kuntien merkittävin tulonlähde, vaikka niiden taso puolittui sote-uudistuksen yhteydessä. Kuntien verotulojen kasvuprosentit pysyvät ennustevuosina pitkän aikavälin keskiarvon yläpuolella, mutta verorahoitus ei riitä kasvaviin menopaineisiin. Mittavat alijäämät vuosina 2025–2028 edellyttävät merkittäviä sopeutustoimia kunnissa tulevina vuosina. Hallitus päätti kevään 2024 kehysriihessä kasvattaa kunnallisverotuksen efektiivisyyttä poistamalla tulosta tehtävän ansiotulovähennyksen ja kasvattamalla vastaavasti ensisijaisesti valtion verosta tehtävää työtulovähennystä. Kuntien verotulomenetysten korvauksia alennetaan kuitenkin muutoksen aiheuttamaa kunnallisverotuoton kasvua vastaavasti, mikä pienentää valtion tulonsiirtoja kunnille.

Vaikka kuntien verotulojen kasvuprosentit pysyvät ennustevuosina pitkän aikavälin keskiarvon yläpuolella, ei verorahoitus riitä kuntahallinnon investointien rahoittamiseen. Kuntahallinnon investointipaineet pysyvät edelleen mittavina muun muassa rakennuskannan iän, muuttoliikkeen ja vihreän siirtymän edellyttämien muutosten vuoksi.

Kuntahallinnon alijäämä suhteessa BKT:hen syvenee 0,6 prosenttiin vuonna 2025 ja 0,7 prosenttiin vuosina 2026–2028. Kuntahallinnon menot voivat osoittautua painelaskelmaa maltillisemmiksi, jos kunnat pystyvät sopeuttamaan sekä palveluverkkoaan että toimintaansa vastaamaan pienenevää palvelutarvetta ja rahoitusta.

Valtion talousarvioesitys vuodelle 2025 sisältää lukuisia kuntatalouteen vaikuttavia toimenpiteitä, joiden nettovaikutus on lähellä neutraalia tai hieman vahvistava. Valtio osoittaa kuntien valtionapuihin noin 5,6 mrd. euroa vuonna 2025, mikä on noin 8 prosentin kasvu vuodesta 2024. Kuntien valtionosuus kasvaa vuoden 2024 talousarvioon verrattuna noin 875 milj. eurolla, pääasiassa vuoden 2025 alussa voimaan tulevan TE-palvelu-uudistuksen ja kotoutumislain kokonaisuudistuksen seurauksena. Lisäksi valtionosuutta lisää sote-uudistuksen valtionosuusvaikutuksia lieventävä valtionosuuden lisäys, indeksikorotus ja kustannustenjaon tarkistus. Valtionosuutta puolestaan vähentävät muun muassa sote-uudistuksen siirtolaskelmien tarkentuminen, vuoden 2024 määräaikaisen valtionosuuslisäyksen poistuminen ja hallitusohjelman mukainen indeksikorotuksen 1 %-yksikön vähennys.

Hallitus uudistaa esi- ja perusopetuksen tukea. Perusopetusta vahvistetaan lisäämällä tuntijakoon kolme vuosiviikkotuntia. Peruspalvelujen valtionosuuden tasoon vaikuttaa vuonna 2025 myös palkkatuen myöntämiseen kunnille ja kuntayhtymille valmisteltu muutos, joka otetaan huomioon vähennyksenä kunnan peruspalvelujen valtionosuudessa.

TE-palvelut 2024 -uudistus tulee voimaan vuoden 2025 alusta, ja se tulee kasvattamaan kuntien menoja merkittävästi. Uudistuksessa kunnille siirtyy vastuu työ- ja elinkeinopalvelujen järjestämisestä, ja samalla kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan. Työllisyyskehityksellä on uudistuksen jälkeen merkittävä vaikutus kuntien talouteen, ja siten kuntatalous on aiempaa herkempi suhdannevaihteluille. Kuntien tehtävät painottuvat kuitenkin myös jatkossa lasten ja nuorten palveluihin, kuten varhaiskasvatukseen ja koulutukseen, joiden palvelutarve on laskeva pitkään jatkuneen syntyvyyden laskun vuoksi. Oppilaiden määrän väheneminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että opetuksen järjestämisen kustannukset laskisivat samalla tahdilla.

Kuntien roolia kotoutumisen edistämässä vahvistetaan 1.1.2025 voimaan tulevalla kotoutumislailalla. Kunnille myönnetään rahoitusta muun muassa matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluihin, monialaiseen osaamiskeskustyyppiseen toimintaan, monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestämiseen sekä työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseen. Laskennallisia korvauksia maksetaan vuodesta 2025 lähtien aiempaa lyhyemmältä ajalta.

3.4.3 Valtionosuudet vuonna 2025

Valtionosuusjärjestelmän tavoitteena on kuntien vastuulla olevien julkisten palvelujen saatavuuden varmistaminen tasaisesti koko maassa siten, että kansalaiset voivat saada tietyn tasoiset peruspalvelut asuinpaikastaan riippumatta. Tämä toteutetaan tasaamalla palvelujen järjestämisen kustannuseroja sekä kuntien välisiä tulopohjaeroja.

Rakenteellisesti Suomen valtionosuusjärjestelmä koostuu kahdesta osasta:

1. Kustannus- ja tarve-erojen tasauksesta ja
2. Tulopohjan tasauksesta.

Kustannuserojen tasauksen laskentaperusteena ovat asukasmäärän ja ikärakenteen lisäksi erilaiset olosuhdetekijät. Toisena valtionosuusjärjestelmän kiinteänä osana kuntien tulopohjaa tasataan kunnan verotulojen perusteella.

Suomen järjestelmässä merkittävämpi rooli on kustannuserojen tasauksella, jonka kautta valtion raha ohjataan järjestelmään. Verotuloihin perustuva valtionosuuden taseus puolestaan on kuntien välinen. Järjestelmää täydentää tilapäisissä taloudellisissa vaikeuksissa oleville kunnille myönnettävä harkinnanvarainen valtionosuuden korotus.

Kunnan valtionosuusrahoitus muodostuu myös hallinnollisesti kahdesta osasta:

1. valtiovarainministeriön hallinnoimasta kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (1704/2009) ja
2. opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisesta opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudesta, jota hallinnoi opetus- ja kulttuuriministeriö.

Valtionosuusrahoitus maksetaan kunnille ja muille rahoituksen saajille yhtenä eränä jokaisen kuukauden 11. päivään mennessä. Valtionosuusrahoitus on yleiskatteellinen tuloerä, jota ei ole korvamerkitty tiettyjen

palvelujen järjestämiseen, vaan rahoituksen saaja päättää itse valtionosuusrahoituksensa tarkoituksenmukaisimmasta käytöstä.

Vuonna 2025 valtionosuuksia ja verotuloja muuttaa ansiotulovähennyksen poistuminen kunnallisverosta. Tämä lisää kuntien tuloverotuloja, mutta vastaava summa vähennetään valtionosuuksista eli muutos toteutetaan kustannusneutraalisti koko maan tasolla. Lisäksi kuntien vastuulle siirtyvät työllisyyspalvelut kasvattavat vuoden 2025 valtionosuuksia, tuoden kunnille myös näiden toimintojen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset. Verotulot ja valtionosuudet eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2024 ja vuoden 2025 osalta edellä mainituiden muutosten takia. Valtionosuusuudistuksen takia vuoden 2026 ja sen jälkeiset valtionosuudet eivät ole vielä arvioitavissa, laskelmissa on käytetty nykyjärjestelmän mukaisia ennusteita. Kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentti alenee 3,1 prosenttiyksikköä ja on 25,02 % vuonna 2024 (21,92 % vuonna 2024).

Lohjan kaupungin valtionosuuksien on arvioitu vuonna 2025 olevan 30,2 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaan kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantulon sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Uudistuksen lähtökohdaksi otetaan tavoite varmistaa eri kokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa, ottaa huomioon muuttotappiokuntien tarpeet ja eri alueiden demografisen kehityksen sekä vahvistaa kasvavien kuntien ja kaupunkien edellytykset investoida kasvuun ja hoitaa sosiaalisia ongelmia. Valtionosuuksien yleiskatteellisuus säilytetään ja rahoitusta vahvistettaessa painotetaan yleiskatteellisia valtionosuuksia valtionavustusten sijaan. Uudistus toteutetaan kustannusneutraalisti. Perusperiaatteena on, että kuntien alueella syntyvästä verotulosta mahdollisimman suuren osan tulee jäädä kuntien omaan käyttöön, kuitenkin kaikkien kuntien elinvoima ja kuntien välinen rahoituksen tasapainoisuus huomioiden. Uuden rahoitusjärjestelmän on määrä olla voimassa 1.1.2026 alkaen. (Valtiovarainministeriö, Hallitusohjelma 2023.)

3.4.4 Hyvinvoinnin edistäminen

Yksi kunnan perustehtävistä on kunnan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Kunnan tulee seurata kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin sekä laatia valtuustokausittain suunnitelmat siitä, miten kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä edistetään. Kunnan toimintaa ohjaavien lakien mukaan kunnassa tulee laatia koko väestöä koskevan Laajan hyvinvointikertomuksen ja –suunnitelman lisäksi suunnitelma lasten ja nuorten sekä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi. Lisäksi kunta voi halutessaan tehdä muita hyvinvointisuunnitelmia tai –ohjelmia lakisääteisiä suunnitelmia täydentääkseen.

Lohjalla on nyt päivitetty lakisääteisistä hyvinvointisuunnitelmista Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2023–2025, Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2023–2025 sekä Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma 2024–2025. Lakisääteisten suunnitelmia täydentämään on tehty myös Lohjan liikuntaohjelma 2025 sekä Kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2023–2025, joka on tänä vuonna laadittu ensimmäistä kertaa. Sekä kulttuurihyvinvointisuunnitelman että liikuntaohjelman tavoitteet ja toimenpiteet koskettavat laajan hyvinvointisuunnitelman tavoin koko väestöä. Kaikki edellä mainitut suunnitelmat on hyväksytty kaupunginvaltuuston kokouksessa 14.6.2023.

Vuoden 2023 alusta alkaen Suomen kuntien valtionosuuksien määrään on vaikuttanut HYTE-indikaattori, jonka tarkoituksena on kannustaa kuntia hyvinvoinnin edistämiseen alueillaan hyvinvointialueille siirtyneestä

rahoituksesta huolimatta. HYTE-indikaattori lasketaan "prosessi-indikaattoreiden" sekä "tulosindikaattoreiden" perusteella. Prosessi-indikaattoreihin vaikuttavat peruskoulut, liikunta- ja kulttuuripalvelut sekä kunnanjohto. Tulosindikaattoreihin kuuluvat muun muassa toimeentulotuen määrä, koettu terveys, ylipainoisuus, työkyvyttömyyseläkkeellä olevien määrä, koulupudokkaat sekä kaatumishoitojaksot. HYTE-kertoimen perusteella määräytyy noin 3 prosenttia kunnan valtionosuuksista. HYTE-indikaattoriin perustuva valtionosuus lasketaan asukasmäärän, HYTE-kertoimen ja asukaskohtaisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinnan tulosta.

Osallistuvan budjetoinnin toimintamallia toteutetaan säännöllisenä, joka vuosi toteutuvana asukasosallisuuden toimintamuotona. Osallistuvan budjetoinnin ideointi-, äänestys- ja toteutuskierron toteutetaan tammi-kesäkuussa 2025.

Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA) on tapa arvioida etukäteen valmistelussa olevien päätösesitysten lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksia eri näkökulmista. Avoin päätöstenvaihtoehtojen vertaaminen tuo esiin niiden hyödyt, haitat sekä mahdolliset ristiriidat ja mahdollistaa kestävämpien ja vaikuttavampien päätösten tekemisen. Ennakoarviointiin kannustaa päätösten kestävyys ja vaikuttavuuden sekä kuntalaisten osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistaminen, laaja-alainen hyvinvoinnin edistäminen, tietoon perustuva päätöksenteko, päätöksistä viestiminen ja niukkenevat resurssit.

Ennakoarviointi on lakisääteistä. Lisäksi Kuntaliitto on vuonna 2011 antanut suosituksen kuntien ja kuntayhtymien luottamushenkilöille, viranhaltijoille ja valmistelijoille sekä soveltuvin osin kuntien liikelaitoksille ennakkovaikutusten arvioinnista.

Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin Lohjan malli on tulossa päätöksentekoon loppuvuodesta 2024.

3.4.5 TE-palvelut 2025

TE-uudistus siirtää työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämistä kunnille vuoden 2025 alusta. Tämän lisäksi kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan koskemaan työmarkkinatuen lisäksi myös perus- ja ansiopäivärahaa.

TE-uudistuksella on voimaantulovaiheessa merkittäviä kuntatalousvaikutuksia ja työllisyyskehityksellä tulee uudistuksen jälkeen olemaan entistä suurempi vaikutus kunnan talouteen. Verotulojen kehityksen lisäksi työllisyyskehityksellä on suora vaikutus kunnan työttömyysetuuksien maksuvastuisiin. TE-palveluiden järjestämistä siirron myötä kuntien tehtäväkenttä laajenee huomattavasti ja henkilöstöä arvioidaan siirtyvän kuntiin ja kuntien muodostamiin yhteistoiminta-alueisiin reilun 4 000 henkilötyövuoden verran.

Uudistuksen yhteydessä kunnille siirtyvä nykyistä laajempi vastuu työttömyysturvanrahoituksesta. Laajeneva rahoitusvastuu kompensoidaan kunnille erillisellä valtionosuuden lisäyksellä. Kompensaation taso vastaa kunnille siirtyvän rahoitusvastuun kustannusta vuoden 2023 toteuman mukaisesti.

Lisäksi kuntien järjestämistä siirtyvien työvoimapalveluiden rahoitus viedään osaksi kuntien peruspalveluiden valtionosuutta. Työvoimapalveluista muodostuu kunnille uusi valtionosuustehtävä, joihin määrätään täysimääräinen rahoitus sellaisena kuin palveluihin olisi budjetoitu määrärahaa tilanteessa, jossa valtio olisi vastannut palveluiden järjestämisestä. Siirtyvissä tehtävissä ja kehityksessä niihin varatun rahoituksen määrässä voi tapahtua muutoksia vielä ennen uudistuksen voimaantuloa. Rahoitus kohdentuu kunnittain työikäisen väestön, työttömyyden ja vieraskielisyyden perusteella. Kustannukset vaihtelevat vuosittain sekä koko maan että yksittäisten kuntien tasolla riippuen työttömien määrästä, työttömyyden rakenteesta,

palveluissa olevien asiakkaiden määrästä, palvelurakenteesta sekä palveluiden yksikköhinnoista. Näin ollen vuosittaisen vaihtelun takia työvoimaviranomaisten kustannukset voivat poiketa vuonna 2025 esitetyistä kustannuksista. Osa kustannusarvioista on tuotettu käytettävissä olevan tietopohjan puutteiden vuoksi laskennallisesti, joten kuntakohtaiset todelliset kustannukset voivat poiketa laskennallisista kuntakohtaisista kustannusarvioista. Pitkällä aikavälillä työvoimaviranomaisella on mahdollisuus vaikuttaa kustannuksiin hoitamalla työvoimapalveluiden järjestämistehtävää mahdollisimman tehokkaasti.

3.4.6 Ympäristöasioiden taloudellinen arviointi/Ilmastobudjetti

Kunnat ovat keskeisessä roolissa ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja kestäväen kehityksen edistämisessä paikallisella tasolla. Kunnat voivat vaikuttaa merkittävästi esimerkiksi energiantuotantoon, liikenteeseen, rakennusten energiatehokkuuteen ja jätehuoltoon, mitkä kaikki vaikuttavat kasvihuonekaasupäästöihin. Lohja on ollut osa Kohti hiilineutraalia kuntaa (HINKU)-verkostoa vuodesta 2013 alkaen. Työ päästöjen vähentämiseksi on nykyisin osa kaupunkiorganisaation jokaisen yksikön arkea ja mukana kaupunkistrategiassa.

Ilmastobudjetti lisättiin ensimmäistä kertaa Lohjan vuoden 2024 talousarvioon. Ilmasto- ja talousjohtamisen yhdistäminen tuo tehokkuutta ja avoimuutta ilmastotyöhön, minkä lisäksi se auttaa keskittämään investoinnit ilmastovaikutuksiltaan merkittävimpiin toimiin. Ilmastobudjetti myös nostaa näkyväksi työtä, jota Lohjalla tehdään päästöjen vähentämiseksi.

Ilmastobudjettiin koostetaan investointien ja käyttötalouden puolelta ne hankkeet ja toimet, jotka vaikuttavat merkittävästi Lohjan kaupungin päästöjen vähenemiseen. Ilmaston kannalta vaikuttavimmat toimet lisäävät uusiutuvan energian tuotantoa ja hyödyntämistä, parantavat energiatehokkuutta, edistävät kiertotaloutta ja materiaalitehokkuutta, lisäävät vähähiilistä korjausta ja rakentamista sekä vähentävät päästöjä liikenteessä ja ruokapalveluissa.

Ilmastotyötä edistetään vuonna 2025 jälleen monipuolisesti. Kun vuonna 2024 ilmastotyön investoinneissa keskityttiin erityisesti liikenteen päästöjen pienentämiseen joukkoliikenteen, kevytliikenneväylien ja sähkölaatusverkon kehittämisen muodossa, vuonna 2025 korostuvat monenlaiset energiatehokkuutta parantavat toimenpiteet. Myös irtautumista fossiilisten polttoaineiden käytöstä halutaan edelleen nopeuttaa.

Vähähiilisyyttä huomioidaan jo investointien suunnitteluvaiheessa, jotta koko elinkaaren aikaiset vaikutukset voidaan huomioida tehokkaasti. Monipuolisten ratkaisujen lisääntyessä esimerkiksi huonokuntoisten rakennusten purku voidaan nykyään tehdä mahdollisimman vähäpäästöisesti ja korkealla kierrätysasteella. Päästöttömät energiaratkaisut kehittyvät tällä hetkellä vauhdilla, ja Lohjan kaupunki seuraa tilannetta tiiviisti.

ILMASTOBUDJETTI 2025		Lohjan kaupunki	21.10.2024	
Talousarvio 2025-2026			(1000 euroa)	
Vastuutaho	Vaiikutusalue	Toimenpide	TA 2025	TA 2026
Kaupunkitekniikka	Energiatehokkuus	Katuvalaistuksen uusiminen	500	
Kaupunkitekniikka	Liikenteen päästöt	Vappulantien kevytliikenneväylä	900	800
Kaupunkitekniikka	Liikenteen päästöt	Sammatti-Myllykylä kevytliikenneväylä	300	
Vesi- ja viemärilaitos	Energiatehokkuus	Jätevedenpumppaamoiden ja vedenottamoiden uusiminen	300	
Vesi- ja viemärilaitos	Energiatehokkuus	Jätevedenpuhdistamojen laiteinvestoinnit	300	
Vesi- ja viemärilaitos	Energiatehokkuus	Viemäriverkoston saneeraus	2900	
Tilakeskus	Energiatehokkuus & uusiutuva energia	Nummen koulukeskuksen lämmitysjärjestelmän uusiminen	400	400
Tilakeskus	Uusiutuva energia	Aurinkokeräimet , Ojamotalo, Laurentiustalo	120	
Tilakeskus	Energiatehokkuus	Sisävalaistusten uusiminen Led valoiksi	100	
Tilakeskus	Energiatehokkuus & uusiutuva energia	Öljylämmitysjärjestelmien korvaaminen uusi lla järjestelmillä	150	
Tilakeskus	Kiertotalous, energiatehokkuus	Kiinteistöjen purku	1000	
Kehittämispalvelut	Kiertotalous	Kaluste- ja materiaali kierron tehostaminen	KT	
Kaavoitus	Kestävä maankäyttö & aluesuunnittelu	Ilmastovaikutusten arviointi kaavavalmistelussa	KT	
Ruoka- ja siivouspalvelut	Energiatehokkuus	Siivouksen automaation kehittäminen	40	
Tilakeskus	Vähähiilinen rakentaminen	Mäntynummen koulukeskus, suunnittelu ja rakennuttaminen	300	?
Tilakeskus	Energiatehokkuus	Lämmitysverkoston tasapainotuksia	50	
Kehittämispalvelut	Kiertotalous, energiatehokkuus	Asuinalueiden energia- ja materiaali tehokkuuden tutkimus	2	
Logistiikka	Liikenteen päästöt	Joukkoliikenteen kehittäminen	250	
Tilakeskus	Energiatehokkuus	Pääkirjaston saneeraustoimenpiteet: ilmanvaihto, valaistus, sähkö, talotekniikka ym. päivittäminen	600	
Tilakeskus	Energiatehokkuus	Energistä tietotaitoa- hankkeen raportissa ehdotettujen energiatoimenpiteiden	15	
Ruoka- ja siivouspalvelut	Ruokapalveluiden hiilijalanjäljen pienentäminen	Kasvisruokareseptien kehittäminen ja lisääminen ruokalistoihin sekä hävikin vähentäminen	KT	

3.4.7 Lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi

Osana Lapsiystävällinen kunta -toimintamallia lapsivaikutusten arviointia jatketaan osana talousarviovalmistelua. Toimenpiteiden seuranta tehdään tilinpäätöksen ja arviointikertomuksen yhteydessä. Lohja on lapsiystävällinen kaupunki, jossa lapsen oikeudet toteutuvat: oikeus elämään ja kehittymiseen, syrjimättömyys ja lapsen edun kunnioittaminen. Lapsiystävällinen kunta -tunnustus edellyttää lapsen oikeuksien toteutumista ja edistämistä kaupungissamme Lapsiystävällinen kunta -toimintasuunnitelmassa ja kaupunkistrategiassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden mukaisesti.

Lohja on lapsiystävällisen kunnan tunnustuksen myötä sitoutunut edistämään seuraamaan poikkihallinnollisesti julkisten varojen käyttöä lapsiin sekä tekemään lapsivaikutusten arviointia talousarviopäätöksistään (lapsibudjetointi eli LaBu). Lapsivaikutusten arvioinnissa selvitetään päätöksen tai toiminnan vaikutuksia lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen. Vaikutusten arvioinnin tarkoituksena on tuoda koottua ja analysoitua tietoa päätöksenteon tueksi. Lapsivaikutusten arviointi lisää johtamisen tietoperustaisuutta. Vaikutus on minkä tahansa tietyn päätöksen tai toiminnan seurauksena tapahtunut muutos.

Vuonna 2025 rakennetaan lapsilähtöinen budjettianalyysimalli ja tehdään lapsivaikutusten arviointi vuoden 2025 talousarviosta. Lisäksi valmistaudutaan lapsibudjetoinnin käyttöönottoon vuoden 2026 talousarviossa tekemällä alustavia laskelmia hyödyntäen vuoden 2025 talousarviota. Lasten ja nuorten osallistumista osallistuvaan budjetointiin ja lapsibudjetoinnin käyttöönottoon jatketaan edelleen.

3.4.8 Lohjan kaupungin talous

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	87 399	87 467	84 207	-3,73 %	85 527	86 868
Toimintakulut	- 201 105	- 205 969	- 210 014	1,96 %	- 214 702	- 219 475
Toimintakate	- 113 468	- 118 402	- 125 652	6,12 %	- 129 019	- 132 449

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	39 661	38 472	36 271	-5,72 %	36 632	36 995
Toimintakulut	- 153 367	- 156 974	- 162 078	3,25 %	- 165 808	- 169 602
Toimintakate	- 113 468	- 118 402	- 125 652	6,12 %	- 129 019	- 132 449

Sisäiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	47 739	48 995	47 936	-2,16 %	48 895	49 873
Toimintakulut	- 47 739	- 48 995	- 47 936	-2,16 %	- 48 895	- 49 873
Toimintakate				0,00 %		

TP= Tilinpäätös

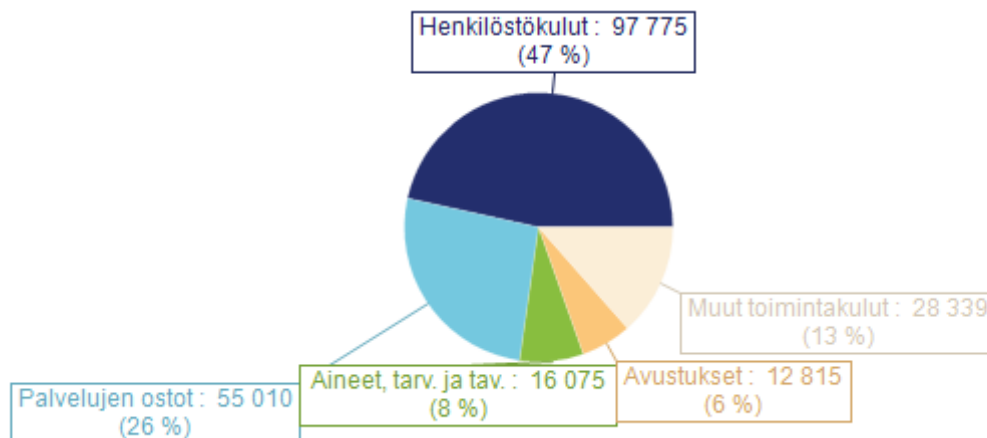
MTA=Talousarvio+valtuuston hyväksymät muutokset talousarvioon '

KH/KV=Talousarvion käsittelyvaihe

Muutos-%= Muutos vuoden 2023 talousarviosta vuoden 2024 talousarvioon

TS=Taloussuunnitelma

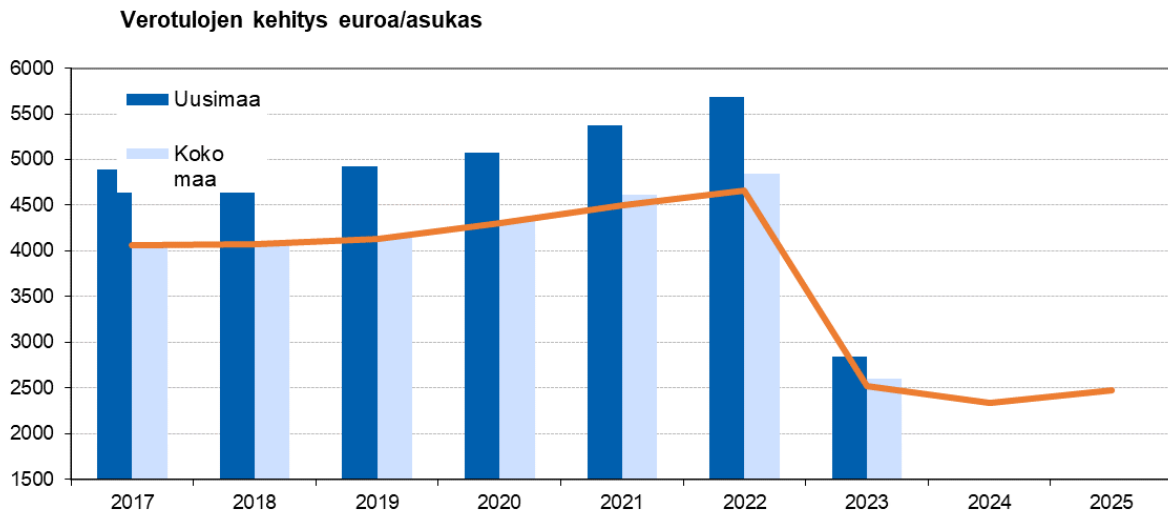
Toimintakulujen jakautuminen:

3.4.9 Tuloslaskelma

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	87 399	87 467	84 207	-3,73 %	85 527	86 868
Myyntituotot	38 846	40 476	38 790	-4,16 %	39 418	40 055
Maksutuotot	6 091	5 407	5 959	10,22 %	6 019	6 080
Tuet ja avustukset	7 399	4 030	1 011	-74,92 %	1 021	1 031
Muut toimintatuotot	35 063	37 554	38 447	2,38 %	39 069	39 702
Valm.omaan käyttöön	238	100	155	55,00 %	157	158
Toimintakulut	- 201 105	- 205 969	- 210 014	1,96 %	- 214 702	- 219 475
Henkilöstökulut	- 92 507	- 96 527	- 97 775	1,29 %	- 100 222	- 102 729
Palkat ja palkkiot	- 74 425	- 77 105	- 79 090	2,57 %	- 81 067	- 83 093
Henkilösivukulut	- 18 082	- 19 421	- 18 686	-3,79 %	- 19 155	- 19 636
Eläkekulut	- 15 290	- 16 142	- 16 279	0,85 %	- 16 688	- 17 104
Muut henkilösivukulut	- 2 792	- 3 279	- 2 407	-26,61 %	- 2 467	- 2 531
Palvelujen ostot	- 55 649	- 54 957	- 55 010	0,10 %	- 56 106	- 57 217
Aineet, tarv. ja tav.	- 14 619	- 16 560	- 16 075	-2,93 %	- 16 396	- 16 717
Avustukset	- 10 245	- 10 388	- 12 815	23,37 %	- 13 071	- 13 332
Muut toimintakulut	- 28 085	- 27 538	- 28 339	2,91 %	- 28 906	- 29 481
Toimintakate	- 113 468	- 118 402	- 125 652	6,12 %	- 129 019	- 132 449
Verotulot	114 803	107 281	113 234	5,55 %	117 190	121 190
Valtionosuudet	32 760	28 800	30 201	4,86 %	27 800	27 800
Rahoitustuotot ja -kulut	- 1 973	- 262	- 1 500	472,52 %	- 1 600	- 1 700
Korkotuotot	1 901	138	1 900	1 276,81 %	1 900	2 000
Muut rahoitustuotot	439	1 800	400	-77,78 %	400	400
Korkokulut	- 4 184	- 2 000	- 3 700	85,00 %	- 3 800	- 4 000
Muut rahoituskulut	- 129	- 200	- 100	-50,00 %	- 100	- 100
Vuosikate	32 122	17 417	16 283	-6,51 %	14 371	14 841
Suunnitelman muk. poistot	- 17 689	- 17 501	- 17 800	1,71 %	- 18 000	- 19 500
Tilikauden tulos	14 434	- 84	- 1 517	1 710,11 %	- 3 629	- 4 659
Poistoero	67	57	57	0,00 %	57	57
Ylijäämä/alijäämä	14 501	- 27	- 1 460	5 346,34 %	- 3 572	- 4 602

3.4.10 Verotulojen kehitys

Lähteet: Tilastokeskus ja Kuntaliitto

Lohjan vuosittainen verotulokertymä asukasta kohden laskettuna on koko 2000-luvun ollut Uudenmaan kuntien vastaavaa keskiarvotasoa alempi. Ero on ollut suurimmillaan 1 030 euroa (v. 2022). Koko maan osalta tarkasteltuna Lohja on ollut lähellä maan keskiarvoa koko tarkastelujaksolla vv. 2017–2023, lukuun ottamatta vuosia 2021 ja 2022.

Verotulot euroa/asukas	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Koko maa	4090	4065	4166	4326	4610	4844	2603		
Uusimaa	4885	4870	4921	5071	5378	5688	2840		
Lohja	4058	4071	4136	4298	4500	4658	2515	2342	2477

Lähteet: Tilastokeskus ja Kuntaliitto

Verotulot/asukas verrattuna Uusimaahan ja koko maahan	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Lohja vs. Uusimaa	-827	-799	-785	-773	-878	-1030	-325
Lohja vs. koko maa	-32	6	-30	-28	-110	-186	-88

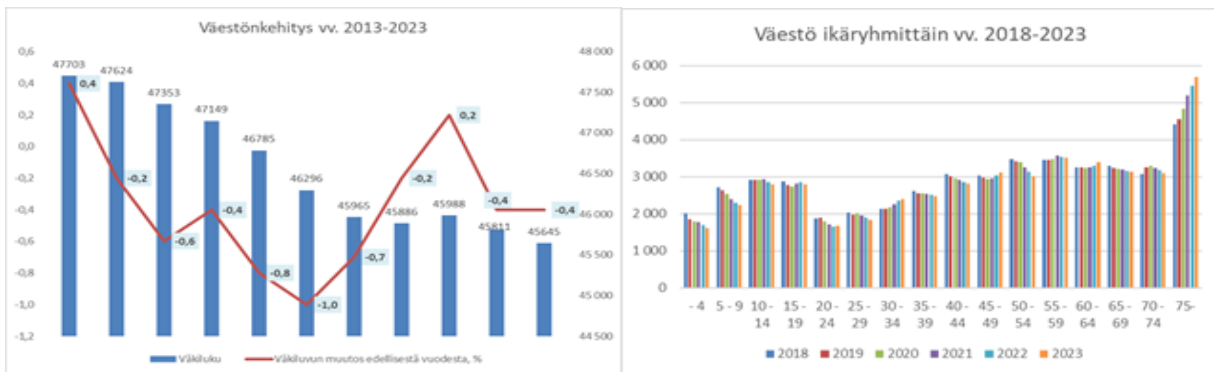
Lähteet: Tilastokeskus ja Kuntaliitto

3.5 Toimintaympäristö

3.5.1 Väestön kehitys ja muuttoliike

Lohjan kaupungin väkiluvun muutos on vuosina 2013-2023 vaihdellut -0,38 % ja +1,05 % välillä verrattuna edelliseen vuoteen. Vuoden 2014 jälkeen väkiluvun kehitys on ollut negatiivista, mutta vuoden 2018 jälkeen negatiivinen muutos on pienentynyt vuosittain. Vuonna 2021 muutos kääntyi hetkellisesti positiiviseksi ollen +0,22 %. Vuonna 2022 muutos oli taas negatiivinen, -0,38 %.

Lähde: Tilastokeskus

Alle kouluikäisten määrä laski edelleen vuoden 2023 aikana 100 lapsella. Taustalla on viime vuosien pienempi syntyneiden määrä. Tulevina vuosina alle kouluikäisten määrä laskee vielä.

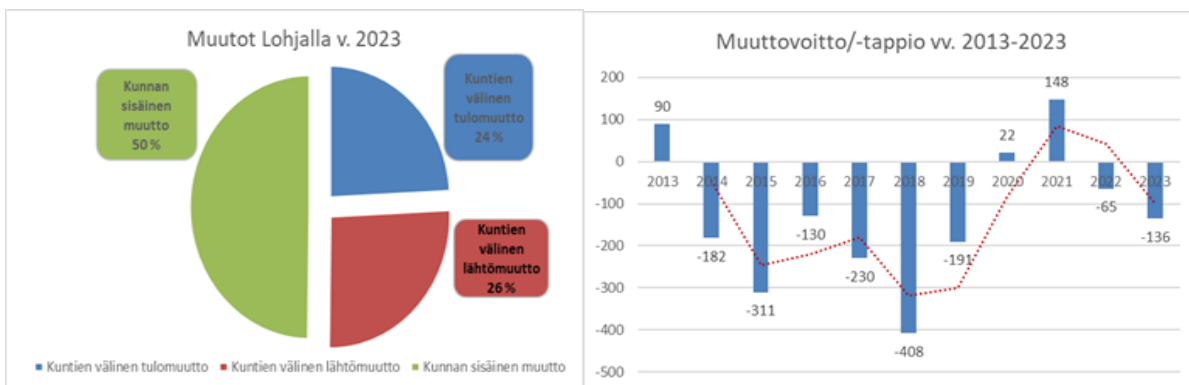
Perusopetusikäisten lasten määrä laski vuonna 2023 yhteensä 136 lapsella. Tulevina vuosina perusopetusikäisten määrä laskee edelleen.

16–18-vuotiaiden määrä kasvoi vuonna 2023 yhteensä 30 henkilöllä.

19–24-vuotiaiden määrä laski vuonna 2023 yhteensä 33 henkilöllä.

Työikäisten ikäluokka eli 25–64 -vuotiaat väheni vuonna 2023 yhteensä 61 henkilöllä.

Yli 65-vuotiaiden määrä kasvoi vuonna 2023 yhteensä 134 henkilöllä ja yli 75-vuotiaiden määrä kasvoi 226 henkilöllä. Vanhempien ikäluokkien voimakas kasvu jatkuu tulevinakin vuosina.

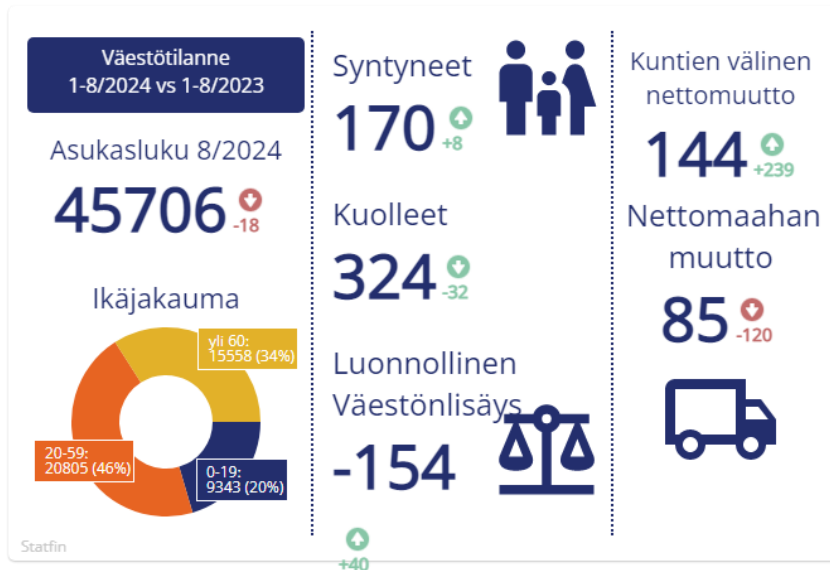

Lähde: Tilastokeskus

Muuttajat vaikuttavat, paitsi väestön määrään, myös sen rakenteeseen, millä on erittäin suuri vaikutus kuntien talouden ja palvelujen kannalta. Muuttoliikkeen taloudelliset ja sosiologiset vaikutukset koskettavat sekä lähettävää että vastaanottavaa muuttoliikkeen aluetta. Muuttovirrat kahden kohteen välillä ovat toisinaan merkittävästi erilaiset, ja niiden vaikutus saattaa tällöin ylläpitää tai voimistaa jo lähtökohtaisesti epätasapainoista väestörakennetta tai toisaalta aikaansaada merkittäviä muutoksia tulo- tai lähtöalueen väestön profiiliin.

Valikoivuudella on siis merkitystä yksittäiselle kunnalle, sillä sen verotulot sekä erilaisiin kunnallisiin palveluihin kuluvat määrärahat määräytyvät kuntalaisten ominaisuuksien mukaan. Suomalainen kuntien verotuskäytäntö tekee väestömäärästä strategisen muuttujan. Kaksi suurinta tuloerää ovat nimittäin verotulot ja valtionosuudet. Veropohjan kannalta on keskeistä, millainen tulotaso siellä asuvilla ja ennen kaikkea sinne ja sieltä muuttavilla on.

Muuttoliikkeen lisätessä kunnan väestöä aiheutuu siitä paineita kunnan palvelutuotannolle sekä haasteita asuntoalueiden kaavoitukselle ja asuntojen uudistuotannolle. Muuttoketjututkimuksissa on todettu muuttajien suuntautuvan lähinnä vanhaan asuntokantaan. Asumisen kysyntä kokonaisuudessaan kuitenkin lisääntyy. Negatiivinen nettomuutto puolestaan pienentää palvelutarpeita jättäen niitä joskus vajaakäyttöön, ja ikään sidottujen palvelujen tarve voi muuttua tasaisellakin muuttotaseella, jos muuttovirrat eroavat toisistaan ikärakenteeltaan.

Väestö kunnan osa-alueittain v. 2023:

Asukkaita **Lohjan keskustan alueella** oli vuoden **2023** lopussa 17 041, 37,3 % asukkaista.

Osa-alue, ikäryhmittäin 2023	-6	7-12	13-15	16-18	19-49	50-64	65-74	75-	Ikäluokat yhteensä
444 Lohja-Lojo	2 435	3 065	1 725	1 724	14 782	9 924	6 248	5 692	45 595
4441 Etelä-Lohja	427	548	369	332	2 662	1 840	1 135	1 003	8 316
4442 Länsi-Lohja	241	329	149	154	1 520	981	629	514	4 517
4443 Pohjois-Lohja	514	653	387	375	2 801	1 893	960	713	8 296
4445 Lohja-keskusta	877	1 036	574	647	5 580	3 403	2 426	2 498	17 041
4446 Karjalohja	82	111	37	4	408	307	241	195	1 385
4447 Nummi	173	220	125	119	984	874	481	390	3 366
4448 Pusula	103	124	57	67	603	484	300	319	2 057
44499999 Tunteaton	18	44	27	26	224	142	76	60	617

Lähde: Tilastokeskus

Etelä-Lohjan alueet: Teutari, Kukkumäki-Kirkniemi, Lohjansaari, Virkkala-Tuusanlahti, Vappula, Maksjoki, Paila

Länsi-Lohjan alueet: Karstu-Karnainen, Paloniemi-Hiittinen, Routio, Sammatti

Pohjois-Lohjan alueet: Immula-Veijola, Ventelä-Keskusta, Perttilä, Lempola, Lohjanharju, Laakspohja-Santoja, Koikkala-Paksalo, Maikkala-Lehmijärvi, Uusniitty, Muijala-Nummenkylä

Lohja keskustan alueet: Hiidensalmi, Pitkäniemi, Keskusta, Moisio, Myllylampi, Ojamo, Keskilohja, Gunnarla, Gruotila

Karjalohjan alueet: Karjalohja kirkonkylä, Pohjois-Karjalohja, Etelä-Karjalohja, Karkali-Lohjansaari

Nummen alueet: Saukkola, Nummi kirkonkylä, Koisjärvi, Hyrsylä, Valkerpyy, Järvenpää, Hirvijoki

Pusulan alueet: Pusula kirkonkylä, Ikkala, Pusulan järvisetu

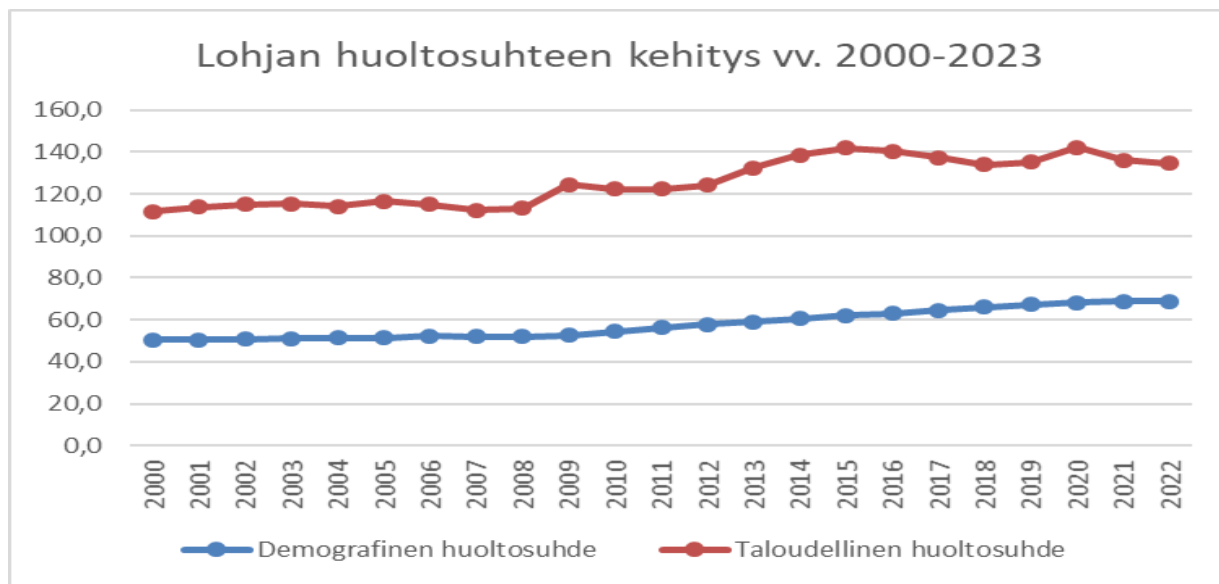
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
444 Lohja-Lojo	46296	45965	45886	45988	45811	45645
444101 Teutari	588	574	549	527	532	515
444102 Kukkumäki-Kirkniemi	928	919	940	919	898	887
444103 Lohjansaari	364	353	345	324	329	325
444104 Virkkala-Tuusanlahti	4087	4047	4022	4037	3962	3992
444105 Vappula	1199	1176	1126	1118	1099	1076
444106 Maksjoki	1518	1510	1506	1491	1462	1428
444107 Paila	104	98	98	90	96	93
444208 Karstu-Karnainen	491	481	485	489	482	510
444209 Paloniemi-Hiittinen	95	95	90	86	83	77
444210 Routio	2368	2323	2359	2327	2346	2348
444230 Sammatti	1596	1589	1585	1629	1604	1582
444311 Immula-Veijola	524	525	528	523	499	495
444312 Ventelä-Keskusta	2286	2329	2313	2254	2223	2198
444313 Perttilä	1548	1579	1556	1556	1543	1553
444314 Lempola	644	658	647	643	637	638
444315 Lohjanharju	33	33	33	33	33	31
444316 Laaksapohja-Santoja	121	117	114	113	109	98
444317 Koikkala-Paksalo	506	515	497	489	486	474
444318 Maikkala-Lehmijärvi	918	912	875	888	858	838
444319 Uusniitty	1342	1304	1263	1233	1257	1264
444320 Muijala-Nummenkylä	714	697	702	701	709	707
444321 Hiidensalmi	285	289	293	438	451	484
444322 Pitkäniemi	15	12	13	13	15	15
444523 Keskusta	4588	4616	4592	4810	4896	4988
444524 Moisio	1675	1635	1627	1584	1573	1555
444525 Myllylampi	928	948	970	984	987	967
444526 Ojamo	3659	3612	3644	3589	3539	3525
444527 Keskilohja	1750	1725	1789	1844	1858	1836
444528 Gunnarla	1190	1202	1253	1303	1337	1361
444529 Gruotila	2416	2365	2347	2342	2337	2310
444631 Karjalohja kirkonkylä	681	683	693	667	684	704
444632 Pohjois-Karjalohja	286	286	272	284	279	277
444633 Etelä-Karjalohja	373	364	366	371	375	357
444634 Karkali-Lohjansaari	71	76	80	83	88	87
444735 Saukkola	1280	1260	1248	1225	1214	1187
444736 Nummi kirkonkylä	727	728	705	698	675	659
444737 Koisjärvi-Hyrsylä	430	407	428	427	424	425
444738 Valkerpyy	81	80	78	81	80	82
444739 Järvenpää	462	463	458	449	448	436
444740 Hirvijoki	590	571	570	564	576	577
444841 Pusula kirkonkylä	1237	1249	1222	1219	1217	1205
444842 Ikkala	397	381	377	365	346	338
444843 Pusulan järvisetu	567	576	575	556	548	524
444999999 Tuntematon	634	603	653	622	617	617

Lähde: Tilastokeskus

Huoltosuhteiden kehitys

Väestörakennetta mitataan ns. taloudellisella huoltosuhteella, jossa lasketaan kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on sataa työllistä kohti. Vuonna 2022 koko maan taloudellinen huoltosuhde oli 129,6 eli sataa työllistä kohden oli 129,6 työvoiman ulkopuolella olevaa.

Väestöllinen eli demografinen huoltosuhde ilmoitetaan ei-työikäisten ja työikäisten määrien suhteena eli kuinka monta ei-työikäistä on sataa työikäistä kohti jollakin määritellyllä alueella. Työikäisiin lasketaan 15–64-vuotiaat. Suomen väestöllinen huoltosuhde oli vuoden 2023 lopussa 61,9.

Lähde: Tilastokeskus

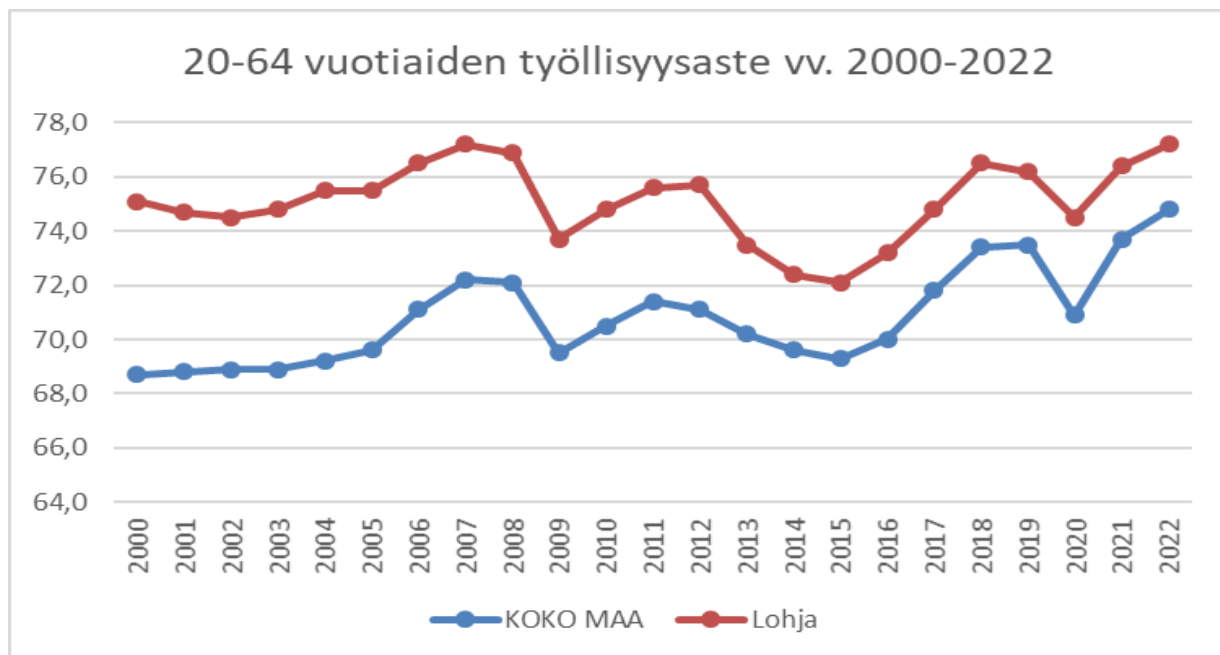
Lohjan taloudellisen huoltosuhteen vaihtelu on ollut melko vähäistä. Koko 2000-luvun taloudellinen huoltosuhde on pysytellyt suunnilleen samalla tasolla, mutta vuodesta 2009 alkaen huoltosuhde on huonontunut taloudellisen taantuman seurauksena. Vuonna 2022 huoltosuhde oli 134,4.

Lohjan väestöllinen huoltosuhde on noussut tasaisesti 2010-luvulla ja vuonna 2023 suhdeluku oli 68,7. Väestön ikääntyessä myös Lohjan väestöllinen huoltosuhde tulee heikkenemään. Nopeampi väkiluvunkasvu olisi tässä mielessä toivottavaa, sillä sen myötä huoltosuhde pysyisi parempana, koska väkiluvun nopeampi kasvu perustuisi osin suurempaan muuttajakertymään, ja muuttajat ovat pääsääntöisesti työikäistä, nuorta väestöä.

3.5.2 Työllisyys

Työllisyys

Työllisyysaste = alueella asuvien 20–64-vuotiaiden työllisyysaste eli 20–64-vuotiaiden työllisten osuus saman ikäisestä väestöstä. Työllisyysasteen osalta Lohjalla tapahtui myönteistä kehitystä 1990-luvun lopulla taantumän ohituksen seurauksena. Työllisyysaste on koko 2000-luvun pysytellyt 70 %:n yläpuolella. Työpaikkaomavaraisuus (v. 2022) on 79,7 %. Monipuolisen elinkeinorakenteen kehitys tulevaisuudessa myötävaikuttaa korkeaan työpaikkaomavaraisuusasteeseen Lohjalla.

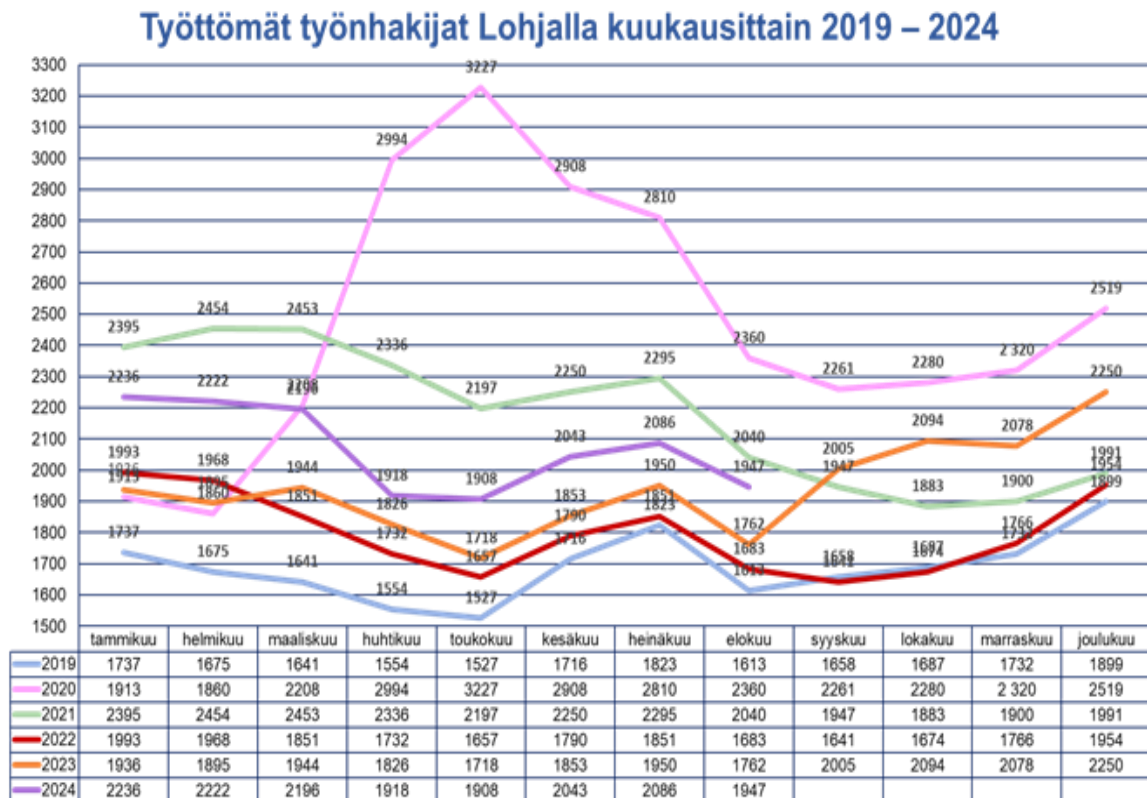
Lähde: Ely

Työttömyys

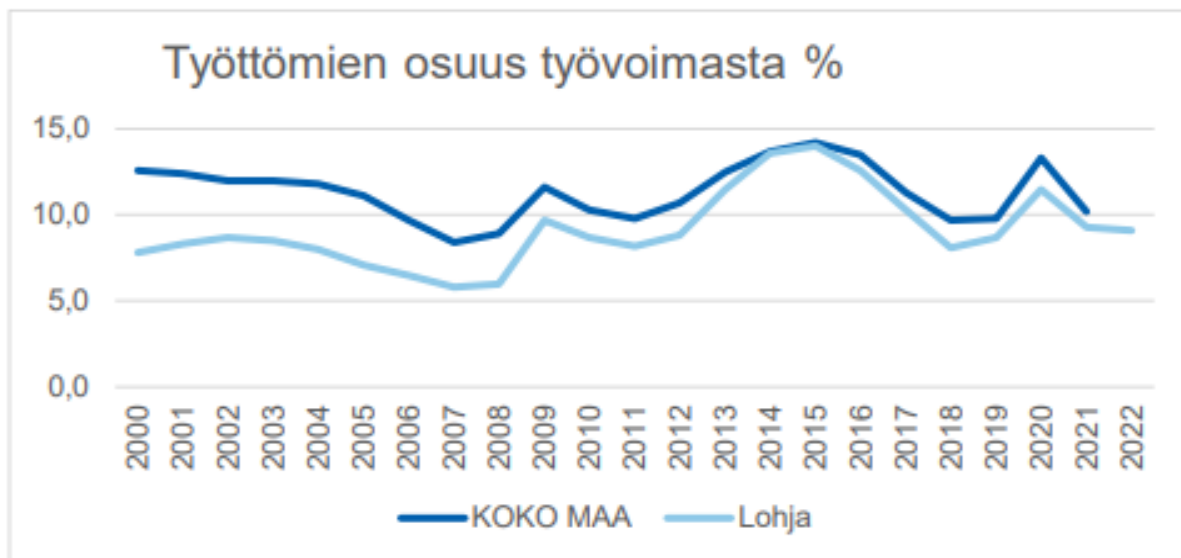
Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskuksen) kuntien alueella oli elokuussa v. 2024 yhteensä 98 059 työtöntä työnhakijaa, joista ilman työsuhdetta olevia oli 92 929 ja lomautettuja 5 130. Ilman työsuhdetta olevien määrä nousi 10 910 henkilöllä (13,3 %) ja lomautettujen määrä nousi 1 389 henkilöllä (37,1 %) vuoden takaiseen verrattuna.

Alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli alueella 9 010, mikä on 1 798 henkilöä (24,9 %) enemmän kuin edellisen vuoden elokuussa. Pitkäaikaistyöttömiä oli 37 199, mikä on 1 897 henkilöä (5,4 %) enemmän kuin vuoden 2023 elokuun lopussa. Ulkomaalaisia työttömiä oli 24 090, mikä on 4 133 henkilöä (20,7 %) enemmän edellisvuoteen verrattuna.

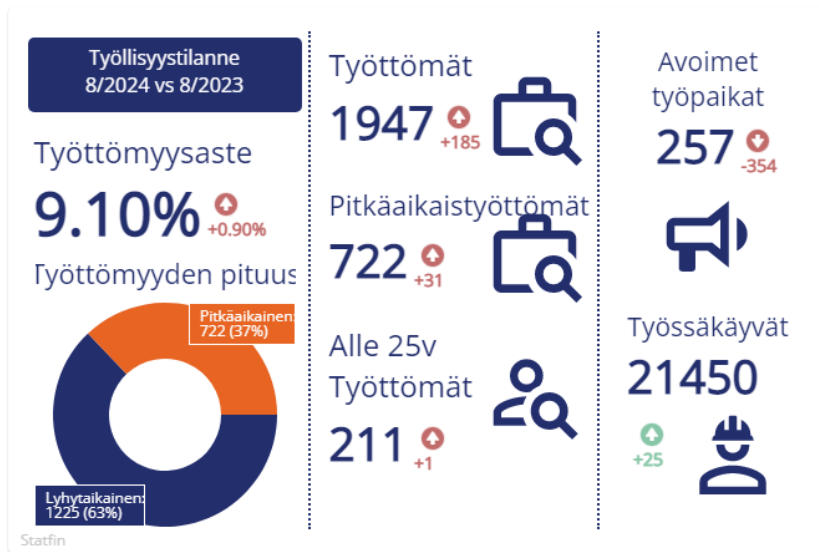
Uusia avoimia työpaikkoja ilmoitettiin Uudenmaan TE-toimistoon elokuussa 8 341, mikä on 57,6 % vähemmän kuin vuosi sitten.

Lähde: Ely

Lähde: Tilastokeskus

3.5.3 Asuminen

Lohjan kaupungin tulevaisuuden asuntotuotantoa on arvioitu ajalle 2024-2040. Arvio perustuu taaja-maosaaleiskaavaan ja Lohjan maankäytön aluejakoihin. Lähivuosina kerrostaloasuntotuotannon painopiste on Lohjan keskustassa ja sen lähiympäristössä, kun taas pientalorakentaminen keskittyy Muijalaan, Gunnar-laan ja Routiolle. Tavoitteena on, että olemassa oleva yhdyskuntarakenne täydentyy ja tiivistyy. Pidemmällä aikavälillä rakentaminen suuntautuu Länsiradan varrelle ja Lohjansolmun alueelle. Lohjansolmu toteutuu vaiheittain, kun päätös radan rakentamisesta on tehty.

Epävarma maailman- ja taloustilanne heijastelee rakentamiseen. Suomessa rakentaminen on vähentynyt voimakkaasti vuonna 2023 erityisesti asuinrakentamisessa. Suomen valtioneuvoston arvion mukaan rakentaminen vähenee edelleen vuonna 2024. Rakentamisen tuotannon ennustetaan elyvän vuonna 2025, jos väestökehitys sekä palautuva ostovoima luovat edellytyksiä asuntokysynnän elpymiselle. Korjausrakentamisen ennakoidaan pysyvän ennallaan ja kysynnän erilaisiin energiaa säästäviin hankkeisiin syntyvän korkean energian hinnan ja säävaihteluiden takia.

Kaavavaranto ja vireillä oleva kaavoitus

Kerrostalojen kaavavaranto ja vireillä olevat kaavat

Voimassa olevat asemakaavat mahdollistavat kerrostalorakentamista pääasiassa Lohjan keskustaan. Kaavavaranto mahdollistaa kerrostalojen rakentamisen Lohjan keskustaan Asemakadulle, Lindkullaan, Linnaistenkadulle, Hiidensalmeen ja Rajavartiostonkadulle. Asemakadun, Hiidensalmen ja Rajavartiostonkadun kerrostalorakentamiseen osoitetut alueet ovat kaupungin omistuksessa. Kaupungin omistuksessa olevalle Haikarin alueelle on mahdollista rakentaa kaksikerroksisia kerrostaloja ja Routiolle on mahdollista rakentaa kaksi viisi-kerroksista kerrostaloa. Roution kerrostalotontit omistaa Lohjan vuokra-asunnot.

Kaavoitusohjelman mukaiset vireillä olevat kaavahankkeet, jotka mahdollistavat kerrostalorakentamisen sijoittuvat Lohjan keskustan läheisyyteen. Aktiiviset vireillä olevat kaavahankkeet sijoittuvat Hiidensalmeen, Pitkäniemeen sekä Lohjan torin ja Keskusaukion ympäristöön. Lohjanharjulla, Neidonkeitaan ympäristöön tutkitaan lisärakentamisen mahdollisuutta. Puu-Anttilan ja Karstunraitin ympäristöön sijoittuvat kerrostalorakentamista mahdollistavat kaavahankkeet etenevät työtilanteen mukaan. Kaupunki omistaa Lohjan torin,

Hiidensalmen ja Neidonkeitaan alueet; muuten keskustassa vireillä olevat kaavat ovat yksityisessä omistuksessa. Hiidensalmen kunnallistekniikka eli kadut, puistot, kevyenliikenteen väylät ja vesihuollon verkosto toteutuvat lähivuosina.

Parhaillaan käynnissä olevassa Keskustavisiossa ja voimassa olevassa keskustan osayleiskaavassa tavoitteena on saada uusia asukkaita Lohjan keskustaan. Suunnitelmissa on todettu, että aluetta voidaan tiivistää ja täydentää monipuolisella rakentamisella. Lisäksi Moisionpellon suunnitteluperiaatteissa tarkastellaan muun muassa täydennysrakentamisen mahdollisuuksia. Rakennettavuusselvitys on osoittanut, että Moisionpellon alueella ei voida rakentaa niin paljon, kuin voimassa oleva osayleiskaava mahdollistaa.

Lohjansolmun asemanseudun ja Lehmijärvi-Pulli maaseutualueiden osayleiskaava mahdollistaa uuden kaupunginosan rakentamisen Espoo-Salo –oikoradan juna-aseman ympäristöön. Asemanseudun lähiympäristöön on osoitettu keskustatoimintojen alue ja asumispainotteisia keskustatoimintojen alueita. Vireillä oleva L107 Lohjansolmun aseman kaavahanke käynnistää alueen asemakaavoituksen. Lohjansolmun asemanseudun alue sisältää runsaasti kerrostalorakentamista. Kyseisen alueen rakentuminen edellyttää radan toteuttamispäätöstä. Asemanseudun ympäristö on osittain kaupungin omistuksessa. Tarkoitus on hankkia alueelta lisää maata kaupungin omistukseen ennen asemakaavoitusta.

Rivi- ja pientalojen kaavavaranto ja vireillä olevat kaavat

Kaupungin omistamilla alueilla sekä yksityisessä maanomistuksessa on runsaasti mahdollisuuksia pientalojen rakentamiseen. Vuonna 2024 kunnallistekniikka on toteutettu kaupungin uusille pientaloalueille Muijalaan ja Vappulaan.

Rivi- ja pientalorakentamisen painopisteet sijaitsevat Gunnarlassa, Haikarissa, Immulassa, Routiolla, Muijalassa ja Vappulassa. Haikarin, Immulan, Vappulan ja Muijalan alueet ovat pääasiassa kaupungin omistuksessa, kun taas Gunnarlan ja Roution alueista kaupunki omistaa vain osan. Lisäksi kaupungin nykyisen rakenteen sisällä on yksityisessä omistuksessa pientalojen rakentamismahdollisuuksia.

Lohjansolmun asemanseudun ja Lehmijärvi-Pulli maaseutualueiden osayleiskaava mahdollistaa myös pientalojen rakentamisen, mikäli radan toteuttamispäätös tehdään.

Kunnallistekniikan piirissä olevat erillispientalojen tonttivaranto:

	Kaupungin maanomistus	Yksityinen maanomistus
Lohjan keskustaajama (Tynninharju, Ojamo, Keskustan ja sen lähiympäristö, Kiviniemi, Hiidensalmi, Moision, Keski-Lohja, Gunnarla)	n. 30	n. 120
Nauhataajaman länsiosaa (Routio, Karnainen, Rajaportti, Paloniemi)	n. 20	n. 10
Nauhataajaman pohjoisosa (Lohjan asema, Mäntynummi, Lempola, Ventelä, Muijala, Nummenkylä)	n. 40	n. 40
Nauhataajaman eteläosa (Virkkala, Maksjoki, Vappula, Kirkniemi, Lohjansaari, Iso-Teutari)	n. 15	n. 50
Karjalohjan ympäristö	n. 30	n. 30
Nummi-Saukkolan ympäristö	n. 10	n. 15
Pusulan ympäristö	n. 10	n. 5
Sammatin ympäristö	n. 5	n. 10

Kaupungilla on vireillä muutama asemakaavahanke, joiden tavoitteena on mahdollistaa myös rivi- ja pientalorakentamista. Aktiiviset kaavahankkeet sijoittuvat keskustan lähialueelle Hiidensalmeen ja Routiolla Karsuntien varteen. Männistönkadun ja Paloniemen kaavahankkeet etenevät myöhemmin työtilanteen mukaan. Hiidensalmen alue, Männistönkadun tontti ja osa Paloniemen alueesta ovat kaupungin omistuksessa. Hiidenlinnan alue Routiolla on yksityisessä omistuksessa.

Asuntotuotanto

Kaupungin väestönkasvutavoitteena on noin 15 000 uutta asukasta vuoteen 2050 mennessä. Tavoitteet kasvulle on asetettu kaupunkistrategiassa 2023-2030. Lisäksi yleispiirteisessä maankäytön suunnittelussa asetetaan tarkempia alueellisia väestönkasvutavoitteita. Kaavoituksessa kiinnitetään erityisesti huomiota myös alueiden toteutusjärjestykseen, jotta kaupungin investoinnit tulisi hyödynnettyä täysimääräisesti ja oikea-aikaisesti.

Rakentamisen määrä Lohjalla on hieman vähentynyt viime vuoteen verrattuna. Lohjan rakennusvalvonnan tilastojen mukaan vuonna 2023 valmistui yhteensä 100 asuntoa, mikä on noin 50 asuntoa vähemmän kuin vuonna 2022. Vuonna 2023 kerrostaloasuntoja valmistui 64 ja erillispientaloasuntoja 36.

Asemakaava-alueiden ulkopuolelle rakentaminen edellyttää pääasiassa suunnittelutarveratkaisua ja/tai poikkeamista. Haja-asutusalueiden rakentamisessa ei ole muutosta viime vuoteen verrattuna. Rekisteritietojen mukaan vuonna 2023 suunnittelutarveratkaisut ja poikkeamiset mahdollistivat neljän ympärivuotisen asuinrakennuksen rakentamisen ja kuusi käyttötarkoituksen muutosta. Vuoden 2024 (2.10. mennessä) suunnittelutarveratkaisut ja poikkeamiset ovat mahdollistaneet yhdeksän ympärivuotisen asuinrakennuksen rakentamisen ja kolme käyttötarkoituksen muutosta.

3.6 Henkilöstö

Kaupungin henkilöstömäärä on vuoden 2024 kolmen ensimmäisen kvartaalin aikana ollut keskimäärin yhteensä 2104 henkilöä (1896,0 htv). Vuoden 2025 talousarvion suurimmat henkilöstölisäykset tulevat TE25-uudistuksesta, joka lisää kaupungin henkilöstömäärää 43 henkilöllä (38 htv) sekä varhaiskasvatuksen vuonna 2024 lisätyistä 20 vakanssista. Lisäksi kaupungin henkilöstömäärä kasvaa uusilla tehtävillä seuraavasti: kaupunkirakenne-toimiala 4, sivistys-toimiala 5 ja konsernipalvelut 1. Lisäksi konsernipalveluihin esitetään yhden määräaikaisen vakanssin vakainaistamista ja kaupunkirakenne-toimialalla kahden määräaikaisen vakanssin vakainaistamista.

Henkilöstökustannuksiin on vuonna 2025 varattu 97,8 milj. euroa, josta palkkoja ja palkkioita on 79,1 milj. euroa. Henkilöstökustannuksiin sisältyvien henkilösivukulujen ja eläkekulujen määrä on 18,7 milj. euroa.

- Palkkaperusteisten henkilöstösivukulujen arvioidaan vuonna 2025 olevan seuraavat:
- Eläkevakuutusmaksu 19,35 % (sis. tasausmaksu 2,5 %)
- Sairausvakuutusmaksu 1,88 %
- Työttömyysvakuutusmaksu 0,80 %
- Tapaturmavakuutusmaksu 0,50 %
- Muut sosiaalivakuutusmaksut 0,70 %

Taloussuunnitelmavuosina arvioidaan varsinkin opetus- ja varhaiskasvatuspalveluiden henkilöstömäärän vähentymistä lopsimäärän laskun vuoksi.

Suunnitelmavuosien tavoite on hallita henkilöstöressurssien määrää luonnollista poistumaa hyödyntäen ja työtehtävien uudelleen järjestelyn avulla. Suunnitelmakauden alussa jatketaan määrätietoisesti työtä henkilöstöressurssien organisoimiseksi vastaamaan palvelurakennetta. Uusia vakansseja perustetaan lähtökohtaisesti vain, jos lainsäädäntö sitä edellyttää tai siihen löytyy toiminnalliset perusteet.

Kunta-alan uudet virka- ja työehtosopimukset astuivat voimaan kesällä 2022. Nykyinen sopimuskausi päättyy 30.4.2025, joten vuodelle 2025 voi tulla jo tiedossa olevien sopimuskorotusten lisäksi muita sopimuskorotuksia. Niiden suuruus ja ajankohta selviävät keväällä 2025 käytävissä kunta-alan sopimusneuvotteluissa. Palkkarakenteita ja palkkausjärjestelmiä uudistetaan erillisellä kehittämisohjelmalla vuosina 2023–2027. Kehittämishjelma toteutetaan pääosin paikallisten järjestelyerien kautta.

Kuntakentän valtakunnalliset vaikeudet henkilöstön saatavuudessa kohdistuvat erityisesti pulaan varhaiskasvatuksen, opetuksen ja ruoka-, siivousalan ammattilaisista. Keskeiset selittävät tekijät ovat valtakunnallisia. Vuoden 2024 aikana on toteutettu määrämuotoisempaa henkilöstösuunnittelua. Suunnittelussa tunnustetaan mm. lähivuosina toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset sekä niiden aiheuttamat muutokset henkilöstömäärään, rakenteeseen sekä osaamiseen sekä arvio eläköitymisistä. Henkilöstösuunnitelmaa tarkastellaan jatkossa tiiviimmin osana talousarvioprosessia. Vuoden 2024 aikana otetaan käyttöön vakanssinumerot.

Mielenterveyden häiriöstä johtuvien poissaolojen määrä on kasvanut. Lohjan kaupunki laajentaa vuonna 2025 henkilöstölle suunnattua Kevan Pulssi-palvelua, jonka avulla saadaan jatkuvaa tietoa henkilöstön kuormittumisesta arjen johtamisen tueksi. Ajantasainen tieto työntekijäkokemuksesta parantaa työkyvyttömyysriskien ja niistä aiheutuvien kustannusten ennustettavuutta sekä mahdollistaa puuttumisen työkyvyn notkahduksiin ennen niiden etenemistä sairauspoissaoloiksi. Pulssiratkaisu tuo uudenlaiset mahdollisuudet työkyvyn säännölliselle arvioinnille, se on parhaimmillaan arjen johtamistyön apuri. Pulssimaisen

työntekijäkokemusdatan hyöty on esihenkilön parempi kyky ymmärtää ilmiötä, seurata trendiä ja sitä kautta puuttua orastaviin oireiluihin. Pulssimaisen työntekijäkokemusdatan hyöty on esihenkilön parempi kyky ymmärtää ilmiötä, seurata trendiä ja kuulla hiljaiset äänet ja sitä kautta puuttua orastaviin oireiluihin.

Henkilöstömenot muodostavat valtaosan kuntatalouden menoista, joten erityisesti palkkamenojen kasvun hillitseminen tiukan rekrytointilupamenettelyn avulla on välttämätöntä. Myös palkantarkistusten osalta noudatetaan tiukkaa linjaa ja palkantarkistuksia tehdään vain työn vaativuuden olennaisesti lisääntyessä. Talousarviokäsittelyssä hyväksytyt uudet vakanssit tarvitsevat aina erillisen täyttöluvan ennen rekrytoinnin aloittamista.

Henkilöstösuunnitelma vv. 2025-2027

Henkilöstösuunnitelma (palkalliset henkilötyövuodet)	TP2023	TA2024	TA2025	TS2026	TS2027
Konsernipalvelut	88	80	78,79	79	79
Kaupunkirakenne-toimiala	403	404	451,42	451	451
Tekninen toimi	294	313	319,56	320	320
Kaupunkikehitys	75	75	114,53	110	110
-josta TE-palvelut 2024 uudistuksen osuus			43,00	43	43
Ympäristöterveys	34	16	17,33	17	17
Sivistys-toimiala	1 534	1 212	1 237,35	1 231	1 226
Kasvu ja oppiminen	1 271	1 092	1 118,40	1 113	1 108
Kulttuuri ja vapaa-aika	263	120	117,95	118	118
Kaupunki yhteensä	2 025	1 696	1 767,56	1 761	1 756
Kaupunki, ilman TE-palveluita, muutos			29		

3.7 Lohjan kaupunkistrategia 2023-2030

Valtuustokauden kaupunkistrategia vuosille 2023–2030 hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 14.12.2022 ja strategian toimenpidesuunnitelma 15.3.2023. Kuntastrategiassa päätetään kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Strategia määrittää kehittämisen suuntaviivat myös lähivuosiksi. Visio ja strategiset päämäärät kuvaavat kaupungin tulevaisuuden tahtotilaa eli sitä millaiseksi kaupungin halutaan kehittyvän. Strategia sisältää valintoja eli asioita, joissa meidän tulee kaupunkina yhdessä kumppaneiden kanssa onnistua, jotta haluttu tulevaisuus toteutuu. Strategia määrittää myös toimintatavat, joilla varmistetaan strategian toteutumista. Strategian toimeenpanon tukena on strategian toimenpidesuunnitelma.

Strategiaa ja yhteisiä suuntaviivoja tarvitaan muuttuvassa toimintaympäristössä. Myös kuntalaki edellyttää, että jokaisessa kunnassa on oltava voimassa oleva kuntastrategia ja se on tarkistettava vähintään kerran valtuuston toimikaudessa. Tällä halutaan korostaa erityisesti valtuuston roolia kunnan strategisena johtajana ja toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteiden määrittäjänä. Kaupunginvaltuusto arvioi strategian toteutumista joka vuosi keväällä talousseminaarin yhteydessä, asettaa tavoitteita ja tekee tarvittaessa muutoksia strategiaan. Strategialinjaukset tarkistetaan seuraavan kerran vuoden 2025 kuntavaalien jälkeen.

Lohjan kaupunkistrategia sisältää neljä strategista painopistealuetta:

- Sijainniltaan loistava
- Luonnostaan tunnettu
- Oppiva ja hyvinvoiva
- Yritysten suosima ja suosittalema

Strategian toteutumisen onnistumiseksi on määritelty hyvinvoiva ja osaava henkilöstö, kestävä talous sekä vuorovaikutteinen viestintä

Kaupunkistrategian neljä strategista painopistettä

Kaupunkistrategia kiteytyy neljään strategiseen painopisteeseen

- Sijainniltaan loistava
- Luonnostaan tunnettu
- Oppiva ja hyvinvoiva
- Yritysten suosima ja suosittalema

Strategian toteutumisen onnistumisen edellytyksiksi on määritelty hyvinvoiva ja osaava henkilöstö, kestävä talous sekä vuorovaikutteinen viestintä.

Strategiakärkien toteuttamiseksi on kirjattu 8 tavoitetta, joiden toteuttaminen on ratkaisevaa kaupungin menestyksen kannalta. Strategiakärjet ja tavoitteet linjaavat lähivuosien tahtotilan. Seuraavassa on kuvattu kaupunkistrategian kärjet teemoittain.

Sijainniltaan loistava

- Lohja tunnetaan kestävästi kasvavana kaupunkina ja alueensa elinkeinoelämän veturina.
- Sujuvien liikenneratkaisujen ansiosta Lohjan sijainnista otetaan maksimaalinen hyöty irti.

Luonnostaan tunnettu

- Lohjan alueen tunnettuus helposti saavutettavana luonto- ja elämyskohteena on kasvanut merkittävästi.
- Monipuoliset liikunnan, kulttuurin ja vapaa-ajan palvelut ovat yksi keskeinen syy valita Lohja.

Oppiva ja hyvinvoiva

- Lohjalaisten tyytyväisyys lasten ja nuorten palveluiden tarjontaan ja laatuun kasvaa strategiakauden jokaisen vuoden aikana.

Lohjalaiset pitävät huolta hyvinvoinnistaan ja ympäristöstään tekojemme kannustamina. Haluamme osallistaa kuntalaisia päätösten valmistelussa.

Yritysten suosima ja suosittalema

- Lohjan palveluhaluus ja verkostot luovat kasvun mahdollisuuksia ja houkuttelevat kymmeniä uusia yrityksiä alueelle.
- Yrittäjyyden ja alueelle laajentavien palveluyritysten ansiosta Lohjalle on syntynyt useita uusia palveluita asukkaille ja matkailijoille.

Strategian toimeenpano ja talouden sopeuttaminen

Strategian toimeenpano ja yksityiskohtaisempi suunnittelu toteutuu vuosittain talousarviovalmistelun yhteydessä. Vuoden 2025 talousarvioon sisältyvät kaupunkitasoiset toiminnalliset tavoitteet ja tulosalueiden toimenpiteet niiden toteuttamiseksi. Talousarvion tavoitteet johdetaan kaupunkistrategian tavoitteista. Kaupungin talousarvion laadinnan yhteydessä toimialat ja liikelaitokset laativat toiminnalliset tavoitteet, joiden tulee olla palvelutuotannon vaikutuksia ja vaikuttavuutta kuvaavia, mitattavissa tai muuten todennettavissa olevia määrällisiä ja/tai laadullisia tavoitteita. Asetettujen toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan talousarviovuoden aikana neljännesvuosikatsauksissa.

Talouden sopeuttamisella on vaikutusta myös mahdollisuuksiin saavuttaa strategiassa asetettuja tavoitteita. Tästä huolimatta asetetut tavoitteet ovat edelleen tärkeitä, ja asettavat painopisteitä toiminnan ja palvelujen kehittämiseksi. Kaupunkistrategiakauden arviointi toteutetaan keväällä 2025. Kaupunkistrategiaa päivitetään valtuustokauden vaihtuessa.

3.8 Talousarvion rakenne, sitovuus ja seuranta

3.8.1 Talousarvion osat

Rakenne ja sisältö

Talousarviolla ja taloussuunnitelmalla on kaksi tehtävää, jotka määräävät suunnitelmien rakenteen:

- kokonaistalouden näkökulma, jota kuvataan tulos- ja rahoituslaskelmilla;
- tulosohjauksen näkökulma, jota toteutetaan käyttötalousosan toiminnallisilla ja taloudellisilla tavoitteilla sekä määrärahoilla ja investointiosan suunnitelmilla.

Kokonaistalouden näkökulmasta talousarvion ja suunnitelman on annettava oikea kuva kaupungin taloudesta, osoitettava kaupungin taloudellisen tuloksen muodostuminen sekä keinot kokonaistalouden tasapainottamiseksi ja rahoitustarpeen kattamiseksi. Tuloslaskelmassa esitettävät kokonaistalouden keskeiset erät ovat varsinaisen toiminnan tulot ja menot, verotulot, valtionosuudet ja suunnitelman mukaiset poistot. Vaakaan talouden lähtökohtana on, että toiminnan menokehitys sopeutetaan keskeisten tuloerien kehitykseen.

Rahoituslaskelmalla osoitetaan, miten kaupungin menot katetaan. Sen avulla kootaan tulorahoituksen ja investointien sekä anto- ja ottolainauksen kassavirrat yhteen laskelmaan. Jos tulorahoitus ei riitä menoihin, kaupungin on rahoitusosassa osoitettava tarvittava rahoitus. Kaupunki voi kattaa rahoitustarvettaan lainanotolla tai vapauttamalla rahoitus- tai vaihto-omaisuuteen sitoutunutta pääomaa.

Lohjan kaupungin talousarvio muodostuu käyttötalous- ja tuloslaskelmaosasta sekä investointi- ja rahoitusosasta. Talousarvion käyttötalous- ja investointiosat puolestaan jakautuvat toimielimien vastualueisiin ja ne edelleen organisaatorakenteen ja toiminnan mukaisesti tulosalueisiin ja edelleen tulosyksiköihin. Rahoitustuloista ja -menoista kokonaisuudessaan vastaa kaupunginhallitus.

Toiminnalliset tavoitteet ja määrärahat

Talousarvion käyttötalousosassa asetetaan toiminnalliset tavoitteet sekä osoitetaan asetettujen tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Molempien toimialojen sitovat toiminnalliset tavoitteet perustuvat kaupungille määriteltyihin päämääriin. Toiminnalliset tavoitteet asetetaan sanallisesti todennettaviksi aikaansaannoksiksi tai mitattavina palvelujen määrinä, tunnuslukuina tai muina tavoitearvoina.

Määrärahat otetaan talousarvioon suoriteperusteen mukaisesti jaksotettuina. Vuoden 2025 talousarvion määrärahoihin ja tuloarvioihin on sisällytetty myös tulosalueiden väliset sisäiset laskutukset. Sisäisinä ostoina laskutetaan siivouspalvelut, ruokapalvelut, ict-palvelut, hallintopalvelut (mm. monistamopalvelut, puhelinpalvelut, postituspalvelut, asianhallinta- ja arkistopalvelut) sekä tilojen vuokrat. Sisäisessä laskutuksessa laskutusperusteet ja hinnat määritellään ja sovitaan tuottajan ja tilaajan välillä tuottajan talousarvioon perustuen ennakkoon. Laskutushinnat ovat myös lopulliset hinnat, jolloin tilinpäätöksen yhteydessä ei enää erikseen selvitetä sisäisiä kustannuksia. Talousarvion laatimisessa hinnoittelun lähtökohtana on tuottavan yksikön kannalta nollatulot eli todelliset kustannukset.

Käyttötalousosan määrärahaksi vahvistetaan toimielinakohtaisten toimintatuottojen ja toimintakulujen erotus eli toimintakate. Toimintakatteen muodostumisesta ja käytöstä päättää toimielin sitovuusmääräyksissä esitetyin rajoituksin. Toimielimen toimintakatteen muuttamisesta päättää kaupunginvaltuusto. Investointiosan määrärahan muodostavat investointiryhmän kokonaiskustannukset.

Toiminnalliset muutokset, suoritteet ja yksikkökustannukset

Toiminnalliset muutokset sisältävät molempien toimialojen talousarvion perustelutiedot, joissa on selvitetty toiminnan ja resurssien muutokset. Resurssien muutoksina esitellään henkilöstömäärän ja ostopalvelujen määrän muutokset, tilamuutokset sekä normaalista toiminnasta poikkeavat hankinnat.

Toimialalla on oikeus toteuttaa henkilöstömuutokset ja normaalista toiminnasta poikkeavat hankinnat ja resurssilisäykset vain, mikäli valtuusto on hyväksynyt ne talousarvion perusteluosassa. Lisäksi perusteluissa on selvitetty erikseen ne hyväksytyt muutokset, joilla parannetaan toimintakatetta.

Sisäisessä laskennassa toiminnan/tuotteen kustannuksiin sisällytetään ulkoisten kulujen lisäksi sisäiset laskutukset, pääomakulut sisäisinä vuokrina tai poistoina sekä hallinnon ja yhteisten kulujen kustannukset.

Laskentaperusteet

Yleinen hintataso vuonna 2025 on 3,1 % korkeampi kuin vuonna 2024. Vuosina 2025–26 hintatason muutos on keskimäärin 3,3 % vuodessa. Kunnallisten palvelujen ja ostettujen asiakaspalvelujen kustannustason muutos vuonna 2024 on 2,1 %, vuonna 2025 3,1 % sekä vuosina 2026–2027 keskimäärin 3,3 % vuodessa.

Kokouspalkkiokustannukset arvioidaan jäsenmäärän, kokousten lukumäärän sekä Lohjan valtuuston hyväksymän luottamushenkilöiden palkkiosäännön pohjalta.

Vuoden 2025 kuukausipalkkaisen henkilökunnan palkkataso on keskimäärin 3,6 % korkeampi kuin vuodelle 2024 arvioitu palkkataso. Tuntipalkoissa, ansionmenetykskorvauksissa, asiantuntijapalkkioissa ja varallaolo-korvauksissa, sairaus- ja vuosilomasijaisten palkoissa, erilliskorvauksissa ja ylitynneissa laskenta-arvioiden perustana on vuoden 2024 talousarvio, johon tehdään 3,6 %:n palkkatason tarkistus. Vuosina 2026–2027 palkkojen korotus on keskimäärin 3,6 % vuodessa.

Palkkakulujen arvioinnissa on edellisestä riippumatta otettava kuitenkin huomioon henkilöstön tehokas sijoittaminen ja päällekkäisyyksien karsinta sekä luonnollisen poistuman hyödyntäminen.

Sairausvakuutus-, työttömyysvakuutus- ja tapaturmavakuutus- sekä muut sosiaalivakuutusmaksut ovat yhteensä 3,88 % vuosina 2025–2027. Kevan arvion mukaan palkkaperusteinen maksu on 24,64 % (työnantajan maksettavaksi jäävä osuus) palkkasummasta.

Kunnat ja hyvinvointialueet maksavat tasausmaksua vuoden 2023 alusta alkaen. Tasausmaksuprosentti 2,5 %. Lohjan kaupungin tasausmaksu arviolta 2,4 milj. euroa. Palkkauksen sivukulujen kokonaisprosentiksi vuosina 2025–2026 on arvioitu keskimäärin noin 23,58 %.

Muissa kuluissa käytetään yleisiä hintatason muutosarvioita ottaen kuitenkin huomioon määräaikaisten sopimusten sidotut hinnat.

Kaupungin omat tilakustannukset (sisäiset vuokrat) sekä sisäisten palvelujen yksikköhinnat lasketaan palkkakulujen ja edellä määriteltyjen kululajien hintatason muutosten perusteella ja kohdennetaan käyttäjäjyksi-
köille käytön perusteella.

Sisäisten palvelujen käytön ja sisäisen laskutuksen osalta käyttäjäjyksi-
kö on ilmoitettava tuottajalle palvelujen käyttö ja tuottajajyksi-
kö on ilmoitettava tilaajille sovellettavat laskutushinnat.

3.8.2 Talousarvion sitovuus

Vuoden 2025 talousarvio kaupunginvaltuuston hyväksymässä muodossa sitoo hallintokuntia seuraavasti:

Kaupunginvaltuuston hyväksymän talousarvion käyttötalousosa muodostuu kullekin toimialalle hyväksytyistä sitovista tavoitteista, seurattavista suoritteista ja tunnusluvuista (palvelutuotteet) sekä arvioiduista toimintatuotoista ja toimintakuluista, joiden erotus muodostaa toimintakatteen. Talousarvion investointiosa muodostuu kullekin investointiryhmälle hyväksytyistä kokonaiskustannuksista ja tuloarviosta.

Käyttötalouden toimialakohtaisten tavoitteiden, määrärahasiirron vahvistettavan toimintakatteen sekä investointiosan investointiryhmän kokonaiskustannuksista muodostuvan määrärahan ja tuloarvion muuttamisesta päättää kaupunginvaltuusto. Mikäli kuitenkin jonkin investointiosan investointiryhmän hankkeen toteuttamisessa syntyy säästöä, voi tekninen lautakunta päättää säästön käyttämisestä muiden saman investointiryhmän hankkeiden mahdollisten ylitysten rahoittamiseen investointiryhmän kokonaismäärärahan ylittymättä.

Kaupunginhallitus vahvistaa määrärahasiirron toimialalta toiselle, jollei kaupunginhallitus saa muulla tavoin tasapainotettua talustilannetta. Kaupunginhallitus tekee valtuustolle tarvittaessa esityksen määrärahan lisäyksestä toimialakohtaisesti, jos ei muutoin edellä mainitusti saa tasapainotettua talustilannetta. Kaupunginhallitus siirtää määrärahoja toimialan lautakunnalta toiselle, jos toimintakate ylittyy.

Investointien osalta kaupunginhallitus voi esittää valtuuston päätettäväksi investointihankkeiden ajoitukset sekä esittää myönnettäväksi ajoituksen muutoksesta johtuvat määrärahan siirrot siten, että ylitykset/ määrärahan alennukset ovat enintään edellisen vuoden vastaavien hankkeiden määrärahojen säästöjen/ylitysten suuruiset. Esitettävät muutokset voivat kohdistua vain alkuperäisiin hankkeisiin eikä siihen kohdistettua määrärahaa voi käyttää ilman valtuuston erillistä päätöstä muihin hankkeisiin.

Lautakunta vahvistaa käyttösuunnitelman toimintakatteen, valvoo lautakuntatasolla tavoitteiden toteutumista sekä käyttökatteen toteutumista.

Toimialajohtaja tasapainottaa tarvittaessa toimialansa lautakunnan tulosalueiden toimintakatteita siirtämällä tuloja ja menoja tulosalueiden kesken.

Tulosaluejohtaja tasapainottaa tarvittaessa tulosalueiden yksiköiden toimintakatteita siirtämällä tuloja ja menoja tulosalueiden yksiköiden kesken.

Tuloarvion ylittävillä tuloilla ei saa kattaa talousarviosta poikkeavaa toiminnan laajentamista ja siitä aiheutuva toimintakulujen kokonaismäärän ylitystä ilman kaupunginhallituksen lupaa. Jos toiminta kuitenkin luonteeltaan perustuu ulkoiseen tulo-rahoitukseen, voidaan palvelujen lisääminen toimialajohtajan päätöksellä kattaa niistä saatavilla tuloilla (esim. teatteri, orkesteri, muut myytävät palvelut).

Päättyessään henkilöstön sisäisistä siirroista toimialojen välillä kaupunginjohtajalla on oikeus päättää henkilöstökulujen aiheuttamasta vastaavasta määrärahan muutoksesta. Kuukausipalkkaisen henkilökunnan palkkaamiseen osoitettuja menovarauksia saa käyttää ainoastaan henkilöstöliitteessä esitettyjen virkojen/tehtävien palkkakustannuksiin. Muutoin henkilöstöresurssien lisäyksestä päättää kaupunginvaltuusto.

Talousarviossa toimialalle osoitettua määrärahaa saadaan käyttää vain ao. toimialaan kuuluvien tehtävien suorittamiseen.

Toiminnasta vastaavien toimielimien/toimialojen on tammikuun 31. päivään mennessä hyväksyttävä tarkistettut käyttösuunnitelmat ja osatavoitteet tulosalueille sekä määriteltävä ne toimenpiteet, joilla tavoitteet toteutetaan. Käyttösuunnitelman yhteydessä toimialojen on määriteltävä osamäärärahojen käyttövaltuudet tarvittaville alemmille tasoille ja viranhaltijoille. Vuoden 2024 osalta kukin lautakunta vahvistaa käyttösuunnitelmansa ja kokonaisuus viedään kaupunginhallitukselle tiedoksi.

Maksut ja myyntihinnat

Kaupungin taloudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi lautakunnat oikeutetaan hallintosäännön 27.1 § 1 mom. 7-kohdan nojalla tarkistamaan vuonna 2025 perittäviä maksuja, myyntihintoja ja korvauksia 5 %:lla, jos hintoja on tarkistettu vuodelle 2024 ja enintään 10 %:lla, jos hintoja on tarkistettu viimeksi vuodelle 2023. Suuremmat korotukset on saatettava kaupunginhallituksen hyväksyttäväksi samoin kuin käyttöönotettavat uudet maksut. Muutoinkin lautakuntien on etsittävä mahdollisuuksia myyntituottojen lisäämiseksi. Maksut, myyntihinnat ja muut korvaukset tuodaan päätettäväksi lautakunnittain yhtenä kokonaisuutena samanaikaisesti talousarviokäsittelyn kanssa.

Sitovat määrärahat

Käyttötalousosa Toimielin	Määräraha (Toimintakate)	Sitovuustaso
Luottamushenkilöhallinto	-1 366 200	Toimintakate (netto)
Konsernipalvelut	-1 109 800	Toimintakate (netto)
Keskusvaalilautakunta	-212 900	Toimintakate (netto)
Tarkastuslautakunta	-91 900	Toimintakate (netto)
Tekninen lautakunta	10 790 900	Toimintakate (netto)
Kaupunkikehityslautakunta	-12 232 500	Toimintakate (netto)
Sivistyslautakunta	-107 344 800	Toimintakate (netto)
Kulttuuri- ja vapaa-ajanlautakunta	-12 533 700	Toimintakate (netto)
Ympäristöterveyslautakunta	-520 900	Toimintakate (netto)
Työllisyys- ja elinkeinolautakunta	-3 250 200	Toimintakate (netto)
Tuloslaskelmaosa	Määräraha (tulot/menot)	Sitovuustaso
Verotulot	113 234 000	Tulot (brutto)
Valtionosuudet	30 201 000	Tulot (brutto)
Korkotuotot	1 900 000	Tulot (brutto)
Muut rahoitustuotot	400 000	Tulot (brutto)
Korkokulut	-3 700 000	Menot (brutto)
Muut rahoituskulut	-100 000	Menot (brutto)
Investointiosa Investointiryhmä	Määräraha (tulot/menot)	Sitovuustaso
Maa- ja vesialueet	500 000 / -1 800 000	Tulot ja menot (brutto)
Rakennukset	-8 260 000	Tulot ja menot (brutto)
Kiinteät rakenteet ja laitteet	-12 600 000	Tulot ja menot (brutto)
Koneet ja kalusto	-3 350 000	Tulot ja menot (brutto)
Osakkeet ja osuudet	0	Tulot ja menot (brutto)
Rahoitusosa	Määräraha	Sitovuustaso
Antolainasaamisten lisäys	0	Tulot ja menot (brutto)
Antolainasaamisten vähennys	50 000	Tulot ja menot (brutto)
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	33 600 000	Tulot ja menot (brutto)
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-18 500 000	Tulot ja menot (brutto)
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-6 000 000	Tulot ja menot (brutto)

Päätösvaltuudet

Ajantasaiset päätösvaltuudet määritellään hallintosäännössä.

Järjestämistavan muutoksista, ulkopuolisten asiantuntijoiden ja ostopalvelujen käyttämisestä, hankintojen suorittamisesta sekä suunnitelmista, pääpiirustuksista, kustannusarvioista, rakentamisen suorittamisesta, työn aloittamisen ajankohdasta, urakoitsijan ja työn suorittajan valinnasta päättävät hallintosäännön mukaisesti toimielimet ja vastuuhenkilöt myönnettyjen määrärahojen puitteissa seuraavien päätösvaltuuksien rajoissa:

- kaupunginvaltuusto päättää yli 2 000 000 euron toiminnoissa ja hankkeissa asiantuntijoiden ja ostopalvelujen käyttämisestä, toimitilojen huonetilaohjelmasta, yleissuunnitelmasta ja yleisestä laatusostosta sekä hankkeiden toteuttamisen muista yleisistä periaatteista. Muutoin toteuttamisesta päättää kaupunginhallitus;
- kaupunginhallitus päättää enintään 2 000 000 euron hankkeista ja hankinnoista;
- kaupunginhallitus päättää kuitenkin hankintojen osalta elintarvikehankinnoista sekä koulumatkakuljetuksista;
- lautakunta päättää omalla toimialallaan enintään 1 000 000 euron hankkeista ja hankinnoista;
- kaupunginjohtaja päättää enintään 350 000 euron hankkeista ja hankinnoista;
- toimialajohtajat päättävät omalla vastuualueellaan enintään 150 000 euron hankkeista ja hankinnoista;
- kunkin tulosalueen tai vastuualueen esimiehenä toimiva viranhaltija päättää omalla toimi-/vastuualueellaan enintään 75 000 euron hankkeista ja hankinnoista;
- kunkin tulosityksikön esimiehenä toimiva viranhaltija enintään 40 000 euron hankkeista ja hankinnoista;
- toimintoesihenkilö enintään 15 000 euron hankkeista ja hankinnoista;
- rakennuttajan edustajana toimiva viranhaltija päättää urakkakohteiden kustannusarvioihin sisältyvistä lisä- tai muutostöistä hankekohtaisesti;
- alle 50 euron ostolaskut tarkistetaan ja hyväksytään keskitetysti Laskentapalveluissa.

Edellä olevia päätösvaltuuksia käytettäessä päätöksenteon taso määritellään hankkeen tai hankinnan kokonaiskustannusten perusteella. Mikäli hanke ositetaan useammaksi hankintakohteeksi tai osahankinnaksi, päättää sen osittamisesta, osahankinnan suorittamisesta sekä muista menettelytavoista toimielin tai viranhaltija, jonka päätösvaltaan se hankkeen määrärahan tai hankinnan kokonaiskustannusten perusteella kuuluu.

Talusojohtajalla on talousarviossa hyväksytyyn 200 milj. euron kokonaislainamäärän ottamisen / uusimisen lisäksi oikeus ottaa kaupungin maksuvalmiuden turvaamiseksi tilapäislainoja, joiden yhteismäärä saa olla enintään 60 milj. euroa.

3.8.3 Vuoden 2025 sitovat tavoitteet

Sijainniltaan loistava

Kaupunkirakenne

Strateginen tavoite	Toimenpide	Mittari
Lohja tunnetaan kestävästi kasvavana kaupunkina ja alueensa elinkeinoelämän veturina	Hankimme aktiivisesti maata tulevan asuin- ja työpaikkarakentamisen tarpeisiin.	20 ha hankittua maata
Sujuvien liikenneratkaisujen ansiosta Lohjan sijainnista otetaan maksimaalinen hyöty irti	Kaupunkikehityksen eri ohjelmat synkronoidaan ajallisesti ja muodostetaan yhdeksi kokonaisuudeksi (MATO).	Maankäytön toteuttamisohjelma hyväksymiskäsittelyyn.
Sujuvien liikenneratkaisujen ansiosta Lohjan sijainnista otetaan maksimaalinen hyöty irti	Kehitämme sujuvan liikkumisen ja pendelöinnin edellytyksiä ja edistämme Länsirata-hanketta edunvalvonnan ja suunnittelun keinoin.	Rakentamissuunnittelu edennyt suunnitelman mukaisesti.

Luonnostaan tunnettu

Kaupunkirakenne

Strateginen tavoite	Toimenpide	Mittari
Lohjan alueen tunnettuus helposti saavutettavana luonto- ja elämyskohteena on kasvanut merkittävästi	Kemikaalittoman siivouksen ja pyykinpesun lisääminen. Energiatehokkaat laitteet. Suositaan kierrätysmateriaaleista valmistettuja siivousvälineitä ja -materiaaleja. Jätteen lajittelun kehittäminen. Tarjottimettomuus.	Uusien toimenpiteiden määrä

Sivistys

Strateginen tavoite	Toimenpide	Mittari
Monipuoliset liikunnan, kulttuurin ja vapaa-ajan palvelut ovat yksi keskeinen syy valita Lohja	Palveluiden laadun kasvattaminen, asiakkaiden tyytyväisyyden lisääminen ja asiakkaiden määrän lisääminen.	Vuosittain toteutettava tyytyväisyyskysely ja asiakkaiden määrän kasvu.

Oppiva ja hyvinvoiva

Sivistys

Strateginen tavoite	Toimenpide	Mittari
Lohjalaisten tyytyväisyys lasten ja nuorten palveluiden tarjontaan ja laatuun kasvaa strategiakauden jokaisen vuoden aikana	Nykyisen kehittämissohjelman mukaiset toimenpiteet jatkuvat kevääseen 2025 asti. Kehittämissohjelman painopistealueet ovat: -Lasten ja nuorten hyvinvointi -Peruspalvelut -Energian käyttö palveluissa -Henkilöstön hyvinvointi -Ruotsinkieliset palvelut	Kaikkia toimialan palveluiden laatua ja asiakastyytyväisyyttä seurataan vuosittain asteikolla 1 - 5. Tavoitteena, että laadun ja asiakastyytyväisyyden arvot kehittyvät positiivisesti ja ovat yli 4.
Lohjalaiset pitävät huolta hyvinvoinnistaan ja ympäristöstään tekojemme kannustamina. Haluamme osallistaa kuntalaisia päätösten valmistelussa.	Valtuuston hyväksymien hyvinvointisuunnitelmien toteuttaminen. Hyvinvointisuunnitelma 2023 - 2025 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2023 - 2025 Kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2023 - 2025 Liikuntaohjelma 2025 Ikääntyvien hyvinvointisuunnitelman valmistelu.	Hyvinvointisuunnitelmien toimenpiteiden toteutumista seurataan niille asetettujen mittareiden avulla. Suunnitelmat raportoidaan valtuustolle vuosittain. Hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta indikoivat mittarit (laajan hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisältö, kouluterveyskysely, lasten ja nuorten hyvinvointikysely)

Yritysten suosima ja suosittalema

Kaupunkirakenne

Strateginen tavoite	Toimenpide	Mittari
Yrittäjyyden ja alueelle laajentavien palveluyritysten ansiosta Lohjalle on syntynyt useita uusia palveluita asukkaille ja matkailijoille.	TE24 käynnistäminen	Lohja-Karkkila työllisyysalueen onnistunut käynnistäminen.

Onnistumisen edellytykset

Konsernipalvelut

Strateginen tavoite	Toimenpide	Mittari
Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö	Mielenterveyspoissaolojen ehkäisy	Kaupunkitasoisesti Pulssi-kysely käytössä.
Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö	Digitalisaation kehittäminen	Populuksessa työhyvinvoinnin jatkuva seuranta käytössä Kilpailutettu ja otettu käyttöön tavoitetta tukevia ohjelmia Digitaalisten palveluiden ja prosessien määrä kasvaa edellisestä vuodesta (kyllä/ei)
Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö	Rekrytointinäkyvyyden kehittäminen	Avoimien työpaikkojen hakijamäärät
Kestävä talous	ICT-ympäristön Windows 11 käyttöönotto	ICT-infraympäristö (hallinto ja opetus) on päivitetty Windows 11 tasoon
Kestävä talous	Opetustoimen infrastruktuuria ylläpidetään tietohallinnon toimesta (hallittu siirtyminen TVT-toiminnalta)	Opetus- ja varhaiskasvatuksen henkilöstölle tuotetaan ICT-palvelut keskitetysti
Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö	Etätöjärjestelmät ja tietoliikenne uusittu	Otettu käyttöön uudet järjestelmät ja yhteydet
Kestävä talous	Hinku 3.0 ohjelman valmistelu vuosille 2026-2029	Hinku 3.0 päivitetty
Kestävä talous	Kaupungin tukipalveluiden kustannuslaskenta ja periaatteet kuvattu	Tukipalveluiden kustannusanalyysi tehty
Vuorovaikutteinen viestintä	Sisäisen viestinnän ja ulkoisen viestinnän (kuntalaiset) parantaminen	Julkaisujen määrä
Kestävä talous	Talous on tasapainossa ja vuosikate kattaa korjausinvestoinnit	Nettomenokehitys, % Korjausinvestoinnit/Vuosikate Lainamäärä/asukas

Kaupunkirakenne

Strateginen tavoite	Toimenpide	Mittari
Kestävä talous	Turhista kiinteistöistä luopuminen.	Kiinteistöjen ylläpitokustannusten vähentyminen.
Kestävä talous	Sote-kiinteistöjen yhtiöittäminen.	Yhtiöittämissankkeen eteneminen.
Kestävä talous	Korjausvelkaa pienentävät investoinnit (kiinteistöt, kadut, vesihuolto).	Korjausvelan pieneneminen eri osatekijöiden osalta.

Sivistys

Strateginen tavoite	Toimenpide	Mittari
Kestävä talous	Seurataan kattavasti palveluiden ja yksikkökustannusten kehitystä. Etsitään aktiivisesti keinoja kustannusten kasvun hillitsemiseksi.	Palvelukohtainen kustannuskehityksen seuranta. Toimintakatteen muutos kaikissa tulosalueen palveluissa on korkeintaan 3 %.
Hyvinvoiva ja osaava henkilöstö	Henkilöstön työhyvinvointia seurataan ja kehitetään järjestelmällisesti monin eri tavoin. Säännöllisen työhyvinvointikyselyn käyttöönotto toimialalla. Vahvistetaan henkilöstön osaamista sekä sisäisillä että ulkoisilla koulutuksilla.	Henkilöstön työhyvinvoinnin ja työviihtyvyyden seuranta vuosittaisella hyvinvointikyselyllä ja KEVA:n pulssikyselyllä. Työhyvinvointikyselyn arvo kehittyy positiivisesti, vuoden 2023 arvo on 3,65.
Vuorovaikutteinen viestintä	Vahvistamme ulkoisen viestinnän keinoin Lohjan positiivista imagoa ja sisäisellä viestinnällä henkilöstön tietoisuutta toimialan yhteisistä asioista.	Sisäisen viestinnän tyytyväisyys kehittyy positiivisesti vuoden aikana. Tavoitteena sisäisen viestinnän arvo yli 3,5.

3.9 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että toiminta on tuloksellista sekä tavoitteiden ja hyvän hallintotavan mukaista. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta kattavat kaupungin ja kaupunkikonsernin toiminnan, hallinnon ja talouden järjestämisen. Ne kuuluvat olennaisena osana päivittäistehtäviin ja toimintaprosesseihin. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan menettelyiden avulla varmistetaan, että

- päätösten perustana oleva tieto on riittävää ja luotettavaa,
- lainsäädäntöä, määräyksiä ja ohjeita noudatetaan,
- johdon ja toimielinten päätöksiä noudatetaan, ja
- omaisuus ja resurssit turvataan.

Vastualueet

Kaupunginvaltuusto vastaa kuntalain mukaisesti kaupungin toiminnasta ja taloudesta sekä päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista, jotka ohjaavat koko kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä. Kuntalain mukaan kaupunginhallituksen tulee huolehtia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, josta se on antanut ohjeet. Kaupunginhallitus valvoo sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanoa sekä hyväksyy sisäisen tarkastuksen suunnitelman, johon perustuen sisäinen tarkastus arvioi objektiivisesti ja riippumattomasti sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan järjestämistä ja tuloksellisuutta.

Lautakunnat ja viranhaltijat vastaavat toimialoillaan ja vastuualueillaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisesta määriteltujen menettelytapojen ja ohjeiden mukaisesti.

Konsernijohto vastaa kuntalain mukaisesti konsernivalvonnan järjestämisestä. Kaupunkikonsernin tytäryhtiöissä hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat yhteisön sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta lainsäädännön, valtuuston hyväksymän konserniohjeen ja konsernijohtoon antaman ohjeistuksen mukaisesti.

Riskien arviointi

Talousarvion valmistelun yhteydessä toimialat ja vastualueet huomioivat riskien ja niiden hallinnan talousvaikutukset. Riskit liittyvät sekä kaupunkikonsernin sisäiseen toimintaan että toimintaympäristöstä tuleviin ulkoisiin riskeihin. Riskien arvioinnin, seurannan ja raportoinnin tukena on kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan viitekehukseen perustuva työkalu.

Riskien tunnistamisessa riskit luokitellaan strategisiin, toiminnallisiin, taloudellisiin ja vahinkoriskeihin, jotka ryhmitellään riskikategorioihin:

- Toimintaympäristöön liittyvät riskit
- Palvelutuotantoon liittyvät riskit
- Hallintomalliin ja johtamiseen liittyvät riskit
- Henkilöstöön liittyvät riskit
- Toimintaan liittyvät riskit
- Juridiset riskit
- Rahoitukseen liittyvät riskit
- Talouden hallintaan liittyvät riskit
- Ympäristöön kohdistuvat riskit
- Palvelutuotannon turvallisuuteen liittyvät riskit
- Infraan kohdistuvat riskit

Tunnistetuille riskeille määritellään riskien toteutumisen todennäköisyys ja arvioitu vaikutus asteikolla 1-5. Yhdistämällä todennäköisyys ja vaikutus saadaan kokonaisriskin merkittävyys. Sen perusteella riskit jaetaan vähäisiin, kohtalaisiin, merkittäviin ja kriittisiin riskeihin. Arvioinnin tarkoituksena on kohdistaa resurssit tehokkaasti erityisesti kohtalaisten, merkittävien ja kriittisten riskien hallintaan, jotta kaupungin keskeiset toiminnot ja palvelut voidaan varmistaa ja riskeihin reagoida oikea-aikaisesti.

- Kriittisen riskin poistaminen on välttämätöntä ja toimenpiteet on aloitettava heti. Riskialtista toimintaa ei pidä jatkaa tai aloittaa, kunnes riski on poistettu.
- Merkittävän riskin vähentäminen on välttämätöntä ja toimenpiteet on aloitettava nopeasti. Jatkettaessa riskialtista toimintaa kaikkien on tunnettava riski ja toiminta pitää saada loppumaan nopeasti. Riskialtista toimintaa ei pidä aloittaa ennen kuin riskiä on vähennetty.
- Kohtalaisen riskin vähentämiseksi on ryhdyttävä toimiin, joiden toteuttamiseksi voidaan suunnitella sopiva aikajänne. Toimenpiteiden kannattavuutta on mietittävä tarkasti, ja jos riskiin liittyy erittäin haitallisia seurauksia, on tarpeen selvittää todennäköisyyttä tarkemmin.

Riskienhallinnan toimenpiteisiin kohdennettavat resurssit varmistavat kaupungin infrastruktuuriin ja palvelujen turvallisuuden sekä auttavat turvaamaan kaupungin keskeiset toiminnot ja ennaltaehkäisemään riskejä.

Tavoitteet vuodelle 2025

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tulevan talousarviokauden tavoitteena on osaltaan turvata edellytykset kaupunkikonsernin toiminnan tulokselliselle sekä tavoitteiden ja hyvän hallintotavan mukaiselle toiminnalle. Onnistuneella riskienhallinnalla pyritään mahdollisimman hyvin huomioimaan muuttuva toimintaympäristö sekä hallitsemaan tunnistettuja riskejä.

Sisäistä valvontaa tukevia prosesseja kehitetään edelleen. Riskienhallintaa toteutetaan suunnitelmallisesti niin, että kaupungin strategiset tavoitteet ja taloudelliset ja muut resurssit kytkeytyvät kiinteästi riskien arviointiin ja hallintakeinojen suunnitteluun ja toteutukseen.

Sisäinen tarkastus arvioi sisäisen valvonnan järjestämisen toimintamallia ja toimeenpanoa, ja tukee varmistus- ja konsultointitoiminnallaan riskienhallinta-, valvonta-, johtamis- ja hallintoprosessien kehittämistä.

4. Käyttötalousosa

4.1 Vuoden 2025 talousarvion täytäntöönpano

Kaupunginvaltuuston hyväksymä talousarvio on muita kaupungin toimielimiä sitova toimintaohje. Kaupunginvaltuuston päättämät tehtävät, sitovat tavoitteet ja niiden toteuttamiseen myönnetyt määrärahat ovat muutettavissa vain kaupunginvaltuuston päätöksellä. Talousarviota täytäntöön pantaessa on erityisesti otettava huomioon, että kaupunginhallituksen ja -valtuuston talousarviokäsittelyssä tekemät erillispäätökset ovat toimialoja sitovia ja ne tulee sisällyttää toimialan käyttösuunnitelmaan.

Käyttösuunnitelmien laatiminen

Toimialojen on valmisteltava tammikuun loppuun mennessä lautakuntien hyväksyttäväksi määrärahojen käyttämisen ja tuloarvioiden toteutumisen seuraamista varten käyttösuunnitelma, joka sisältää tarkistetun toimintasuunnitelman ja määräraha- ja tulosalueille, tulosyksiköille tai toiminnoille. Käyttösuunnitelmat esitetään lautakunnissa yksiköittäin ja tiliryhmittäin. Toiminta sopeutetaan talousarviossa myönnettyjen määrärahojen salliin rajoihin. Lautakuntien on huolehdittava, että kaupungin päätettävissä olevat maksut tarkistetaan kustannusten nousua vastaavasti ja kaupungille kuuluvat tulot peritään tehtyjen sopimusten ja annettujen ohjeiden mukaisesti. Käyttösuunnitelmien laadinnassa on otettava erityisesti huomioon kaupunginvaltuuston päättämä kaupunkistrategia, strategian päämäärät sekä sitovien tavoitteiden toteuttamiseen tarvittavat voimavarat, jotta voidaan varmistua toimialojen ja koko kaupungin strategiatyön yhdensuuntaisuudesta

Raportointi

Toimialojen on raportoitava lautakunnille talousarvion ja sitovien tavoitteiden toteutumisesta neljännesvuosittain ja lautakuntien päättäminä ajankohtina. Kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle toimitettavissa raporteissa tulee ottaa huomioon koko kaupunki.

Sitovien tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan osavuosisikatsausten tilanteen mukaan.

Vuoden 2025 talousarviota koskeva raportointi tapahtuu kaupunginhallituksessa ja -valtuustossa touko-, syys- ja marraskuussa sekä vuoden 2026 maaliskuu-/huhtikuussa. Osavuosisikatsauksissaan toimialojen tulee esittää toimialatasoinen ennuste koko vuoden talouden toteumasta sekä olennaiset muutokset toiminnassa. Mahdolliset valtuustoon nähden sitovien määrärahojen muutosesitykset tulee käsitellä osavuosisikatsauksista erillisinä asioina lautakunnissa niin, että kaupunginvaltuusto ehtii käsittelemään muutosesitykset talousarviovuoden aikana.

4.2. Luottamushenkilöhallinto ja konsernipalvelut

4.2.1 Luottamushenkilöhallinto

Määrärahat:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	13			0,00 %		
Toimintakulut	- 1 220	- 1 384	- 1 366	-1,30 %	- 1 456	- 1 489
Toimintakate	- 1 207	- 1 384	- 1 366	-1,30 %	- 1 456	- 1 489

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	13			0,00 %		
Toimintakulut	- 1 040	- 1 227	- 1 215	-1,00 %	- 1 302	- 1 331
Toimintakate	- 1 027	- 1 227	- 1 215	-1,00 %	- 1 302	- 1 331

Sisäiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot				0,00 %		
Toimintakulut	- 181	- 157	- 152	-3,63 %	- 155	- 158
Toimintakate	- 181	- 157	- 152	-3,63 %	- 155	- 158

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Kaupunginvaltuuston määrärahoissa on varaus valtuuston talousseminaarin järjestämiseen syksyllä 2025.

Kaupunginhallituksen osalta asiantuntijapalveluiden ostojen määrärahoja on lisätty 30 000 euroa mm. laki-
palveluiden ostopalveluja varten.

Työllisyys- ja elinkeinolautakunnalle on lisätty määrärahat vuoden 2025 toimintaa varten.

Tunnusluvut:

 Valtuuston kokouksia 10 Jäseniä 51	 Kaupunginhallituksen kokouksia 24 Jäseniä 13	 Jaostojen määrä 6 Kokouksia 40	 Lautakuntia 8 Kokouksia 80	 Käsitellyjä asioita 1900	 Aloitteita 30
---	---	---	--	---	--

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Luottamushenkilöhallinnon alle kuuluvat kaupunginvaltuuston, kaupunginhallituksen, lautakuntien ja niiden jaostojen/toimikuntien sekä vaikuttamiselinten kokoukset, valtuustoinfot, valtuustoseminaarit, hallituksen iltakoulut sekä toimielinten seminaarit.

Talousarvion perustelut, rakenteelliset muutokset ja palveluiden kehittäminen 2025

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jaosto (HYTE-jaosto) sisältyy luottamushenkilöhallinnon talousarvioon. Vanhus- ja vammaisneuvoston sekä alueiden johtokunnan määrärahat ovat vuoden 2024 tasolla. Osallistuvaan budjetointiin on 50 000 euron määrärahavaraus. Määrärahaan sisältyy myös lasten ja nuorten osallistuva budjetointi. Tapahtumiin on 50 000 euron määrärahavaraus.

4.2.2 Keskusvaalilautakunta

Määrärahat:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	86	180	50	-72,11 %	51	51
Toimintakulut	- 225	- 382	- 263	-31,05 %	- 269	- 275
Toimintakate	- 140	- 202	- 213	5,61 %	- 218	- 224

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	86	180	50	-72,11 %	51	51
Toimintakulut	- 191	- 356	- 241	-32,25 %	- 247	- 252
Toimintakate	- 106	- 176	- 191	8,52 %	- 196	- 201

Sisäiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot				0,00 %		
Toimintakulut	- 34	- 26	- 22	-14,45 %	- 22	- 23
Toimintakate	- 34	- 26	- 22	-14,45 %	- 22	- 23

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Määrärahavaraus Kunta- ja aluevaaleihin.

Tunnusluvut:

 37 000 äänioikeutettua	 60 % äänestysprosentti (Kuntavaalit)	 60 % äänestysprosentti (Aluevaalit)
--	---	--

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Keskusvaalilautakunta on lakisäteinen toimielin, jonka tehtävänä on huolehtia vaalien yleisjärjestelyistä. Kuntavaaleissa se huolehtii lisäksi ehdokasasettelusta ja tulosten laskennasta. Keskusvaalilautakunta koostuu vaalilain määrääminä aikoina ja tarvittaessa useammin.

Valtiollisissa vaaleissa keskusvaalilautakunnan tehtävänä on mm. vaaleista tiedottaminen, vaaliviranomais-
ten kouluttaminen, vaalimateriaalin hankinta ja jakelu äänestyspaikoille, vaalikalusteiden hankinta ja toimit-
taminen äänestyspaikoille, vaalitietojärjestelmän käyttö ja kouluttaminen, ennakoäänestysvalmistelut, lai-
tos- ja kotiäänestysten valmistelut, vaaliluetteloihin liittyvät toimenpiteet, ennakoäänten tarkistaminen
sekä alustavasta ääntenlaskennasta tiedottaminen. Kunnallisvaaleissa keskusvaalilautakunta lisäksi käsittelee
ehdokashakemukset ja laatii ehdokaslistojen yhdistelmän, laskee ennakoäännet ja tiedottaa niistä, suorittaa
vaalipäivän äänten tarkastuslaskennan ja tiedottaa siitä, vahvistaa vaalien tuloksen ja julkaisee sekä tiedot-
taa tuloksesta.

Vuonna 2025 järjestetään kunta- ja aluevaalit.

4.2.3 Tarkastuslautakunta

Määrärahat:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot				0,00 %		
Toimintakulut	- 95	- 94	- 92	-1,92 %	- 94	- 96
Toimintakate	- 95	- 94	- 92	-1,92 %	- 94	- 96
Ulkoiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot				0,00 %		
Toimintakulut	- 90	- 90	- 88	-1,68 %	- 90	- 92
Toimintakate	- 90	- 90	- 88	-1,68 %	- 90	- 92

Sisäiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot				0,00 %		
Toimintakulut	- 5	- 4	- 4	-7,14 %	- 4	- 4
Toimintakate	- 5	- 4	- 4	-7,14 %	- 4	- 4

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Arviointikertomuksen 2024 laatimisen tukipalvelut hankitaan ostopalveluna, kustannusvaikutus 10 000 euroa. Kevään 2025 ajan tarkastuslautakunnan pöytäkirjanpitäjän tehtävät ja asioiden valmistelu hoidetaan määräaikaisen tuntityöntekijän toimesta. Valtuustokaudelle 2025-2029 pöytäkirjanpitäjän tehtävät järjestellään uudelleen.

Tunnusluvut:

 14 kokousta	 53 lakisäateistä tarkastuspäivää
--	---

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten.

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat
- arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet, ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla
- arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää
- huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta
- valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi
- valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi

Edellä mainitut tarkastuslautakunnan tehtävät voidaan jakaa kolmeen tehtäväkokonaisuuteen:

1. hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestäminen, arviointi ja muut tehtävät.
2. Tarkastuslautakunta laatii ja antaa valtuustolle vuoden 2024 arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisenä pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.
3. Tarkastuslautakunta kilpailuttaa tilintarkastuspalvelut ja antaa valtuustolle esityksensä tilintarkastusyhteisön valinnasta sekä valvoo sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.

4.2.4 Konsernipalvelut

Tuloslaskelma:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	10 682	11 453	10 281	-10,24 %	10 477	10 676
Myyntituotot	9 397	10 828	9 430	-12,91 %	9 618	9 809
Maksutuotot	20			0,00 %		
Tuet ja avustukset	1 168	625	700	11,96 %	707	714
Muut toimintatuotot	98		150	0,00 %	152	153
Toimintakulut	- 11 155	- 11 761	- 11 390	-3,16 %	- 11 508	- 11 761
Henkilöstökulut	- 4 696	- 5 275	- 4 884	-7,42 %	- 4 873	- 4 994
Palkat ja palkkiot	- 3 777	- 4 210	- 3 945	-6,30 %	- 3 936	- 4 034
Henkilösivukulut	- 919	- 1 065	- 939	-11,87 %	- 937	- 960
Eläkekulut	- 778	- 885	- 818	-7,64 %	- 816	- 837
Muut henkilösivukulut	- 140	- 180	- 121	-32,67 %	- 121	- 124
Palvelujen ostot	- 5 368	- 5 778	- 5 786	0,13 %	- 5 901	- 6 018
Aineet, tarv. ja tav.	- 127	- 228	- 228	0,21 %	- 232	- 236
Avustukset	- 44	- 60	- 65	9,00 %	- 67	- 68
Muut toimintakulut	- 920	- 420	- 428	1,69 %	- 436	- 445
Toimintakate	- 473	- 308	- 1 110	260,10 %	- 1 032	- 1 085

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	1 531	746	962	28,95 %	971	981
Toimintakulut	- 10 594	- 11 263	- 10 891	-3,31 %	- 10 999	- 11 242
Toimintakate	- 9 063	- 10 518	- 9 930	-5,59 %	- 10 028	- 10 261

Sisäiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	9 151	10 708	9 319	-12,97 %	9 505	9 695
Toimintakulut	- 561	- 498	- 499	0,24 %	- 509	- 519
Toimintakate	8 590	10 210	8 820	-13,61 %	8 996	9 176

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Työllistettävien määrärahat poistettu sekä tuotoista että kuluista.

Henkilöstöpalveluissa aiemmin keskitetysti ollut tyhy-raha, 70 euroa/työntekijä, on siirretty yksiköiden määrärahoihin (tili 4402).

Pysäköinninvalvonta siirtyy hallintopalveluiden alaisuuteen 1.6.2025 alkaen.

Tunnusluvut:

 Valtuuston/ Hallituksen kokousta 11/24	 Tytäryhteisöjä 5	 Palveluksessa oleva henkilöstö 2000	 Sairauspoissaolo- päiviä 25 500	 Työterveyshuollon kustannukset 219,80 euroa/työntekijä	 Tietohallinnon tikitit/kk 1000
--	--	--	--	--	---

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Konsernipalveluiden tehtävänä on tuottaa talouden, henkilöstöasioiden, kehittämistoiminnan, hallinnon, la-
kipalveluiden, hankintojen, markkinoinnin ja viestinnän, tietovarantojen, omaisuusasioiden asiantuntijapal-
veluita kaupungin johtamisen tueksi.

Konsernipalvelut turvaa kaupungin johdolle ja päätöksenteolle toimintaedellytykset. Konsernipalvelut vastaavat siitä, että kaupungin keskeiset strategiset tavoitteet toteutuvat ja että kuntalaisten palvelut turvataan. Konsernipalvelut varmistavat, että resursseja ja kaupungin omaisuutta käytetään tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Talousarvion perustelut, rakenteelliset muutokset ja palveluiden kehittäminen 2025

Talousoalvelut huolehtii kaupungin taloudenpidosta. Vuoden 2025 painopisteenä on edelleen talousoalveluiden sähköisten palveluiden ja prosessien kehittäminen ja tiedolla johtamisen osalta Kuntamaiseman johdon työpöytäsovelluksen jatkokehittäminen. Talousoalvelut seuraa kaupungin talouden kehittymistä varmistuen samalla kaupungin pitkän aikavälin tuloksellisuuden sekä rahoituksellisen tasapainon. Tulevien vuosien taloudelliset haasteet ja talouden sopeuttaminen tulevat olemaan talousarviovuonna ja suunnitelmakaudella vastuualueen erityistä työpanosta vaativia kokonaisuuksia.

Sähköisiä palveluja ja muita digitaalisia ratkaisuja lisätään sekä tiedolla johtamista ja toimintatapoja kehitetään edelleen muun muassa johdon työpöydän ja prosessien kehittämisen avulla. Tekoälyn hyödyntämistä talouden prosesseissa selvitetään mm. sopimusten ja laskujen kytkemisen osalta.

Toinen hallintopäällikkö siirtyy kaupunkirakenne-toimialalle 1.1.2025 alkaen.

Henkilöstöpalveluiden keskeisenä tehtävänä on toimia esihenkilöiden ja johdon kumppanina henkilöstöjohtamisen, palvelussuhdeasioiden, työhyvinvoinnin, työsuojelun, henkilöstön kehittämisen, rekrytoinnin ja henkilöstöraportoinnin kokonaisuuksissa.

Vuonna 2025 painopisteinä ovat ratkaisujen hakeminen henkilöstön saatavuuden ongelmiin, digitaalisten toimintaprosessien uudistaminen, HR-prosessien kehittäminen ja työhyvinvointiin panostaminen. Vuoden 2025 aikana panostetaan työllisyyspalveluiden integroimiseen osaksi kaupungin toimintaan.

E-passiin ladattava työhyvinvointiraha on edelleen 200 euroa/työntekijä, kustannusvaikutus noin 100 000 euroa. Henkilökunnan palkitsemiseen merkittävästä kehittämisestä, innovaatiosta ja ideasta on varattu 5 000 euron määräraha. Virkistysraha vuodelle 2025 on tarkoitus edelleen pitää samana kuin vuonna 2024, eli 70 euroa/henkilö, kustannusvaikutus n. 150 000 euroa, joka katetaan kunkin toiminnon omasta talousarviosta.

Hallintopalveluiden keskeisenä tehtävänä on asianhallinnan ja toimielinprosessien luotettavuuden, lainmukaisuuden ja sujuvuuden varmistaminen. Hyvän hallinnon toteutuminen jokapäiväisessä toiminnassa on tärkeintä. Toiminnan painopisteenä vuonna 2025 on kehittää edelleen erityisesti hallinnon digitalisaatiota. Sähköistä asiointia parannetaan ja mm. sähköisen arkiston kehittämistä jatketaan. Yhdessä tietohallinnon kanssa jatketaan mahdollisen dokumentinhallintajärjestelmän hankinnan eteenpäin viemistä.

Hallintopalvelut vastaavat myös seuraavista hallinnon tukipalveluiden kokonaisuuksista: asiakaspalvelut, kansainvälinen toiminta sekä pysäköintivalvonnan hallinto ja tietosuojat. Vuoden 2025 aikana hallintopalvelut järjestävät kahdet vaalit: kunta- ja aluevaalit 13.4.2025

Hankintapalvelut vastaavat keskitetysti hankintojen ohjaamisesta, valmistelusta sekä kilpailutuksista. Hankintapalveluihin kuuluvat myös sopimushallintapalvelut ja sopimuksien tilanteen seuraaminen. Vuoden 2025 erityisenä tavoitteena on te-palveluiden hankintojen turvaaminen muutostilanteessa.

Lakipalvelut vastaavat mm. esimiesten ja asiantuntijoiden juridisesta ohjaamisesta ja oikeudellisten linjausten tekemisestä sekä valvovat kaupungin oikeudellisia etuja. Kaupungin lakipalveluissa on ollut useita vuosia yksi vakituinen ja yksi määräaikainen juristiresurssi. Tämän lisäksi on käytetty tarpeen mukaan ostopalveluita erityisesti riita-asioissa. Lakipalveluilla on jatkossa pysyvä tarve kahdelle vakitukselle hallintojuristille 1.1.2025

alkavan TE-palveluiden myötä. TE-palveluiden osalta tehdään laajasti erilaisia henkilö- ja yrityspäätöksiä, jotka vaativat myös juridista valmistelua. Kaksi hallintojuristia sisältyy pohjaesitykseen.

Viestinnän ja markkinoinnin painopisteenä on erityisesti sisäisen viestinnän parantaminen, johon uusi vuoden 2024 lopulla kilpailutettu intranet ratkaisu tuo toivottavasti toimivan uuden alustan. Kehitämme uutta intranetiä entistä tavoitettavammaksi ja houkuttelevammaksi. Toisena painopisteenä on kuntalaisille tiedottamisen parantaminen, johon etsitään ratkaisuja niin perinteisillä printtilehdillä kuin digitaalisellakin tiedottamisella. Verkkosivuja kehitetään asiakaslähtöisemmiksi. Markkinoinnissa panostamme työnantajamielikuvaan ja asumisen markkinointiin.

Tietohallinto- ja kehittämispalvelut -vastuualueen toiminta jatkuu vuonna 2025 kolmessa kokonaisuudessa: ICT-palvelut vastaavat kaupungin ICT-infrastruktuurin ylläpidosta, ICT-hankinnoista ja loppukäyttäjäpalveluista. Kehittämispalvelut vastaavat hanketoimiston toiminnasta ja hankkeiden käynnistykseen sekä niiden läpiviennin tuesta. HYTE -toiminta vastaa hyvinvointisuunnitelmien sisältämien HYTE-kehitystehtävien suunnittelusta ja toteutuksen koordinoinnista.

Tietohallinnon kehittämisohjelmaa Perusasiat kuntoon -askelmerkit parempaan hallintoon jatketaan yhteistyössä toimialojen kanssa. Tietosuoja, tietoturva ja jatkuvuuden varmistaminen jatkuvat keskeisinä teemoina. Vuoden 2025 aikana jatketaan pääkäyttäjien kouluttamista. Kaupungin kriittisen ICT-infrastruktuurin turvaaminen ja toiminnan jatkuvuus varmistetaan uusimalla vanhentuvaa ICT-laitekantaa sekä päivittämällä ohjelmistoversioita. Pääpainona on Windows 11 käyttöjärjestelmien päivitykset sekä etäyhteyksien tietoturvan parantaminen. TE-toiminnan tietojärjestelmäratkaisujen toteuttaminen tapahtuu keväällä 2025. Sivistys-toimialan ICT:n haltuunotto jatkuu kouluittain. Keskeisimpiä tehtäviä ovat opetuksen nykyisen laitekanan haltuunotto sekä niiden ICT-hankintojen (puhelimet, tietokoneet, näytöt) vakiinnuttaminen.

Henkilöstömuutokset

Vastuualueelle on esitetty seuraavat henkilöstömuutokset:

Hallintopalvelut:

- Hallintojuristi määräaikaisen vakanssin vakainaistaminen, kustannusvaikutus 81 900 euroa, katetaan hallintopalveluiden sisältä, sisältyy talousarvion pohjalaskelmaan
- Pysäköinnintarkastaja 6 kk, kustannusvaikutus 18 500 euroa, kate tuottojen lisäyksestä, pysäköinninvalvonta siirtyy kaupunkirakenne-toimialalta konsernipalveluihin 1.7.2025 alkaen.

Merkittävät investoinnit

Tietohallinnon investointeja kohdennetaan edelleen laitteistokannan uusimiseen sekä tietoturvallisuuden ja toiminnan vakauden kehittämiseen. Pääpaino vuoden 2025 investoinneissa on olemassa olevan työase-
maympäristön (hallinto ja opetus) uusimiseen sekä varautuminen Windows 11 käyttöjärjestelmän muutokseen. Investointeja kohdennetaan myös tietoverkkojen ja tietokonesali infrastruktuurin tietoturvaan. Tietosuojan ja -turvan osalta uusitaan niiden hallinta- ja dokumentointijärjestelmiä. Vuoden 2025 aikana valmistellaan uuden tiedostohallintajärjestelmän hankinta. Kehittämishankkeet toteutetaan pääosin investointibudjetin kautta. Tietotekniikkainvestoinnit sisältyvät kaupungin investointiohjelmaan.

Suunnittelukauden 2025–2026 kehittämissuunnitelmat

Sähköistä asiointia ja sähköisiä palveluja kehitetään kaikissa vastuualueiden toiminnoissa.

4.3 Kaupunkirakenne-toimiala

Tuloslaskelma:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	62 705	63 567	63 700	0,21 %	64 724	65 764
Myyntituotot	23 807	25 135	24 610	-2,09 %	25 002	25 400
Maksutuotot	2 503	2 342	3 064	30,81 %	3 094	3 125
Tuet ja avustukset	2 163	1 020	223	-78,13 %	225	227
Muut toimintatuotot	34 232	35 070	35 804	2,09 %	36 402	37 011
Toimintakulut	- 61 726	- 63 591	- 69 068	8,61 %	- 70 560	- 72 079
Henkilöstökulut	- 18 102	- 20 559	- 22 385	8,88 %	- 22 945	- 23 519
Palkat ja palkkiot	- 14 594	- 16 374	- 18 081	10,42 %	- 18 533	- 18 996
Henkilösivukulut	- 3 507	- 4 185	- 4 304	2,84 %	- 4 412	- 4 523
Eläkekulut	- 2 951	- 3 486	- 3 750	7,57 %	- 3 844	- 3 940
Muut henkilösivukulut	- 556	- 699	- 554	-20,72 %	- 568	- 583
Palvelujen ostot	- 21 706	- 19 227	- 20 723	7,78 %	- 21 134	- 21 554
Aineet, tarv. ja tav.	- 11 645	- 12 961	- 12 407	-4,28 %	- 12 654	- 12 905
Avustukset	- 5 620	- 5 450	- 7 931	45,52 %	- 8 089	- 8 251
Muut toimintakulut	- 4 654	- 5 395	- 5 624	4,24 %	- 5 737	- 5 850
Toimintakate	1 217	76	- 5 213	-6 987,54 %	- 5 679	- 6 156

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	24 519	25 280	25 083	-0,78 %	25 334	25 587
Toimintakulut	- 55 999	- 57 734	- 63 274	9,60 %	- 64 649	- 66 050
Toimintakate	- 31 241	- 32 354	- 38 036	17,56 %	- 39 159	- 40 305

Sisäiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	38 186	38 288	38 617	0,86 %	39 390	40 177
Toimintakulut	- 5 728	- 5 858	- 5 794	-1,08 %	- 5 910	- 6 028
Toimintakate	32 458	32 430	32 823	1,21 %	33 479	34 149

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Kaupunkirakenne-toimialan määrärahoihin sisältyy valtiolta siirtyvät TE-palvelut.

Henkilöstölisäyksinä esitetty tekniseen toimeen 4 uutta vakanssia, joiden kustannusvaikutus noin 202 000 euroa.

Kaupunkirakenne-toimialan eri henkilöstö-, hallinto- ja talousasioita koordinoivan hallintopäällikön, joka on tähän mennessä toiminut konsernipalveluiden alaisuudessa, on kaupunginjohtajan, talousjohtajan ja kaupunkirakenne-toimialan johtajan kesken käydyissä neuvotteluissa sovittu siirtyvän hallinnollisesti kaupunkirakenne-toimialan alaisuuteen. Perusteena on, että hallintopäällikön työtehtävät käytännössä sijoittuvat kaupunkirakenne-toimialalle. Tämä helpottaa myös kaupunkirakenne-toimialan johdon työkuormaa, kun toimialan johtoon liittyviin koordinoitaviin saadaan lisää resursseja.

Lohja-Karkkila Työllisyyspalvelut-yksikköön perustetaan yhteinen TYM-koordinaattorin tehtävä Työllisyys- ja elinkeinolautakunnan hyväksymän talousarvion sisällä. TYM-koordinaattorin palkkakulut katetaan yhteisesti Länsi-Uudenmaan kolmen työllisyysalueen (Lohja-Karkkila, Raasepori-Hanko-Inkoo ja Kirkkonummi-Vihti-Siuntio) kesken. Palkkakustannuksista Lohja-Karkkila Työllisyyspalvelujen osuus on n. 20 000 euroa. TYM-koordinaattorin päätehtävänä on työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoimintamallin (TYM) mukaisen toiminnan organisointi ja toteuttaminen sekä toiminnan tuloksellisuuden seuraaminen alueella TYM-johtoryhmän asettamissa puitteissa.

Rakennuslain muutoksen vaikutuksesta tuottoja on vähennetty 25 % lupamäärien laskun takia. Maa- ja vesialueiden vuokratuloja on lisätty 200 000 euroa. Joukkoliikenteen valtion avustustuloja vähennetty, koska ELYn kilpailutus tehty. Vuoden 2025 talousarvioon on varattu 500 000 euron määräraha joukkoliikennepalvelujen kehittämiseen ELY-vetoisen suunnittelun pohjalta valtuuston päätöksen mukaisesti.

Pysäköinninvalvonta siirtyy Konsernipalveluihin 1.7.2025 alk.

Elintarvikekustannuksiin on tehty 400 000 euron leikkaus. Samoin sähkön hankinnasta on leikattu 400 000 euroa.

Tilakeskuksen sähkön alihankintapalveluiden säästö 150 000 euroa, jolla katetaan sähkösihenkilön ja sähköasentajan henkilöstökulut. Sähköautojen latauksesta arvioidaan syntyvän 80 000 euron tulojen lisäys. Purettavien rakennusten osalta ylläpitokuluista arvioidaan syntyvän säästöä 137 000 euroa.

Ympäristöterveyden yhteistoimintamaksuissa nyt myös sisäiset erät mukana, jolloin kuntien maksuosuudet nousevat. Elintarvikelain ja terveydensuojelun maksutuotto-odotuksia nostettu.

Yksi terveystarkastajan virka esitetään muutettavan johtavaksi terveystarkastajaksi, kustannusvaikutus 12 500 euroa.

Tunnusluvut:

 Menot -69,1 milj. euroa	 Tulot 63,7 milj. euroa	 Toimintakate -5,2 milj. euroa	 Toimintakate /as -114,07 euroa/as	 Htv 451,42
--	---	---	---	--

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Kaupunkirakenne-toimialan vuoden 2025 keskeinen toiminta-ajatus on Lohjan elinvoimaisuuden lisääminen. Korkotaso alkaa vähitellen laskea, mikä luo edellytyksiä asuntojen ostamiselle ja sitä kautta niiden rakentamiselle. Samoin työpaikkarakentamiseen korkotason lasku luo viime aikoja paremmat edellytykset.

Lohjan kaupungin on syytä panostaa tulevaisuuteensa hankkimalla raakamaata potentiaalisilta sijainneilta, jotta tulevaan taloudellisesti parempaan aikaan saadaan ennakolta varauduttua. Edelleen kaavoitusta ja infran rakentamista asuin- ja työpaikkarakentamisen tarpeisiin potentiaalisesti kiinnostaville sijainneille tulee jatkaa. Tätä kokonaisuutta koordinoidaan tulevan Maankäytön toteuttamishojelman kautta. Kaupungin keskusta-alueen kehittämispotentiaalia tulee ylläpitää. Sitä pohjustamaan luodaan Keskustavisio 2050.

Länsirata-hanke etenee. Hankkeen etenemisen kannalta tärkeä osakassopimus eri osapuolten maksuosuukseen on saatu hankeyhtiön omistajien kesken allekirjoitettua. Lohjan osalta tämä tarkoittaa tulevina toimenpiteinä aktiivista maan hankintaa ja kaavoittamista Lempolan asemansuudulla. Myös alueen markkinointitoimenpiteet tulee käynnistää.

Kaupunkikehityksessä on saatu edistettyä kahta keskeistä toiminnallista ohjenuoraa: rakennusjärjestys ja ympäristönsuojelumääräykset. Näiden dokumenttien tietosisällön jalkauttaminen lopullisen päätöksenteon jälkeen henkilökunnan ja asiakkaiden suuntaan on keskeistä.

Yritysten sijoittumista ja kehittymistä edesautetaan edelleen aktiivisella yhteydenpidolla ja yritystonttien esirakentamisella kiinnostavilla sijainneilla. Yritysten kehittymisen ja työvoiman työllistymisen edellytysten

parantamiseen tähtäävä TE-palveluiden uudistus tulee kuntien hoidettavaksi vuoden 2025 alussa. Tavoite on, että kyseinen palvelumuoto kuntien hoidettavaksi siirrettynä toteutuu Lohjalla entistä parempana asiakaskokemuksena. Työllisyysalueen toiminnassa keskeistä on myös tarkka taloudenpito.

Kaupungin kiinteistömässän ylläpitokustannusten vähentämiseen tähdätään entistä aktiivisemmin kaupungille tarpeettomista kiinteistöistä luopumisella. Tilapuolella edistetään kaupungin viimeistä isompaa koulukampushanketta, Mäntynummea ja luodaan edellytyksiä Neidonkeitaan alueen rakennusten uudistamiselle. Ruoka- ja siivouspalveluissa jatketaan hiilineutraalisuuteen tähtäävien toimintatapojen edistämistä.

Toiminta-ajatus

Lohjan kaupunkistrategiassa vuosille 2023–2030 painopistealueita ovat

- Sijainniltaan loistava
- Luonnostaan tunnettu
- Oppiva ja hyvinvoiva
- Yritysten suosima ja suosittalema

Toimialan sitovilla tavoitteilla ja niiden toteuttamiseen tähtäävillä toimenpiteillä toteutetaan kaupunkistrategiassa määritellyjä tavoitteita.

4.3.1 Tekninen lautakunta

Määrärahat:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	53 973	56 278	56 442	0,29 %	57 364	58 302
Toimintakulut	- 44 587	- 46 710	- 45 806	-1,94 %	- 46 792	- 47 798
Toimintakate	9 624	9 668	10 791	11,62 %	10 728	10 662

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	19 228	20 852	20 680	-0,82 %	20 886	21 095
Toimintakulut	- 39 783	- 41 858	- 41 139	-1,72 %	- 42 033	- 42 943
Toimintakate	- 20 318	- 20 906	- 20 305	-2,88 %	- 20 990	- 21 690

Sisäiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	34 746	35 427	35 762	0,95 %	36 477	37 207
Toimintakulut	- 4 804	- 4 852	- 4 667	-3,83 %	- 4 760	- 4 855
Toimintakate	29 942	30 574	31 096	1,71 %	31 718	32 352

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Sähkön ja elintarvikkeiden ostojen määrärahoja on vähennetty yhteensä 800 000 eurolla.

Sähköesihenkilön ja sähköasentajan henkilöstökustannukset katetaan sähkön alihankintaostojen vähennyksellä. Ruoka- ja siivouspalveluiden kahden palvelutyöntekijän henkilöstömenot katetaan määräaikaisten henkilöstökustannuksilla. Yhden uuden pysäköinnin tarkastajan henkilöstökulut katetaan tuottojen lisäyksellä. Pysäköinnin valvonta siirtyy konsernipalveluihin 1.7.2025 alkaen.

Sähköautojen latauksesta arvioidaan syntyvän 80 000 euron tulojen lisäys. Purettavien rakennusten osalta ylläpitokuluista arvioidaan syntyvän säästöä 137 000 euroa.

Tunnusluvut:

 Ateriasuoritteita n. 2 milj.	 Siivottavaa alaa 132 657 krs-m ²	 Ylläpidettäviä kiinteistöjä 243 320 krs-m ²	 Ylläpidettävää liikenneverkostoa 442 km	 Ylläpidettävää viheraluetta 93,5 ha	 Myytyä vettä 2 155 197 m ³	 Puhdistettua vettä 3 606 158 m ³
--	---	--	--	---	---	---

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Talousarvion perustelut, rakenteelliset muutokset ja palvelujen kehittäminen 2025

Tekninen toimi tuottaa aikaisempien vuosien mukaisesti kaupungin toiminnassa tarvittavia kunnan infrastruktuuri palveluita omana tuotantona sekä hyödyntäen alueiden ylläpidossa ostopalveluita sekä kolmatta sektoria.

Lisäksi vuoden 2023 alusta alkaen tilakeskus on tuottanut hyvinvointialueelle erilaisia tila- ja tukipalveluita. Tämä toimintamalli jatkuu sellaisenaan vielä vuoden 2025. Teknisen toimen vuoden 2025 perustehtävät jatkuvat aikaisempien vuosien mukaisesti painottuen korjausvelan vähentämiseen, energiatehokkuus- ja Hinku-

toimenpiteiden laajentamiseen sekä yleisen viihtyvyyden kehittämiseen eri puolilla kaupunkia. Talouden seuranta tehdään viikoittain johtoryhmätasolla ja kuukausittain lautakuntatasolla. Tarvittaessa reagoidaan ennakoivasti talouden muutoksiin, kuten on toimittu aikaisempina vuosina. Teknisen toimen painopisteenä on kunnallisen infrastruktuurin (katu, vesi, kiinteistöt) korjausvelan hallinta sekä sen vähentäminen korjausinvestointien avulla.

Kiinteistöt muodostavat merkittävän omaisuuserän kaupungille. Viimeisimmän Trellum-päivityksen mukaan vuoden 2023 lopussa kaupungin kiinteistöjen jälleenhankinta-arvo oli 651 milj. euroa. Näin ollen kiinteistömäärän hyvä hoito, sekä oikein kohdistetut korjausinvestoinnit ovat ehdottoman tärkeitä. Toisena painopisteenä kaupunki panostaa yhä enemmän kiinteistöjen energiatehokkuuteen sekä erilaisiin Hinku-toimenpiteisiin mm. kiertotalouden ja sähkön käytön osalta. Tavoitteena on saada laadittua vuoden 2025 aikana myös energiapolitiittinen ohjelma, joka tulee ohjaamaan toimintaa ja hankintoja vielä enemmän energiataloudelliseen suuntaan.

Järviohjelman osalta jatketaan järviohjelman tavoitteiden toteuttamiseen, jossa pääpainona on lisätä lohjalaisten mahdollisuutta hyödyntää järvi- ja ranta-alueita eri puolilla Lohjaa. Yleiseen turvallisuuteen liittyen jatketaan kehittämistoimenpiteitä Lohjan varautumisen ja siihen liittyvän varautumisorganisaation osalta. Oppisopimusta ja kolmannen sektorin toimijoita, mm. Lohjan Seudun työttömät ry:tä hyödynnetään laajasti yleisen viihtyvyyden parantamisessa. Pitkäaikaistyöttömille tarjotaan monipuolisesti erilaisia tukitehtäviä sosiaalisen kuntoutuksen kautta. Näiden osalta tosin tuleva TE-uudistus voi muokata tällä hetkellä käytössä olevia toimintatapoja sekä toimintoja. Yhteistyössä konsernipalveluiden kanssa pidetään huolta kaupungin palveluverkosta sekä näihin liittyvistä kehittämissuunnitelmista sekä omaisuuden hallinnasta osana talouden prosesseja.

Tekniseen toimeen kuuluvat seuraavat tulosyksiköt: ruoka- ja siivouspalvelut (ruokapalvelut ja siivouspalvelut), tilakeskus (rakennuttaminen sekä rakennusten hallinta ja ylläpito) sekä kaupunkitekniikka (suunnittelu ja rakentaminen, liikenneväylät, puistot ja viheralueet sekä taseyksikkönä vesilaitos).

Ruoka- ja siivouspalvelut

Ruokapalvelut tuottavat keskitetysti keskuskeittiö Köökissä kaupungin koulu/ päiväkotiatelierat. Raaka-aineiden kotimaisuusastetta elintarvikehankinnoissa pyritään pitämään korkeana. Ylijäämäruokaa myydään useassa kaupungin kohteessa sekä lisäksi luovutamme ylijäämäruokaa Lohjan seudun työttömille yhteisjakoon jaettavaksi. Eri ikäryhmille luotujen kansallisten ruokasuositusten mukaisesti punaisen lihan vähentämistä ja kasvisruokien lisäämistä toteutetaan ruokalistasuunnittelussa. Köökin toimintatapojen kehittämistä jatketaan tuottavuuden - ja ergonomian edistämiseksi.

Siivouspalvelut huolehtivat omana työnä kaupungin kiinteistöjen siivouksista monitoimijataloissa, kouluissa, päiväkodeissa, toimistoissa, kirjastoissa sekä muissa pienemmissä työpisteissä. Siivoukset tehdään mitoitus-ten mukaisesti. Siivouspalveluissa toimii Pörriäiset yläpöly-siivoustiimi. Siivouspalveluiden tavoitteena on vähentää kemikaalien käyttöä tilojen puhdistuksessa innovatiivisten puhtaanapitoratkaisujen avulla. Tästä hyötyvät niin ympäristö, työntekijät kuin tilojen käyttäjätkin. Uudet siivousteknologiat ja -menetelmät mahdollistavat puhdistuskemikaalien vähentämisen ja paikoin jopa täysin kemikaalittoman puhdistuksen. Myös vedenkulutuksen minimointi ja sitä kautta energiankulutuksen vähentäminen on keskeinen tavoite siivouspalveluiden kehittämisessä.

Ruoka- ja siivoustoimessa tehdyn selvityksen mukaan toiminto tarvitsee ainakin 2 henkilöä lisää, jotta poissaolojen muille työntekijöille aiheuttama työn kohtuutonta kuormittavuutta saadaan pienennettyä.

Ruoka- ja siivouspalveluissa on aloitettu 2023 Kouluruoan ja siivouksen kehittämistyöryhmä kouluille ja työ jatkuu edelleen. Ryhmän tavoitteena on osallistaa oppilaita sekä saada jokaiselle koululle Kouluruokadip-lomi.

Tilakeskus

Tilakeskus muodostuu tilojen kunnossapidosta, hallinnasta ja ylläpidosta sekä korjaus- ja investointirakentamisesta. Vuodesta 2023 lähtien toiminnan painopisteettä on lähdetty aktiivisesti siirtämään enemmän kiinteistöjen kunnossapidon kehittämiseen ja kiinteistöjen PTS-suunnitelmien (pitkän tähtäyksen suunnitelmien) ylläpitoon. Toiminnan painopisteenä on systemaattisesti vähentää investointimäärärahojen avulla korjausvelkaa tilojen ja kiinteistöjen osalta. Viime vuosien matalia PTS-korjausinvestointimäärärahoja tullaan esittämään nostettavaksi tulevina vuosina. Vuoden 2025 aikana tullaan saattamaan valmiiksi Järnefeltin liikuntahallin peruskorjaus. Käynnistetään Taimiston huoltorakennuksen rakentaminen, Mäntynummen monitoimijatalon sekä Virkkalan päiväkodin toteutus suunnittelu ja mahdollisesti sivistyksen palveluverkkotyön perusteella Saukkolan uuden päiväkodin hankesuunnitelman päivittäminen. Kevään 2025 aikana pyritään käynnistämään Neidonkeitaan ja jäähallin yleissuunnittelu, joka voisi loppuvuodesta edetä rakenne yms. erityissuunnitelmiksi. Vuoden 2025 aikana jatketaan sotekiinteistöjen jatkojalostamista yhtiöittämällä sotekiinteistöt, sekä siihen liittyvien toimintojen organisointi kuten kirjanpito yms.

Lohjan liikuntakeskus (LLK) hoitaa vastuullaan olevien rakennusten kiinteistöhuollon omalla henkilöstöllään. Jotta kaupungin kaikkien rakennusten ylläpito ja huolto olisi samalla tasolla tulisi kaikilla kaupungin kiinteistöhuoltoa suorittavilla henkilöillä olla saman tasoinen osaaminen, koulutus sekä työnjohto. Näin ollen on perusteltua käydä asianmukaiset keskustelut mahdollisuudesta siirtää myös LLK:n hoitovastuulla olevien rakennusten kiinteistöhuolto kaupungin tilakeskuksen vastuulle.

Tilakeskus vastaa kiinteistöjen korjausrakentamisesta sekä johtaa kaupungin sisäilmatyöryhmää. Yksikkö vastaa kiinteistöjen vuokra- ja tilatietojen ylläpidosta sekä kiinteistöjen kuntoluokkatiedoista. Kaupungin toimintojen järjestämisen kannalta tarpeettomat tilat pyritään realisoimaan myymällä ne. Rakennukset, jotka ovat heikkokuntoisia, mutta sijaitsevat alueilla, jotka ovat kaupungin kehityksen kannalta sopivalla sijainnilla voidaan purkaa määrärahojen puitteissa.

Tulosityksikkö vastaa Hinku 2.0 -toimenpiteiden edistämisestä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Hyväksytyt Hinku 2.0 -ohjelman mukaisesti ylläpidetään käynnissä erilaisia ekokorihankkeita, joilla pyritään kehittämään kestävä kehitystä kuten mm. kiinteistöjen energiankäytön tehokkuutta. Eri hankkeisiin pyritään hakeamaan aina ulkopuolista rahoitusta. Vuoden 2025 aikana on tarkoitus jatkaa ilmasto- ja kiertotaloushankkeita, sillä vuoden 2024 rahoitus meni käytännössä kokonaan sähköautojen latausinfraan rakentamiseen. Arjen varautumisessa jatketaan valmistelutyötä valmiusvarastojen osalta sekä valmiutta käynnistää nopeasti varautumisorganisaatiota eri häiriötilanteisiin, vapaaehtois- ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Päivitetyn kiinteistömitoituksen mukaan Tilakeskuksen resurssit riittävät palveluverkon mukaisille kiinteistöille, mutta tyhjillään olevat sekä myytävät rakennukset aiheuttavat ylimääräistä työkuormaa ja sen myötä resurssihaasteita. Sähköalihankinta on ollut merkittävä kuluerä, joten on todettu tarpeelliseksi kotiuttaa osa ostetusta työstä palkkaamalla sähköasentaja sekä sähkösihenkilö. Laskennallisesti kustannussäästö on merkittävä.

Kaupunkitekniikka

Kaupunkitekniikkaan kuuluvat infrahankkeiden suunnittelu ja rakennuttaminen, liikenneväylät, puistot ja viheralueet sekä vesilaitos taseyksikkönä. Toiminnan painopisteenä on systemaattisesti vähentää investointimäärärahojen avulla infrastruktuurin korjausvelkaa liikenneväylien ja vesilaitoksen osalta. Toiminnan painopisteenä on kehittää yleistä viihtyvyyttä eri kohteissa mm. järviohjelman mukaisesti. Painopisteet ovat mm. rantareittien kehittäminen. Lisäksi lisätään mahdollisuuksien rajoissa Lohjan kaupungin omistamien saarien käyttömahdollisuuksia kuntalaisille. Toisena tärkeänä painopisteenä on liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden huomioiminen suunnittelussa sekä kevyen liikenteen väylien suunnittelussa mm. Vappulantien osalta. Pyöräilyohjelman edistäminen pyritään sisällyttämään eri hankkeisiin.

Liikenneväylien työnjohtoon on edelleen tarve yhdelle esihenkilölle, jotta urakoitsijoiden työtä ehdittäisiin valvoa riittävästi.

Hiidensalmi II kaava-alueen toteutus aloitetaan asemakaavan tullessa lainvoimaiseksi. Taimiston liikuntapuis-ton tekojääalueen toteuttamista edistäminen odottaa huoltorakennuksen valmistumista

Rakenteelliset muutokset ja palvelujen kehittäminen 2025

Edellisen valtuuston talouden tasapainotusohjelmat viedään päätökseen suunnitelmien mukaisesti. Lisäksi vuoden 2025 talousarviossa on tehty sisäisiä panostuksia edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi, mm sähkötöiden kotiuttamisen osalta, tarkoituksena palkata omaa henkilöstöä suorittamaan sähkötöitä, joita ostetaan alihankkijoilta

Henkilöstömuutokset

Tulosalueelle on esitetty seuraavat henkilöstömuutokset:

Tekninen toimi

- Sähköesihenkilö ja sähkömies, kustannusvaikutus 112 500 euroa, katetaan palveluiden ostojen vähennyksellä

Ruoka- ja siivouspalvelut

- Kaksi palvelutyöntekijää ruoka- ja siivouspalveluihin, kustannusvaikutus 72 000 euroa, kate määräraikaisten palkoissa, sisältyy talousarvion pohjalaskelmaan

Kaupunkikehitys

- Pysäköinnintarkastaja, 6 kk, kustannusvaikutus 18 500 euroa, katetaan tuottojen lisäyksellä; siirtyy konsernipalveluihin 1.7.2025 alkaen.

Merkittävät investoinnit

Investoinneista on luotu alustava suunnitelma, joka hyväksytään lopullisesti kaupungin talousarvion 2025 yhteydessä. Alustavassa investointiohjelmassa maanhankintaa varten on varattu 1,8 milj. euron määräraha, joka on suunniteltu mm. Lempola- Lohjanharju yms. alueiden maanhankintaan. Muihin toimintavuoden perusinvestointeihin teknisen lautakunnan osalta on varattu 15,4 milj. euroa, jotka toteutetaan teknisen toimen toimesta. Rakentamisen muihin investointeihin on varattu 8,1 milj. euroa. Investointihankkeista yksittäisenä ja aikataulullisesti haastavimpana tulevat olemaan Mäntynummen yhtenäiskoulu, Virkkalan päiväkoti

sekä Liessaaren silta. Jäähallin ja Neidonkeitaan yhdistetty hankesuunnitelma on tarkoitus edistää vuoden 2025 aikana sekä samoin kuin Saukkolan päiväkodin rakentamista.

Suunnittelukauden 2025–2026 kehittämissuunnitelmat

Hinku 2.0 -ohjelman perusteella jatketaan panostamista kiinteistöjen energiatehokkuuteen. Sekä laatimaan energiapolitiittinen ohjelma. Korjausvelkaa vähennetään investoimalla kiinteistö- ja kunnallistekniseen infrastruktuuriin sekä näiden energiatehokkuushankkeisiin. Yleisen viihtyisyyden ja liikkumisen edellytyksiä parannetaan investoimalla pienimuotoisesti eri kohteisiin laajasti koko kaupungin alueilla. Kaupungin toiminnan kannalta tarpeettomat kiinteistöt myydään.

Vesilaitos

Vesilaitos sisältyy Kaupunkirakenteen ja Teknisen lautakunnan tuloslaskelmaan, mutta on oma taseyksikönsä.

Palvelutuotteet:

Suorite	TA2024	TA2025	TS2026	TS2027
Kaupunkitekniikka				
Viranomaisluvut, päätökset	75	75	75	75
Yksikkökustannus euroa/suorite	298,33	273,75	279,22	284,81
Liikenneväylien talvihoito	20	20	20	20
Yksikkökustannus, euroa/suorite	21 850	21 838	22 274	22 720
Ruoka- ja siivouspalvelut				
Ateriamäärä, kpl	1 817 000	2 200 000	2 200 000	2 200 000
Yksikkökustannus, euroa/suorite	5,38	4,1	4,2	4,3
Siivottu neliometri	128 000	132 657	132 657	132 657
Yksikkökustannus, euroa/suorite	30,9	29,71	30,3	30,9
Tilakeskus				
Palvelupyynnöt	8 000	8 000	8 000	8 000
Yksikkökustannus, euroa/suorite	288	279	284	290
Kiinteistöhuollon ylläpito-m2	227 210	246 320	246 320	246 320
Yksikkökustannus, euroa/suorite	67,61	65,76	67,07	68,4

Vesilaitos

Tuloslaskelma:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	8 657	8 861	8 987	1,43 %	9 081	9 177
Myyntituotot	8 590	8 741	8 904	1,87 %	8 997	9 091
Maksutuotot	35	18	18	0,78 %	18	18
Tuet ja avustukset	1	16	11	-29,71 %	11	11
Muut toimintatuotot	31	86	54	-37,20 %	55	56
Toimintakulut	- 5 022	- 5 221	- 5 360	2,67 %	- 5 474	- 5 590
Henkilöstökulut	- 1 236	- 1 302	- 1 304	0,18 %	- 1 337	- 1 370
Palkat ja palkkiot	- 1 017	- 1 039	- 1 054	1,42 %	- 1 080	- 1 107
Henkilösivukulut	- 219	- 262	- 250	-4,73 %	- 256	- 263
Eläkekulut	- 180	- 218	- 218	-0,09 %	- 223	- 229
Muut henkilösivukulut	- 38	- 44	- 32	-27,60 %	- 33	- 34
Palvelujen ostot	- 1 816	- 1 839	- 1 844	0,26 %	- 1 881	- 1 918
Aineet, tarv. ja tav.	- 1 670	- 1 729	- 1 812	4,79 %	- 1 849	- 1 885
Avustukset		- 36	- 37	2,01 %	- 37	- 38
Muut toimintakulut	- 300	- 315	- 364	15,41 %	- 371	- 378
Toimintakate	3 801	3 740	3 727	-0,34 %	3 708	3 689

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	8 234	8 511	8 557	0,55 %	8 643	8 729
Toimintakulut	- 4 539	- 4 831	- 4 906	1,55 %	- 5 011	- 5 117
Toimintakate	3 860	3 779	3 751	-0,75 %	3 733	3 714

Sisäiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	424	350	430	22,86 %	439	447
Toimintakulut	- 482	- 390	- 454	16,50 %	- 463	- 472
Toimintakate	- 59	- 40	- 24	-39,55 %	- 24	- 25

4.3.2 Työllisyys- ja elinkeinolautakunta

Määrärahat:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot			637	0,00 %	643	650
Toimintakulut			- 3 887	0,00 %	- 3 977	- 4 069
Toimintakate			- 3 250	0,00 %	- 3 334	- 3 419

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot			637	0,00 %	643	650
Toimintakulut			- 3 731	0,00 %	- 3 817	- 3 906
Toimintakate			- 3 094	0,00 %	- 3 174	- 3 256

Sisäiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot				0,00 %		
Toimintakulut			- 157	0,00 %	- 160	- 163
Toimintakate			- 157	0,00 %	- 160	- 163

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Te-palveluiden järjestämiseen on 8,7 milj. euron määrärahavaraus.

Lohja-Karkkila Työllisyyspalvelut-yksikköön perustetaan yhteinen TYM-koordinaattorin tehtävä Työllisyys- ja elinkeinolautakunnan hyväksymän talousarvion sisällä. TYM-koordinaattorin palkkakulut katetaan yhteisesti Länsi-Uudenmaan kolmen työllisyysalueen (Lohja-Karkkila, Raasepori-Hanko-Inkoo ja Kirkkonummi-Vihti-Siuntio) kesken. Palkkakustannuksista Lohja-Karkkila Työllisyyspalvelujen osuus on n. 20 000 euroa. TYM-koordinaattorin päätehtävänä on työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoimintamallin (TYM) mukaisen toiminnan organisointi ja toteuttaminen sekä toiminnan tuloksellisuuden seuraaminen alueella TYM-johtoryhmän asettamissa puitteissa.

Tunnusluvut:

 3700 asiakasta	 5,0 Meur Työttömyysetuuksien rahoitusosuus
---	--

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Julkisten työvoimapolkujen tarkoituksena on turvata osaavan työvoiman saatavuutta ja työtä hakevien mahdollisuuksia saada työtä sekä edistää uuden yritystoiminnan syntymistä, yritysten toimintaedellytyksiä ja työelämän laatua. Palveluja tarjotaan sekä asiakkaiden omatoimisesti käytettävänä että henkilökohtaisina palveluina ja ne ovat maksuttomia.

Työvoimapolkuissa on noudatettava tasapuolisuutta ja puolueettomuutta. Toimintaa määrittelee laki työvoimapolkujen järjestämisestä ja tarjottavat palvelut ovat viranomaispalveluja. Lain mukaan työvoimapolkujen tulee tehdä julkisten työvoimapolkujen toimeenpanossa, suunnittelussa ja kehittämisessä

yhteistyötä keskenään sekä ELY- ja KEHA-keskuksen, hyvinvointialueiden, Kansaneläkelaitoksen ja muiden viranomaisten, koulutuksen järjestäjien, työelämän järjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa.

Julkisina työvoimapalveluina järjestetään työnvälityspalveluja, tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja, valmennusta, työvoimakoulutusta ja muutosturvakoulutusta. Lisäksi niihin kuuluvat myös henkilöasiakkaan palveluprosessiin liittyvät asiantuntija-arvioinnit, työ- ja koulutuskokeilut, työttömyysetuudella tuettu työnhakijan omaehtoinen opiskelu sekä työnantajalle ja henkilöasiakkaalle myönnettävät tuet ja korvaukset.

Julkisten työvoimapalveluiden tarjoaminen asiakkaalle perustuu asiakkaan palvelutarpeeseen, jonka työvoimaviranomainen arvioi yhdessä asiakkaan kanssa. Asiakkaalle tarjotaan palveluja, jotka parhaiten turvaavat osaavan työvoiman saatavuutta ja edistävät henkilöasiakkaan työllistymistä avoimille työmarkkinoille sekä edistävät yritystoiminnan käynnistämistä.

Monialaista tukea tarvitsevien asiakkaiden työllistymistä edistetään monialaisen tuen yhteistoimintamallissa (TYM) yhdessä työvoimaviranomaisen, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen kanssa. Viranomaistahot arvioivat työttömän palvelutarpeen sekä suunnittelevat ja yhteensovittavat työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä seuraavat työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta.

Jokaisen hyvinvointialueen toimialueella on oltava monialaisen tuen yhteistoimintamallin organisointia varten vähintään yksi monialaisen tuen johtoryhmä. Työvoimaviranomainen asettaa johtoryhmän ja nimeää henkilöt, jotka johtavat yhteistoimintamallin organisointia. Eri työvoimaviranomaiset voivat muodostaa yhteisen TYM:n.

Talousarvion perustelut, rakenteelliset muutokset ja palvelujen kehittäminen 2025

Hallitus on hyväksynyt 1.3.2023 lain työvoimapalveluiden järjestämisestä ja julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu työ- ja elinkeinotoimistoilta siirtyy kunnille 1.1.2025.

Lohjan ja Karkkilan kaupungit ovat sopineet yhteistoimintasopimuksella julkisten työ- ja elinkeinopalvelujen (TE-palvelut) järjestämisestä 1.1.2025 alkaen. Yhteistoimintasopimus ja TE-palveluiden järjestämissuunnitelma on hyväksytty Lohjan kaupunginvaltuustossa 11.10.2023 (§ 119) ja Karkkilan kaupunginvaltuustossa 23.10.2023 (§ 78).

Lohjan kaupunki vastaa Lohja-Karkkila työllisyysalueen palvelujen järjestämisestä ja toimii vastuukuntana. Työvoimaviranomaisen tehtävien siirtyessä valtiolta työllisyysalueelle valtiolta siirtyy 39 henkilötyövuotta viranomaistehtäviä Lohjan kaupungin palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti.

Työllisyysalueen talousarvion rakentamisen perusteena ovat Valtiovarainministeriön ennakkolliset kunnan peruspalveluiden valtionosuuslaskelmat vuodelle 2025, joihin on tehty päivityksiä kesäkuussa 2024 erityisesti TE-uudistuksen takia. VM:n laskelmat perustuvat laskennallisiin arvioihin, eikä käytettävissä ole todellisia kuntakohtaisia seurantatietoja, sillä valtiollisilla TE-palveluilla eli TE-toimistoilla on ollut omat alueelliset toimintamenonsa, joita ei ole jyvitetty kuntakohtaisesti.

Koska työllisyysalue aloittaa toimintansa 1.1.2025, ei talousarvion valmisteluvaiheessa ole aiempaa talouden toteutuma- ja seurantatietoa saatavilla. Ensimmäisen toimintavuoden talousarvio on valmisteltu parhaiden arvioiden mukaisesti. Tämä talousarvio ei sisällä palkkatukiraha- eikä starttirahaosuutta, vaan se on tässä vaiheessa jätetty kuntien omien työllisyyspalveluiden kustannuspaikkojen talousarvioehdotukseen. Lohjan kaupungin osalta palkkatuki- ja starttirahaosuudet on sisällytetty Työllisyysalue-taseyksikön alla olevan

Työllisyyspalvelut-kustannuspaikan määrärahoihin. Tähän liittyen esimerkiksi palkkatukimäärärahat on arvioitu minimipohjalta. Tältä osin tilannetta tullaan seuraamaan ja tarvittaessa hakemaan lisämäärärahaa.

Työllisyysalueella tullaan tarvitsemaan laajempaa osaamista kuin mitä siirtyvällä henkilöstöllä on nykyisten tehtäviensä kautta. Osasyynä tähän on, että nykyisellä työvoimaviranomaisella eli Uudenmaan TE-toimistossa valtaosa yhteisistä tehtävistä on keskitettyinä pääkaupunkiseudulle ja hankintojen sekä maksatuksen osalta myös ELY-keskukseen ja valtakunnalliseen KEHA-keskukseen. Näitä keskitettyjä tehtäviä ovat mm. johdotehtävät, palkkatuki- ja starttirahapäätösten valmistelu ja päätökset, oikeudellinen tuki, perehdytys ja henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä työohjeiden ylläpito, tiedolla johtamisen tuki, palveluiden hankintojen suunnittelu ja toteutus, erilaisten kulukorvausten käsittely ja maksatukset, henkilöstöhallinto, kansainvälinen työnhaku ja rekrytointi, muutosturvatilanteiden hoitaminen sekä monet syvällisempää substanssiosaamista vaativat asiantuntijatehtävät, kuten työttömyysturvan tai työkykyasioiden erityisosaaminen.

Työllisyysalueelle palkataan lisäksi sen toimintaa johtava työllisyysaluepäällikkö sekä yksi palvelupäällikkö, jonka vastuulla ovat työllisyysalueen yritysasiakkuudet sekä TE-alueen ja kuntien yritys- ja elinkeinopalvelujen yhteensovittaminen samoin kuin työllisyysalueen koulutus- ja valmennuspalvelujen hallinta ja ammatinvalinta- ja uraohjauspalvelujen ja hanketoiminnan organisointi.

Valtiolta siirtyvän yhden yritysasiantuntijan lisäksi palkataan toinen yritysasiantuntija, jonka tehtävänä on julkisten yrityspalveluiden hoitaminen; mm. palkkatuen ja starttirahan myöntämiseen liittyvää neuvonta ja valmistelu, työpaikkojen vastaanottaminen, ehdokasasettelu, työnantajien valmennus- ja koulutuspalvelujen neuvonta ja hankintatarpeen arviointi, muutosturvapalvelut sekä kansainvälisen rekrytoinnin palvelut ja tuki. Yritysasiantuntija toimii tiiviissä yhteistyössä uusyrityskeskusten (YritysLohja ja Keski-Uudenmaan Kehittämiskeskus Oy) kanssa. Tehtävällä on oleellinen merkitys oikea-aikaisen työn välittämisen ja työnantajien saaman palvelun kannalta.

Uravalmentajan tehtävänä on tuottaa työllisyysalueen asiakkaille yksilöllistä yksilö- tai ryhmämuotoista työnhaku- ja uravalmennusta sekä työhönvalmennuspalvelua sekä järjestää erilaisia työnhakua edistäviä info- ja rekrytointitilaisuuksia. Tehtävän pääasiallisena tavoitteena on korvata ostopalveluina hankittavat työnhaku- ja uravalmennuspalvelut tuottamalla itse niitä sekä pienimuotoista työhönvalmennusta resurssien puitteissa. Palvelun omana tuotantona tuottamisen arvioidaan tuovan huomattavia rahasäästöjä.

Lohja-Karkkila työllisyysalueen valmistelussa on tehty tiivistä yhteistyötä Kirkkonummi-Vihti-Siuntio ja Hanko-Inkoo-Raasepori – työllisyysalueiden valmistelun kanssa monialaisen tuen yhteistoimintamallin (TYP) organisoinnin osalta.

TE-palvelujen siirto kuntiin on kunnille uusi valtionosuustehtävä, jonka rahoitus on yleiskatteisessa valtionosuudessa. Kunnan rahoitusvastuu laajenee. Kunnille siirtyy myös ELY-keskusten julkisiin työvoimapalveluihin liittyvät hankintatehtävät ja KEHA-keskuksen julkisiin työvoimapalveluihin liittyvät maksatustehtävät. Työllisyyspalvelujen toiminta on lakisääteistä (Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä 380/2023).

Työllisyyden hoito ja kuntien elinvoiman vahvistaminen ovat toisiinsa liittyviä asioita, ja niitä ei kannata erottaa toisistaan. TE palvelut 2024 -uudistus antaa kunnille lisää mahdollisuuksia työllisyyden hoitamiseen lisäten kuitenkin samalla kuntien palvelujen järjestämisvastuuta sekä työttömyysturvamenojen rahoitusvastuuta.

Lohjan kaupungin, Vihdin kunnan ja Luksian yhteinen Navigaattori ESR-yhteiskehittämishanke on toiminut osaltaan siltana kaupungin työllisyydenhoidon ja valtion TE-palvelujen välillä. Henkilöasiakkaita on

ohjautunut hankkeeseen TE-toimiston ohjaamana ja yritysyhteistyötä on tehty sekä YritysLohjan että Luksian kanssa. Navigaattori-hanke jatkuu 31.7.2025 saakka. Hankkeen kaksi työntekijää työskentelevät Lohja-Karkkila työllisyyspalveluiden kanssa samoissa tiloissa Lohjan Yritystalossa vuoden 2025 alusta alkaen, mikä mahdollistaa synergiahyödyn sekä henkilö- että yritysasiakkaiden ohjauksessa. Navigaattorin pääasiakaskohde-ryhmänä ovat yritykset sekä yli 50-vuotta täyttäneet, pitkään työttömänä olleet sekä maahan muuttaneet henkilöasiakkaat.

TE-uudistukseen liittyy vahvasti myös kotoutumislainsäädännön uudistaminen. Laissa kotoutumisen edistämistä (681/2023) säädetään kunnan kotoutumishjelmasta, joka on kunnan järjestämä kotoutumisen alkuvaiheen palvelukokonaisuus (13 §). Lain 10 § todetaan kunnan velvollisuudesta huolehtia maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden yleisestä ohjauksesta ja neuvonnasta. Kunta vastaa myös siitä, että sen alueella on tarvetta vastaava määrä toimipisteitä tai palveluita, jossa maahanmuuttaja voi saada henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa. Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluita järjestetään osana kunnan kotoutumishjelmaa sekä muina palveluina, kuten työvoimapalveluina, kunnan peruspalveluina, osana kansallista koulutusjärjestelmää sekä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystyöpalveluina, Kelan palveluina sekä osana kolmannen sektorin palveluita. Kotoutumisen seuranta kuvataan ja määritellään Lohjan kaupungin kotoutumisen toimenpideohjelmassa.

Työvoimapalvelujen järjestäminen tulee haastamaan paitsi työllisyysalueen toimintaa myös kuntataloutta. Osa asiakkaista siirtyy valtiolta työllisyysalueelle palveluissa olevina, jolloin heidän osaltaan palvelujen rahoitus 2025 puolella siirtyy työllisyysalueen vastuulle. Ensimmäisenä toimintavuonna osa menoista ei ole täysin ennakoitavissa, sillä vuodelle 2025 siirtyvästä valtiolla esimerkiksi palkkatukeen, starttirahaan ja palveluhankintoihin valmiiksi sidotusta määrärahasta ei ole toistaiseksi tarkempaa tietoa. Lisäksi työllisyysalueen asiakkaille pitää turvata mahdollisuus kaikkiin laissa määriteltyihin työvoimapalveluihin määrärahojen puitteissa.

Työllisyyden hoito on suhteellisen haastava toiminta-alue, sillä monet työllisyyteen liittyvät ilmiöt ja toimet eivät ole työllisyysalueen omassa hallinnassa, vaan siihen vaikuttavat yleiset suhdanteet ja työllisyystilanne sekä muiden viranomaispalvelujen, kuten hyvinvointialueen ja Kelan palvelujen, saatavuus. Lisäksi työllistymistä edistävät toimenpiteet, kuten palkkatuen ja starttirahan myöntäminen, ovat taloudellisesti merkittäviä toimia. Työelämään pääsemisellä ja siellä mukana pysymisellä on kuitenkin yksilö- ja väestötasolla suuri merkitys, mikä tulee osaltaan huomioida osana työllisyyspalvelujen kustannusten muodostumista.

Rakenteelliset muutokset ja palvelujen kehittäminen 2025

Työllisyysalueen palvelujen tarvetta ja palvelutarjontaa seurataan aktiivisesti heti toiminnan alusta alkaen. Mikäli muutos- ja kehittämistarpeita ilmenee, niihin paneudutaan tilanteen vaatimalla tarkkuudella ja lähde-tään edistämään niiden toteuttamismahdollisuuksia.

Henkilöstömuutokset

Työllisyysalueelle siirtyy valtiolta 39 henkilötyövuotta. Toimintaa täydentävien rekrytointien jälkeen työllisyysalueella työskentelee 43 henkilöä.

Työllisyysalueelle palkataan sen toimintaa johtava työllisyysaluepäällikkö sekä yksi palvelupäällikkö, toinen yritysasiantuntija ja uravalmentaja.

Henkilöstömuutosten tavoitteena on kohdentaa työllisyysalueen resursseja työnantajien ja työntekijöiden kohtaamiseen ja sitä kautta edistää työllisyyttä sekä vähentää pidemmällä tähtäimellä kunnan työttömyysturvan rahoitusvastuun määrää. Koska työllistämisen edistämiseen käytettävissä olevat määrärahat ovat rajalliset, tavoitteena on pyrkiä toteuttamaan valtion aiemmin ostopalveluina hankkimat työnhaku- ja uravalmennukset ja pienimuotoisesti osa työhönvalmennuksesta työllisyysalueen omana tuotantoa ja säästää näin merkittävästi palveluhankinnoista.

Lohja-Karkkila Työllisyyspalvelut-yksikköön perustetaan yhteinen TYM-koordinaattorin tehtävä Työllisyys- ja elinkeinolautakunnan hyväksymän talousarvion sisällä. TYM-koordinaattorin palkkakulut katetaan yhteisesti Länsi-Uudenmaan kolmen työllisyysalueen (Lohja-Karkkila, Raasepori-Hanko-Inkoo ja Kirkkonummi-Vihti-Siuntio) kesken. Palkkakustannuksista Lohja-Karkkila Työllisyyspalvelujen osuus on n. 20 000 euroa. TYM-koordinaattorin päätehtävänä on työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoimintamallin (TYM) mukaisen toiminnan organisointi ja toteuttaminen sekä toiminnan tuloksellisuuden seuraaminen alueella TYM-johtoryhmän asettamissa puitteissa.

Palvelutuotteet

Valmistellaan vuoden 2025 aikana.

4.3.3 Kaupunkikehityslautakunta

Määrärahat:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	7 815	6 324	5 635	-10,89 %	5 720	5 806
Toimintakulut	- 15 624	- 15 440	- 17 868	15,72 %	- 18 247	- 18 633
Toimintakate	- 7 809	- 9 116	- 12 233	34,18 %	- 12 527	- 12 826

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	4 401	3 463	2 780	-19,72 %	2 808	2 836
Toimintakulut	- 14 886	- 14 623	- 17 072	16,74 %	- 17 435	- 17 804
Toimintakate	- 10 485	- 11 160	- 14 291	28,06 %	- 14 627	- 14 969

Sisäiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	3 414	2 861	2 855	-0,21 %	2 912	2 970
Toimintakulut	- 738	- 817	- 796	-2,57 %	- 812	- 828
Toimintakate	2 676	2 044	2 059	0,73 %	2 100	2 142

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Rakennuslain muutoksen vaikutuksesta tuottoja on vähennetty 25 % lupamäärien laskun takia. Maa- ja vesialueiden vuokratuloja on lisätty 200 000 euroa. Joukkoliikenteen valtion avustustuloja vähennetty, koska ELYn kilpailutus tehty. Vuoden 2025 talousarvioon on varattu 500 000 euron määräraha joukkoliikennepalvelujen kehittämiseen ELY-vetoisen suunnittelun pohjalta valtuuston päätöksen mukaisesti.

Vuoden 2025 talousarvioon on varattu 500 000 euron määräraha joukkoliikennepalvelujen kehittämiseen ELY-vetoisen suunnittelun pohjalta.

Tunnusluvut:

 Kiinteistötoimituksia 100	 Raakamaan hankinta 20 ha	 Tontin luovutuksia 20	 Lupa-päätöksiä 50+560	 Katselmuksia/tarkastuksia 1200	 Valvottavia ympäristölupa-, maa-aineslupa-, rekisteröinti tai pilaantunut maa-kohteita 160	 Tarkastuksia/Valvontakäyntejä 300	 Yleiskaava-/asemakaavatoita 2+15	 Yritystoimipaikkoja 4600	 Kuljetusoppilaita 1600	 Matkailun Majoitusvrk 175 000
---	--	---	---	--	--	---	--	---	--	---

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Kaupunkikehitys tuottaa pitkäjänteisesti ennakoivan ja kestäväen kaupunkisuunnittelun tarpeisiin laadukkaita, terveellisiä ja turvallisia ratkaisuja asumisen ja yritysten käyttöön. Kaupunkikehityksen tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää kehitystä kaupunkikuvalliset arvot huomioiden. Maankäyttöpölytiikan keinoin edistetään kaupungin joustavaa ja suunnitelmallista kasvua tasa-puolisesti huomioiden eri osa-alueet ja tulevaisuuden kasvutavoitteet.

Yrityspalveluiden avulla luodaan edellytykset lohjalaisten yritysten menestykselle ja uusien yritysten sujuvalle Lohjalle sijoittumiselle. Yrityspalveluita tukee vuoden 2025 alusta lähtien Lohja-Karkkila työllisyysalue, joka luo asiakkailleen työllistymisen mahdollisuuksia ja samalla auttaa yrityksiä osaavan työvoiman saatavuudessa.

Talousarvion perustelut, rakenteelliset muutokset ja palvelujen kehittäminen 2025

Kaupunkikehitykseen kuuluvat talousarviokäsittelyssä seuraavat yksiköt: Maankäyttö ja logistiikkapalvelut, Ympäristö- ja lupapalvelut sekä Elinkeinopalvelut.

Maankäyttö- ja logistiikkapalvelut

Kaavoituksella halutaan turvata elinkeinoelämän mahdollisuudet tulla, pysyä ja kehittyä Lohjalla sekä tarjota nykyisille ja uusille kaupunkilaisille työpaikkoja. Taajamaosayleiskaavan päivittäminen on keskeinen työväline maankäytön kokonaisuuden hallintaan ja työpaikka-alueiden profilointiin. Asemakaavoituksessa priorisoidaan elinkeinoihin ja palvelurakentamiseen liittyviä hankkeita. Asuntorakentamiseen on juuri valmistumassa tai valmistunut laajoja kaava-alueita Hiidensalmessa ja Pitkäniemessä, joten uusia suuria asumisen alueita ei aleta kaavoittaa tässä vaiheessa, mutta pienempiä kohteita resurssien niin salliessa.

Keskustan kehittämiseen panostetaan vuonna 2025 ensisijaisesti suunnittelun keinoin. Vuoden 2025 keskeisenä kaavoituksen tavoitteena on muodostaa yhteinen näkemys keskustan tulevaisuudesta: Keskustavisio 2050:ssä ratkotaan tahtotila muun muassa liikennejärjestelmän, pysäköinnin kokonaisuuden, korkean rakentamisen, kaupunkikuvan ja liikekeskustan laajuuden periaatteista.

Infraverkko ja energiantuotanto ovat suuressa murroksessa koko maassa. Lohjan kautta tutkitaan muun muassa vedynsiirtoverkkoa ja uusia suurjännitesähkölinjoja. Lohja pyrkii saamaan osansa näiden infraressurssien tarjoamista potentiaalisista hyödyistä. Maankäytön rakennetyöhön on myös tarpeen päivittää energiantuotannolle soveltuvien alueiden tavoitteellinen kehityskuva.

Uudistuva lainsäädäntö luo maankäytön luvituksen ja kaavoituksen osalta monia epävarmuustekijöitä. Nykyinen lainsäädäntö tullaan pilkkomaan moneen osaan, joiden yhteen toimivuudesta käyttöönottovaiheessa ei ole vielä varmuutta. Tämä ja lainsäädännön uudet vaatimukset mahdollisine tiukkoine määräaikoineen voivat hidastaa kaavojen ja lupakäsittelyn kokonaisuutta. Todellista maankäytön lupien hakemusten määrää ei pysty kukaan ennustamaan, joten myös tulojen ennustaminen on vaikeaa.

Lohjan kaupunki vastaa kiinteistörekisterinpidosta ja kiinteistönmuodostuksesta Lohjan kaupungin rekisterinpitoalueella. Muilla alueilla kiinteistönmuodostuksesta vastaa Maanmittauslaitos. Rekisterinpitoalueeseen tehdään laajennoksia uusien sitovan tonttijaon asemakaavojen osalta. Mittauskalustoa ylläpidetään. Ohjelmistohankintana jatketaan ESRI:n kuntalisenssin sisältämien ohjelmistojen käyttöä ja laajentamista. Kuntalisenssi on yhteinen Kirkkonummen ja Karkkilan kanssa. Samalla valmistellaan lainsäädännön mukanaan tuomien muutosten (esim. RYHTI-laki) vaikutusten toteuttamista tietojärjestelmissä ja niiden käytössä. Tämä tarkoittaa paikkatietojärjestelmien ja perusrekistereiden kehittämistä sisältäen käytettävien ohjelmistojen ja aineistojen sekä niiden tallennustapojen uusinnan. Kehittäminen vaikuttaa myös työprosesseihin ja edellyttää henkilöstön kouluttamista. Uudistuksen laajuus on huomattava ja sen merkitys on erittäin suuri. Järjestelmien uusintaan ja niiden käyttöönottoon on budjetoitava 2025-2027. Tavoitteena on lakimuutoksiin vastaaminen, sähköisten paikkatietopalveluiden lisääminen, toiminnanohjauksen tuominen osaksi maankäytön prosesseja sekä parempi tiedolla johtamisen tuki.

Lunastuslain ja maankäyttö- ja rakennuslain uudistus on meneillään. Lunastuslain muutos voi tuoda merkittäviä lisäkustannuksia yleisten alueiden lunastuskorvauksiin sekä raakamaan hankintaan.

Maankäyttösopimusmaksut on arvioitu nykyisen rakentamistilanteen mukaisesti sopeuttaen. Ostopalveluiden lisäämiselle on perusteita, jatkossa tarkoituksena on käyttää puitesopimus-kaavoitusarkkitehtia akuutteihin valmistelutarpeisiin. Tästä on hyviä kokemuksia jo edellisvuodelta. Mikäli Länsiradan toteutuksesta tulee varmuus, kaavoitukseen ja alueen markkinointiin on tarvetta palkata lisää henkilöstöä. Tämä tarve realisoituu arviolta vuonna 2026.

Ympäristö- ja lupapalvelut

Rakennusvalvontaviranomaisen tehtävä on lakisääteistä. Rakennusvalvonta valvoo yleisen edun kannalta rakennustoimintaa, sekä osaltaan huolehtii, että rakentamisessa noudatetaan maankäyttö- ja rakennuslakia ja siihen liittyviä säädöksiä. Vuonna 2025 sovellettava laki tulee olemaan Rakentamislaki.

Lupamäärät, neuvontapyyntö ja katselmusmäärät olivat vuonna 2023 pysyneet edellisvuosien tasolla, vuonna 2024 työmäärä on ollut suhteellisen samalla tasolla. Vuonna 2024 neuvontapyyntöjen määrä on jo elokuun lopussa yhtä suuri kuin koko vuoden 2023 neuvonta ja ohjaus, koska puhelinajat on lisätty tilastointiin. Ns. näkymättömästä työstä tehtiin tilastollisesti näkyvää. Vuonna 2025 neuvonnan osuus tulee kasvaamaan.

Vuonna 2024 kerros- ja rivitalohankkeita on edelleen jarruttanut mm. niiden aikaisempi suuri rakentamismäärä sekä alkuvuoden korkeat korot. Kerrostaloja on vuonna 2024 luvitettu kaksi. Omakotitalojen luvituksen vauhti on vuoden 2024 tilastojen mukaan edellisvuoden vauhdissa, vuonna 2025 ei oleteta tapahtuvan suurta muutosta. Korkotason aleneminen voi toki tuoda positiivisia näkymiä tälle sektorille.

Kaupan- ja teollisuuden hankkeiden lupamäärät ovat vuonna 2024 vuoden 2022 tasossa, jääden oletettavasti hiukan vuoden 2023 toteutumasta. Vuonna 2025 kaupan- ja teollisuuden hankkeiden lupamäärien voidaan olettaa mukailevan vuoden 2024 toteutuman tasoa, lisääntynyt mielenkiinto datakeskuksiin saattaa muuttaa tätä balanssia.

Vuonna 2025 lupamäärien voidaan olettaa tippuvan lakimuutoksen takia, kuntaliiton arvion mukaan kuntien rakennusvalvontojen maksutuotot tippuvat noin 27,5 %. Lain vaikutus maksutuottoihin on oletettu Lohjalla olevan noin -20 %. Maksutuottojen vähenemisellä ei ole vaikutusta työmäärään, tarve lakisääteiselle ohjaukselle ja neuvonnalle voidaan olettaa kasvavan huomattavasti. Lisäksi on mahdotonta tarkalleen arvioida kuinka paljon lakimuutos synnyttää jälkivalvontatarvetta, kun ennakkoon luvittamisen sijaan työtä siirtyy jälkivalvontaan. Työn painopisteen muuttuessa taksan tarkastus on tehtävä huolella varsinkin jälkivalvonnan hinnoittelun osalta. Nykytaksassa jälkivalvonnan hinnoittelu ei vastaa todellista työmäärää.

Rakennusrekisterin perusparannustyö on aloitettu tammikuussa 2020, ja sitä jatketaan myös vuodesta 2025 eteenpäin. Rakentamislain vaikutuksesta rekisteritiedot rapautuvat entistä nopeammin luvasta vapautettujen rakennusten rakentamisen takia.

Uusi rakentamislaki tulee voimaan vuonna 2025, osittain ilman siirtymäaika. Lakimuutoksen vaikutukset tulevat näkymään osaltaan jo vuoden 2024 loppupuolella ihmisten jättäessä vuonna 2025 luvanhausta vapautettujen rakennusten lupia hakematta. Loppuvuodesta 2024 sekä vuonna 2025 rakennusvalvonnan tulee varautua koulutuksiin sekä mm. taksan uusimiseen. Rakentamislain voimaantulo edellyttää ohjelmistohankintoja, joiden kustannukset jalkautuvat mahdollisesti osin jo vuodelle 2024, ohjelmisto- ja laitehankintojen kustannusvaikutuksista ei ole vielä saatu ohjelmistotoimittajilta tarkkaa tietoa. Vuonna 2025 myös arkistointin kulut tulevat nousemaan rakentamislain digiloikan takia.

Lohjan ympäristönsuojelu hoitaa lakisääteisiä ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäviä, joihin kuuluvat ympäristönsuojelu-, vesi-, jäte-, maa-aines-, kemikaali-, vesihuolto-, merenkulun ympäristönsuojelu-

maastoliikenne- ja vesiliikennelain sekä kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain mukaiset lupa-, valvonta- ja edistämistehtävät sekä luonnonsuojelu- ja ympäristövaikutusten arviointimenettelylaissa kaupungille määrätyt tehtävät. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen on ympäristönsuojelun yleisen edun valvoja paikallisella tasolla. Lohjan ympäristönsuojelun toiminta jatkuu kehittämällä koko ajan työprosesseja ja yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Facta-ympäristöosiota ja Louhi -paikkatietoaineistoa kehitetään ja täydennetään uusilla aineistoilla. Ohjeistukseen ja neuvontaan kiinnitetään erityistä huomiota. Ympäristönsuojelun budjetissa huomioidaan edelleen Lohjan osallistuminen Karjaanjoen vesistövisio -hankkeeseen, johon talousarvioesityksessä on osoitettu merkittävä taloudellinen panostus. Keskiössä on kahden puuttuvan kalatien rakentamisen vauhdittaminen ja myös vesistöjen kunnostustoimenpiteet.

Elinkeinopalvelut

Lohjan kaupungin yrityspalvelut (YritysLohja) toimivat nykymuodossaan toista vuotta. Yritysneuvonta aloittaville, toimiville, kehittyville, kasvaville yrityksille on keskeinen osa toimintaa. YritysLohja on Suomen Uusyrityskeskukset ry:n jäsen, joten neuvonnalle on korkeat laadulliset kriteerit sertifikaatin myötä. Lohjalla perustetaan vuosittain yli 300 yritystä. Tavoitteena on, että ensi vuonna perustettavista yrityksistä kolmannes toteutetaan YritysLohjan yritysneuvonnan kautta. Valtakunnallisen vaikuttavuustutkimuksen mukaan 80 prosenttia uusyrityskeskusten palveluja käyttäneistä yrityksistä toimii viiden vuoden kuluttua. Kaikista yrityksistä vastaava luku on 50 prosenttia. Yritysneuvonnan vaikuttavuus yritysten kestäväyyteen on siten selkeästi havaittavissa.

Haastava talous- ja kysyntätilanne vaikuttaa yritysten toimintaympäristöön ja tarvittaviin palveluihin. Lohja kuuluu Yrittäjän Talousapu-verkostoon, ja sitä kautta tulee myös yhteydenottoja yrittäjiltä liittyen haastavaan taloustilanteeseen ja siitä selviytymiseen. Vaikea taloustilanne heijastuu myös siihen, että kasvuun, kehittämiseen ja omistajanvaihdoksiin liittyvät yhteydenotot ovat olleet jonkin verran tavanomaista vähäisempiä.

Tärkeä osa yrityspalvelua on toteuttaa yrittäjille ja yrityksille erilaisia tilaisuuksia, koulutuksia, tapahtumia ja verkostoitumista. Lohjalla on lähes 5 000 yritystä ja yritysten tarpeet hyvin heterogeeniset. Tavoitteena on huomioida yritysten tarpeet ja muuttuva toimintaympäristö. Olennaisinta on toteuttaa tilaisuuksia, joista on hyötyä osallistujille.

Uusien yritysten Lohjalle sijoittumisen kannalta tärkeää on, että kaupungilla on tarjota monipuolisesti erilaisia tonttivalintoja. Kaupungilla tulee olla myös riittävän kokoisia yritystonttialueita, joilla vastataan yritysten tarpeisiin ja yritysklustereiden muodostumiseen. Projektin aikana on tärkeää panostaa sujuvaan asiointiin kaikilla tasoilla.

Uuden Lohja-Karkkila työllisyysalueen käynnistyminen vuoden alussa luo uusia mahdollisuuksia yrityspalveluiden, työllisyyspalveluiden ja koulutuspalveluiden vahvemmalle yhteistyölle. Alkuvaiheessa on tärkeää luoda yhteisiä toimintamalleja, joissa asiakkuuksia ohjataan eri toimijoiden välillä sujuvasti.

Elinkeinopalveluihin sijoittuva matkailutoiminto jatkaa aktiivista matkailuyrittäjien verkottamista ja paikallisen matkailuelinkeinon tukemista.

Lohjalla menee valtakunnallisen ja erittäin vertailukelpoisen matkailun tulo- ja työllisyystutkimuksen (Visitory) valossa hyvin ja Lohja on matkailutulon määrällä mitattuna lähes samalla tasolla kuin

matkailukaupunkina tunnettu Porvoo. Asukaskohtainen matkailutulo on lähes eurolleen sama kuin Porvoossa, 1 521 euroa per asukas. Muut Länsi-Uudenmaan kunnat seuraavat pitkällä perässä.

Myös kuluvan vuoden 2024 osalta Lohjan matkailukohteissa on mitattu ennätysellisiä lukemia, joka viittaa hyvään kehitykseen myös jatkossa. Esimerkiksi Tytyri Elämyskaivoksessa rikottiin kesällä jälleen ennätysiksi kun 10 000 kuukausittaisen kävijän määrä meni rikki ensimmäistä kertaa kaivoksen historiassa. Huomioitavaa on, ettei tarvitse mennä montaa vuotta taaksepäin, kun sama määrä vastasi kävijöitä vuositasona. Kaupungissa järjestettiin myös ennätysellinen määrä tapahtumia ja niiden kävijämäärät olivat selkeässä kasvussa. Lohja kiinnostaa nyt matkailijoita.

Matkailualalla on merkittäviä kerrannaisvaikutuksia muille toimialoille kuten rakennus-, kuljetus-, ja kaupan alalle. Matkailun kokonaisvaikutukset Lohjalle olivatkin viime vuonna mittavat 116,21 miljoona euroa ja välitön matkailutulo sekin 69,658 miljoonaa euroa. Liikevaihdon ohella matkailuala muokkaa kaupunkikuvaa ja auttaa houkuttelemaan investointeja ja osaamista sekä luo yrittäjyyttä ja uusia työpaikkoja. Tilastollisesti Lohjalle on syntynyt pelkästään viimeisen vuoden aikana 53 uutta työpaikkaa matkailun vaikutuksesta. Välitömiä palkkatuloja matkailun ansiosta työllistyneille maksettiin viime vuonna 12,9 miljoona euroa, joista kunta saa kunnallisverotuloja noin miljoona euroa. Matkailun työllisyysvaikutus on Lohjalla 438 henkilötyövuotta, joka on merkittävä määrä, sillä luku näyttelee 4,25 % osuutta Lohjan kaikkien toimialojen henkilötyövuosista. Tämän mittarin valossa matkailun merkitys on myös vuosittain kasvanut Lohjan talousalueella. Kuluvan vuoden aikana Lohjalla on käynnistynyt muutamia uusia matkailun kannalta positiivisia tuotteita, yrityksiä ja kokonaisuuksia kuten Kisakallion uusi hotelli, uusi kahvila/kioskitoimija Aurlahdessa, kaksi vesitaksipalveluyritystä, Tanhuhovi toimijoinen ja muutamia muita palveluita, jotka edelleen tukevat Lohjan monipuolista ja persoonallista matkailutarjontaa.

Matkailuorganisaatio edistää ja rakentaa kaupunkimielikuvaa matkailun kautta ja markkinoi matkailuyrityksiä ja -tuotteita pyrkien samalla kasvattamaan matkailutuloa alueella ja edistämään matkailuelinkeinoja. Matkailuorganisaatio rakentaa kumppanuuksia järjestöjen, toimijoiden, oppilaitosten ja esimerkiksi matkanjärjestäjien kanssa sekä luo liiketoimintamahdollisuuksia toimijoille. Matkailutoiminto myös kouluttaa matkailutoimijoita ja pyrkien näin mm. varmistamaan toimijoiden kilpailukykyä vaikkapa edistäen kestävästä kehityksen mukaista osaamista lohjalaisessa matkailussa. Matkailutoiminto tutkii ja osallistuu myös kuntarajoja ylittäviin matkailuhankkeisiin ja pyrkii osallistumaan erityisesti matkailuun liittyvän infrastruktuurin kehittämiseen, joka palvelee yleisesti paitsi matkailijoita myös Lohjalla asuvia. Matkailumarkkinoinnissa hyödynnetään matkailutoimijoiden omia tuotekokonaisuuksia ja pyritään näiden kautta vahvistamaan mielikuvaa elinvoimaisesta kaupungista ja matkailuelinkeinosta Lohjalla. Samalla matkailutoimijat kokevat saavansa konkreettista tukea kaupungilta. Molemmat hyötyvät.

Tytyrin Elämyskaivoksen matkailullista kehitystä ja tähän liittyvän yritys yhteistyön lisäämistä muiden Lohjan matkailutoimijoiden kesken jatketaan. Vuonna 2023 kohde pääsi taloudellisesti omavaraiseksi ja kuluvalle vuodelle odotetaan selkeästi positiivista tulosta. Toiminnan kehittäminen tähtää paitsi kohteen yhä kannattavampaan taloudelliseen itsenäisyyteen, myös alueen matkailulliseen kehittymiseen. Tytyrillä on myös edellytykset toimia alueen matkailullisena vetovoimatekijänä. Konseptimuutos kesällä 2023 ja tähän liittyvät sekä rakenteelliset, että operatiiviset muutokset ovat antaneet erinomaiset edellytykset kannattavalle toiminnalle. Tilastojen valossa Tytyri onkin yksi Lohjan alueen vierailumpia matkailukohteita ja yksi harvoja ympärivuotisia kohteita. Ympärivuotisuus ja melko tasainen kysyntä tuo työpaikkoja ja tuloa tälläkin hetkellä yli kymmenelle oppaalle ja useille ruokapalvelu- ja tapahtumatoimijoille. Tytyri tarjoaa erinomaisia mahdollisuuksia myös muille matkailuyrityksille kuten erilaisten tapahtumien miljöönä, taide- ja vaikkapa teatteri-näyttämönä.

Rakentaakseen ympärivuotisuutta vilkkaan kesämatkailun ohelle, matkailutoimi pyrkii rakentamaan Lohjasta tulevien vuosien aikana mielikuvan Etelä-Suomen joulukaupunkina, jonka keskiössä ja kärkenä tulee olemaan Lohjan joulukadun avaus, Menneen ajan joulumarkkinat, Pyhän Laurin kirkko ja Elämyskaivoksen Jouluteema sekä tietysti kaivoksen oikea Joulupukki, joka on Lohjalla tavattavissa koko viimeisen vuosineljänneksen 100 m syvyydessä aidossa luolassaan.

Matkailupalvelut tuottavat matkailupalveluita ympäri vuoden kahdessa ja sesongin aikana kolmessa toimipisteessä; Laurinkadun toimipisteessä, Aurlahden toimipisteessä ja Tytyrin toimipisteessä. Palveluita tarjotaan osassa toimipisteitä kaikkina viikonpäivinä. Palvelun mahdollistaminen jatkossa edellyttää, että nykyiset kaksi määräaikaista palveluneuvojan tehtävää tulisi vakinaistaa.

Rakenteelliset muutokset ja palvelujen kehittäminen 2025

Matkailutoimi kehittää edelleen palveluitaan ja toimintojaan tulevalla budjettikaudella. Toimenpiteet lisäävät ostoja, mutta vastaavasti ne tulevat kasvattamaan myyntiä ja nettovaikutus tulee olemaan positiivinen. Näihin sisältyy esimerkiksi Laurinkadun ja Tytyrin yhteydessä olevien matkailuinfopisteiden muuttaminen palvelukeskuksista Lohja -myymälöiksi, josta toki saa myös neuvontapalveluita, mutta erityisesti tavoitteena on saada lisää tuloja paikallistuotteiden matkamuiisto ja tuliaismyynnistä. Muutokset toteutetaan nykyisen budjetin sisällä vaihtamalla ostorivien sisällä painotuksia. Erillisiä taloudellisia panostuksia ei ole tarpeen tehdä. Nykyinen budjettitaso kuitenkin tarvitaan muutoksien toteuttamiseksi.

Maanhankinnassa jatketaan aktiivista toimintaa pääasiassa vapaaehtoisin kaupoin investointimäärärahojen sallimissa puitteissa painottuen etenkin kasvualueisiin, kuten ns. Länsiradan asemanseutuun.

Lohjan kaupungin pien- ja varsinkin kerrostalotonttien myynti on vuoden 2024 aikana ollut melko vähäistä epävakaana rahoitustilanteen takia. Muijalassa myyntiin tulleet pientalotontit ovat hiukan piristäneet markkinaa, mutta vielä ei ole näköpiirissä, että kysyntä kasvaisi kovasti vuodelle 2025. Korkotaso on toki viime aikoina ollut laskussa, joten mahdollisuuksia sitä kautta parempaan kehitykseen voi olla. Maanhankintaan on edelleen panostettava voimakkaasti. Maanhankinnan määrärahoista ei tulisi tinkiä tulevan alueiden käytölain ja lunastuslain muutosten vuoksi, sillä ne tulevat voimaan tullessaan tulevina vuosina nostamaan maanhankintahintaa huomattavassa määrin.

Kaavoituksessa on vuonna 2025 isoina hankkeina edelleen Lohjansolmun alueen asemakaavoitus, taajamaosayleiskaavan hyväksymisvaiheeseen saaminen sekä keskustavisio 2050. Näihin hankkeisiin liittyviin selvityksiin tulee varata 80.000 euron määräraha talousarvioraamiin sisältyen.

Joukkoliikennepalvelut keskittyvät kaupungin joukkoliikenteen, oppilaskuljetuksien ja muun liikenteen ylläpitoon ja kehittämiseen. Joukkoliikennepalveluiden vuoden 2025 tavoitteena on tuottaa edelleen laadukkaita, kustannustehokkaita ja oikea-aikaisia joukkoliikennepalveluja sekä koulumatkakuljetuksia asukkaille. Vuonna 2025 jatketaan kesäkuun alusta 2024 alkaneen ELY-vetoisen joukkoliikenteen kehittämistä ja markkinointia yhdessä ELY-keskuksen ja naapurikuntien kanssa.

Keväällä 2025 tullaan kilpailuttamaan koulumatkakyytien liikennöintiä. Kilpailutus toteutetaan mahdollisimman kustannustehokkaasti ja laadukkaasti, jotta jatkossakin voidaan tarjota kuljetuspalveluja kokonaistaloudellisesti. Palvelu- ja kutsuliikenteen osalta keskitytään liikenteen kehittämiseen sekä tiedottamiseen matkustajamäärien nostamiseksi ja tunnettuuden lisäämiseksi.

Henkilöstömuutokset

Tulosalueen talousarvioon sisältyvät seuraavat henkilöstömuutokset:

- 2 palveluneuvojan tehtävää vakinaistetaan, kustannusvaikutus 86 000 euroa, sisältyy talousarvion pohjalaskelmaan

Palvelutuotteet:

Suorite	TA2024	TA2025	TS2026	TS2027
Elinkeinopalvelut				
-Elämyskaivos (Tytyri) kävijämäärät	43 264	54 900	60 390	65 243
-Yksikkökustannus, euroa / suorite	7,48	10,23	13,43	14,9
Kaavoitus				
-Vireillä olevien lukumäärä	25	25	25	25
-Yksikkökustannus, euroa/suorite/kk	3 747	3 736	3 810,72	3 886
-Poikkeamispäätökset ja suunnittelu- tarveratkaisut	80	80	80	80
-Yksikkökustannus, euroa/suorite	1 388	1 384	1 411	1 439
Kiinteistö- ja kartastopalvelut				
-Tontin luovutukset. kpl	7	20	20	20
-Yksikkökustannus, euroa/suorite	32 430	11 233	11 457	11 686
-Raakamaan hankinta, ha	20	20	20	20
-Yksikkökustannus, euroa/suorite	1,1	112,3	114,5	116,8
Rakennusvalvonta				
-Luvat ja lupavalmistelut (päätökset)	750	560	560	560
-Yksikkökustannus, euroa/suorite	386	515	525	535
-Ohjaus ja neuvonta	5 300	8 500	9 000	9 000
-Yksikkökustannus, euroa/suorite	67	42	43	44
Ympäristönsuojelu				
-Ympäristönsuojelu (tapahtumat)	340	340	350	350
-Yksikkökustannus, euroa/suorite	463	446	454	463
-Valvontatehtävät (tarkastukset)	329	329	340	340
-Yksikkökustannus, euroa/suorite	814	784	799	815

4.3.4 Ympäristöterveyslautakunta

Määrärahat:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	917	965	987	2,23 %	997	1 007
Toimintakulut	- 1 516	- 1 441	- 1 507	4,63 %	- 1 543	- 1 580
Toimintakate	- 598	- 476	- 521	9,50 %	- 547	- 573

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	891	965	987	2,23 %	997	1 007
Toimintakulut	- 1 330	- 1 252	- 1 332	6,37 %	- 1 365	- 1 398
Toimintakate	- 439	- 288	- 346	20,28 %	- 368	- 391

Sisäiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	26			0,00 %		
Toimintakulut	- 186	- 188	- 175	-6,96 %	- 179	- 182
Toimintakate	- 159	- 188	- 175	-6,96 %	- 179	- 182

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Yhteistoiminta-alueen kunnilta perittäviä maksuosuuksia korotetaan (+75 000 €) kattamaan kuluja, joita järjestäjäkunta eli Lohjan kaupunki sisäisesti laskuttaa ympäristöterveyspalveluilta. Näitä ovat mm. sisäiset vuokrat ja talous- ja hallintopalvelujen sekä tietohallinnon kustannukset. Elintarvikelain ja terveydensuojelun maksutuotto-odotuksia nostettu.

Yksi terveystarkastajan virka esitetään muutettavan johtavaksi terveystarkastajaksi, kustannusvaikutus 12 500 euroa.

Tunnusluvut:

 500 suunnitelmallista tarkastusta	 400 Ilmoitusperusteista tarkastusta	 400 näytettä	 8000 Eläinlääkäri-käyntiä	 80 lausuntoa	 150 ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön mukaista päätöstä/ ilmoituksen käsittelyä
--	--	---	--	---	--

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Ympäristöterveyspalvelut hoitavat ympäristöterveydenhuollon lakisääteisiä tehtäviä, joihin kuuluvat elintarvikelain, terveydensuojelulain sekä tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta sekä hakemusten ja ilmoitusten käsittely. Lisäksi tehtäviin kuuluu eläinlääkintähuollon tehtävät sisältäen eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan ja eläinlääkäripalvelut. Toiminta on seudullista, yhteistoiminta-alueena on Karkkila, Lohja, Siuntio ja Vihti.

Talousarvion perustelut, rakenteelliset muutokset ja palvelujen kehittäminen 2025

Valvonnan maksutuottojen odotetaan pysyvän nykyisellä tasolla. Taksoja korotettiin vuodelle 2024, niihin ei nyt tehdä muutoksia. Klinikkamaksua kuitenkin korotetaan 5 %. Tämä johtuu arvonlisäveron korotuksesta. Klinikkamaksun korotus tehdään siten että asiakkaalta perittävä summa on tasaeuroja. Vuoden 2024 alusta klinikkamaksu on ollut 12,10 € (alv 0 %) ja 15,00 € (sis. alv), jatkossa klinikkamaksu olisi 12,75 € (alv 0 %) ja 16,00 € (sis. alv).

Yhteistoiminta-alueen kunnilta perittäviä maksuosuuksia korotetaan (+75 000 €) kattamaan kuluja, joita järjestäjäkunta eli Lohjan kaupunki sisäisesti laskuttaa ympäristöterveyspalveluilta. Näitä ovat mm. sisäiset vuokrat ja talous- ja hallintopalvelujen sekä tietohallinnon kustannukset.

Yksi terveystarkastajan virka esitetään muutettavan johtavaksi terveystarkastajaksi (+12 500 €). Virka täytetään yksikön sisäisessä hakumenettelyssä.

Ympäristöterveyspalveluissa panostetaan laadunhallintaan käynnistämällä sisäiset auditoinnit sekä valmistaudutaan uuden eläinlääkintähuoltolain voimaan tuloon 1.1.2026. Sidosryhmäyhteistyötä jatketaan nykyisellään.

Rakenteelliset muutokset ja palvelujen kehittäminen 2025

Edellisen hallituskauden aikana kaavailtiin ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtämistä hyvinvointialueille v. 2026 alusta. Nykyinen hallitusohjelma kuitenkin linjaa, että hyvinvointialueiden tehtäviä ei tulla lisäämään. Myöskään lakia ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista ei avata, eikä edellytetä nykyistä suurempia valvontayksiköitä.

Uusi eläinlääkintähuoltolaki tulee voimaan 1.1.2026. Laki tuo muutoksia kunnallisten eläinlääkäripalvelujen järjestämiseen mm. luetteloimalla tarkasti järjestämisveloitteen piiriin kuuluvat palvelut. Jos tarjotaan järjestämisvastuun ulkopuolisia palveluita, on näistä perittävä markkinaperusteinen hinta, johon sisältyy nykyistä kattavammin eläinlääkäripalvelujen järjestämiskustannuksia mm. tiloista ja palkoista. Muutos voi heikentää kunnaneläinlääkärin työn vetovoimaa, joka ei nykyiselläänkään ole kovin hyvä johtuen päivystysveloitteen aiheuttamasta työsidonnaisuudesta. Palvelujen turvaamiseksi on eläinlääkintähuollon palveluverkkoa alueella tarpeen tarkastella ja tehdä tarvittavat rakenteelliset muutokset. Yhden uuden praktikkoeläinlääkärin viran perustaminen on välttämätöntä, jotta ei ylitetä työ- ja virkaehtosopimuksen mukaisia maksimi-päivystystiheyksiä.

Henkilöstömuutokset

Esihenkilötyötä on ympäristöterveyspalveluissa välttämätöntä jakaa useammalle ihmiselle. Uusia virkoja ei tässä tarkoituksessa perusteta. Yksi terveystarkastajan virka esitetään muutettavan johtavaksi terveystarkastajaksi, kustannusvaikutus 12 500 euroa

Palvelutuotteet:

Suorite	TA2024	TA2025	TS2026	TS2027
Ympäristöterveys				
Eläinlääkärikäynnit	8 000	8 000	8 000	8 000
Yksikkökustannus, euroa/suorite	92	61	62	63
Terveystarkastukset	600	550	550	550
Yksikkökustannus, euroa/suorite	530	839	855	872

4.4 Sivistys-toimiala

Tuloslaskelma:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	13 609	10 047	7 956	-20,81 %	8 036	8 116
Myyntituotot	5 630	4 513	4 750	5,25 %	4 798	4 846
Maksutuotot	3 568	3 065	2 896	-5,51 %	2 925	2 954
Tuet ja avustukset	3 983	2 205	38	-98,30 %	38	38
Muut toimintatuotot	428	264	273	3,46 %	276	278
Toimintakulut	- 126 575	- 128 757	- 127 835	-0,72 %	- 130 815	- 133 775
Henkilöstökulut	- 68 926	- 69 728	- 69 658	-0,10 %	- 71 475	- 73 262
Palkat ja palkkiot	- 55 343	- 55 645	- 56 281	1,14 %	- 57 748	- 59 190
Henkilösivukulut	- 13 583	- 14 084	- 13 377	-5,02 %	- 13 727	- 14 072
Eläkekulut	- 11 498	- 11 698	- 11 654	-0,37 %	- 11 960	- 12 257
Muut henkilösivukulut	- 2 084	- 2 386	- 1 723	-27,78 %	- 1 768	- 1 814
Palvelujen ostot	- 28 184	- 29 447	- 28 016	-4,86 %	- 28 576	- 29 139
Aineet, tarv. ja tav.	- 2 816	- 3 345	- 3 418	2,18 %	- 3 487	- 3 552
Avustukset	- 4 393	- 4 632	- 4 571	-1,32 %	- 4 662	- 4 755
Muut toimintakulut	- 22 256	- 21 606	- 22 172	2,62 %	- 22 616	- 23 067
Toimintakate	- 112 966	- 118 710	- 119 879	0,98 %	- 122 779	- 125 659

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	13 207	10 047	7 956	-20,81 %	8 036	8 116
Toimintakulut	- 85 344	- 86 305	- 86 369	0,07 %	- 88 521	- 90 635
Toimintakate	- 72 136	- 76 258	- 78 413	2,83 %	- 80 485	- 82 518

Sisäiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	401			0,00 %		
Toimintakulut	- 41 231	- 42 452	- 41 465	-2,32 %	- 42 295	- 43 141
Toimintakate	- 40 830	- 42 452	- 41 465	-2,32 %	- 42 295	- 43 141

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Tunnusluvut:

 Menot -127,9 milj. euroa	 Tulot 8,0 milj. euroa	 Toimintakate -120,0 milj. euroa	 Toimintakate /as -2 682,82 euroa/as	 Htv 1 217,55
--	--	--	---	---

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Lohjan kaupungin sivistys-toimialaan kuuluvat sivistyslautakunta sekä kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunta. Toimialan tulosalueet ovat kasvun ja oppimisen tulosalue sekä kulttuuri- ja vapaa-ajan tulosalue.

Sivistys-toimialan tavoitteena on edistää kasvua, oppimista, kulttuuria, liikuntaa, terveyttä ja hyvää elämää. Toimialan keskeiset tehtävät ovat kasvatuksen, koulutuksen, kirjaston, kulttuurin ja liikuntapalveluiden tuottaminen. Haluamme olla aktiivisesti mukana ihmisten arjessa ja osallistamme kuntalaisia mukaan toimialan palveluiden kehittämiseen.

Toimialan painopistealueet vuodelle 2025 ovat kaupunkistrategian mukaisesti vahvistaa kuntalaisten hyvinvointia ja parantaa Lohjan tunnettavuutta kehittämällä aktiivisesti kaupungin sivistyspalveluita. Toimialan kaikissa palveluissa otetaan vuoden 2025 aikana käyttöön laadun ja asiakastytyväisyyden seurantaa koskeva järjestelmä.

4.4.1 Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunta

Määrärahat:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	2 035	1 877	1 845	-1,74 %	1 863	1 882
Toimintakulut	- 14 113	- 14 490	- 14 378	-0,77 %	- 14 703	- 15 031
Toimintakate	- 12 078	- 12 613	- 12 534	-0,63 %	- 12 840	- 13 149

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	1 951	1 877	1 845	-1,74 %	1 863	1 882
Toimintakulut	- 11 092	- 11 503	- 11 781	2,41 %	- 12 053	- 12 329
Toimintakate	- 9 141	- 9 626	- 9 936	3,22 %	- 10 190	- 10 447

Sisäiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	84			0,00 %		
Toimintakulut	- 3 021	- 2 987	- 2 598	-13,05 %	- 2 649	- 2 702
Toimintakate	- 2 937	- 2 987	- 2 598	-13,05 %	- 2 649	- 2 702

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Talousarvio ei sisällä toiminnallisia lisäyksiä tai vähennyksiä.

Tunnusluvut:

 1 500 000 liikunta- suoritetta	 700 000 lainausta 330 000 asiakaskäyntiä	 35 000 kävijää 60 konserttia	 9000+830 kurssilaista/ opiskelijaa 17 500+24 300 opetustuntia	 30 000 Museokävijää 3 näyttelyä	 7 500 katsojaa 55 näytöstä	 40 000 tapahtuma- kävijää
--	--	--	--	---	--	---

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut huolehtivat kaupungin kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntapalveluiden tuottamisesta ja kehittämisestä. Kehitämme aktiivisesti palveluitamme kuntalaisia osallistaen. Edistämme kuntalaisten hyvinvointia ja Lohjan tunnettuutta kaupungin strategian mukaisesti.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluilla on merkittävä rooli kuntalaisten arjessa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisenä. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden merkitys kuntien lakisääteinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävän osalta korostuu entisestään, kun sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut siirtyvät hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut tarjoavat kulttuuri- ja liikuntaelämyksiä niin lohjalaisille kuin Lohjan ulkopuolelta saapuville matkailijoille. Laadukkailla ja monipuolisilla kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluilla ja tapahtumilla edistämme lisäksi Lohjan tunnettuutta ja kiinnostavuutta asuinpaikkana ja matkailukohteena.

Talousarvion perustelut, rakenteelliset muutokset ja palvelujen kehittäminen 2025

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tulosalue muodostuu kolmesta tulosyksiköstä, jotka ovat kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut. Kirjastopalveluita tarjoavat pääkirjaston lisäksi 7 lähikirjastoa, kirjastoauto ja 2 kirjastopistettä. Kulttuuripalveluita tuottavat Lohjan Kaupunginorkesteri, Hiiden Opisto, Länsi-Uudenmaan musiikkiopisto, Lohjan Museo, Lohjan Teatteri ja Yleinen kulttuuritoimi. Liikuntapalveluiden tuottamisesta vastaa Lohjan Liikuntakeskus Oy.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden yhteisenä tavoitteena on edistää kestävästä kehitystä ja luoda tulosalueelle yhteiset kestävästä kehityksen periaatteet. Kuntalaisten kulttuurihyvinvointia ja kulttuuripalveluiden saavutettavuutta edistetään kaupungin kulttuurihyvinvointisuunnitelman 2023-2025 toimenpiteitä toteuttaen. Luontoliikunnan mahdollisuuksia kehitetään Lohjan Liikuntaohjelma 2025 mukaisesti.

Kirjastopalvelut:

Lohjan kaupunginkirjasto toteuttaa kirjastolaissa yleisille kirjastoille määritellyjä tehtäviä. Kaupunginkirjasto edistää lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa, mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen sekä aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Vuonna 2025 kaupunginkirjasto jatkaa Aluehallintoviraston myöntämän hankerahoituksen turvin yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelun edistämistä ja toimintamallin kehittämistä, jonka avulla kirjastot voisivat toimia alustoina osallistumiselle, kohtaamiselle ja turvalliselle keskustelulle. Lisäksi kaupunginkirjasto panostaa vahvasti lasten ja nuorten lukutaidon vahvistamiseen ja edistää omalta osalta Lohjan kaupungin lukutaitostrategian toteuttamista. Aluehallintoviraston hankerahoituksen turvin kehitetään ja toteutetaan monipuolista lukutaitotyötä yläkouluille ja toiseen asteen oppilaitoksille. Hankkeessa kohdistetaan toimintaa myös maahanmuuttajanuorille. Tavoitteena on tukea erityisesti heikosti lukevia ja syrjäytymisvaarassa olevia nuoria.

Lukki-kirjastot (Lohja, Vihti ja Karkkila) jatkavat kirjastojärjestelmäkartoitusta, koska nykyinen järjestelmä on tulossa tiensä päähän ja uusi järjestelmä on saatava tilalle.

Kulttuuripalvelut:

Lohjan kaupunginorkesteri tuottaa konserttielämyksiä Lohjalla sekä tilauksesta muilla paikkakunnilla. Orkesterin tapahtumia järjestetään Laurentius-salin lisäksi muun muassa palvelutaloissa, päiväkodeissa, kouluissa sekä Lohjan kylissä. Orkesterin tavoitteena on edistää korkeatasoista ja ammattimaista esittävää taidetta, hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta sekä väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen. Ohjelmiston suunnittelussa huomioidaan ajankohtaisuus, kiinnostavuus sekä monipuolisuus; klassisen musiikin lisäksi orkesteri soittaa säännöllisesti kevyttä musiikkia. Yhteistyötä tehdään Länsi-Uudenmaan kuntien, yritysten sekä festivaalien kanssa. Vuonna 2025 orkesteri tekee yhteistyötä muiden suomalaisten orkestereiden, mm. Jyväskylän Sinfonian kanssa.

Hiiden Opisto on aikuisoppilaitos, joka tuottaa ja edistää elinikäisen ja jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia, tukee persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja elämänhallintaa toteuttaen vapaan sivistystyön periaatteita Länsi-Uudellamaalla. Opisto järjestää opetusta, jonka painopisteet ovat yhteiskunnallisiin aineisiin, kulttuuriin, käyttäytymiseen ja kasvatukseen liittyvissä opinnoissa, tietoyhteiskuntaopinnoissa, ikäihmisten

opinnoissa, kielissä, taito- ja taideaineissa sekä terveyttä edistävissä opinnoissa. Opisto järjestää koulutusta myös maahanmuuttajille. Vuonna 2025 opisto käynnistää yhteistyötä Kirkkonummi-Vihti-Siuntio työllisyysalueiden kanssa tavoitteena monikielisten yhteiskuntaorientaatiokoulutusten järjestäminen.

Hiiden Opisto jatkaa vuonna 2024 lanseeratun kansallisten osaamismerkkien (KAPOS-merkit) suorittamiseen tähtäävien kurssien järjestämistä yhdessä Lohja-Vihti työllisyysalueiden kanssa. Opisto on tehnyt muutaman vuoden pohjatyötä saavuttaakseen Okka-säätiön kestävän kehityksen sertifikaatin. Sertifikaatti myönnetään kolmeksi vuodeksi kerrallaan ja sen haltijana opiston toiminnassa otetaan vuoden 2025 alusta suunnitelmallisesti käyttöön kestävän kehityksen periaatteet ja toimenpiteet, mittarit ja seuranta.

Länsi-Uudenmaan musiikkiopisto tarjoaa taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän mukaista opetusta ensisijaisesti lapsille ja nuorille. Sen tehtävänä on järjestää musiikin ja siihen läheisesti liittyvien taidemuotojen perusopetusta sekä järjestää muuta musiikkikulttuurin kehittämiseen liittyvää toimintaa. Opetuksen tavoitteena on innostaa ja kannustaa oppilaita musiikkiharrastuksen kautta omakohtaisen ja elinikäisen musiikkisuhteen luomiseen sekä tukea oppilaan kasvua, kehitystä ja persoonallisuutta oppilaslähtöisesti. Opetus antaa valmiudet myös musiikkialan ammattiopintoihin hakeutumiseen. Musiikkiopisto järjestää voimassa olevan sopimuksen mukaisesti musiikkiopiston opetuspalvelut Vihdin kunnalle. Vuonna 2025 musiikkiopisto tuottaa yhteisiä produktioita muiden taiteen perusopetuksen toimijoiden sekä Lohjan kaupunginorkesterin kanssa. Kirkkonummen ja Raaseporin musiikkiopistojen kanssa alkanut Länsituuli-orkesterihanke viedään loppuun.

Lohjan Museon tehtävä on Lohjan alueen kulttuuriperinnön kerääminen ja säilyttäminen tuleville sukupolville sekä kulttuuriperintöön liittyvän tiedon, tarinoiden ja elämysten välittäminen yleisölle. Museo harjoittaa tutkimusta, opetusta sekä näyttely- ja julkaisutoimintaa. Tämä tapahtuu Lohjan Museon näyttelytiloissa Iso-Pappilassa, Linderinsalissa sekä kesäaikana Johannes Lohilammen museossa ja Paikkarin torpassa. Museon kokoelmiin on mahdollista tutustua Länsi-Uudenmaan museoiden yhteisessä kokoelmakeskus Leirassa sekä Finna.fi -hakupalvelun kautta. Vuoden 2025 aikana Lohjan Museo järjestää kolme näyttelyä, joista päänäyttely pohjautuu Samassa veneessä -hankkeessa kerättyyn aineistoon. Lisäksi museo toimii yhteistyökumppanina ulkopuolisten toimijoiden järjestämässä näyttelyissä. Museo järjestää useita tapahtumia vuoden aikana. Museon perusnäyttelyn uudistusten suunnittelu aloitetaan vuonna 2025.

Vuonna 2025 *Lohjan Teatteri* tuottaa kolme uutta ensi-iltaa sekä tarjoaa ammattimaiset puitteet alueen harrastajille. Kevätkaudella teatteri tekee komedian ja draaman ja syyskaudella musikaalin. Narikka-talkootoimintaa jatketaan Lohjan harrastajanäyttelijät-yhdistyksen kanssa. Oheispalveluna teatteri tarjoaa kahvio- ja pukuvuokraustoimintaa. Alueen kuvataiteilijoilla on mahdollisuus saada näyttelytilaa kahviosta. Yhteistyö jatkuu alueen muiden kulttuuritoimijoiden kanssa.

Yleinen kulttuuritoimi tukee asukkaiden mahdollisuuksia kulttuurielämyksien tekemiseen ja kokemiseen, edistää kulttuurin saatavuutta ja saavutettavuutta sekä vahvistaa asukkaiden hyvinvointia sekä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. 508-paikkainen Laurentius-sali tarjoaa erinomaiset puitteet niin konserttien kuin seminaarien järjestämiseen. Kaupungin ulkopuolisia taiteen perusopetuksen toimijoita sekä muita kulttuuritoimijoita tuetaan vuosittaisen avustusmäärärahan turvin. Merkittävin vuosittainen yleisen kulttuuritoimen koordinoima tapahtuma on Menneen ajan joulumarkkinat, jolla on 30-vuotisjuhlavuosi vuonna 2025. Juhlavuoden markkinoiden järjestämiseen panostetaan esimerkiksi oheisohjelman osalta. Lohjan Kulttuuripolun kehittämistä ja jalkauttamista jatketaan vuonna 2025. Laurentius-salille luodaan kehittämis- ja markkinointisuunnitelma.

Liikuntapalvelut:

Lohjan Liikuntakeskus Oy hoitaa kunnallisen liikuntatoimen tehtäviä Lohjalla. Liikuntatoimen resurssit muodostuvat valtuuston myöntämästä konserniavustuksesta ja käyttäjiltä perittävistä käyttömaksuista. LKK Oy vastaa liikuntapaikkojen ylläpidosta sekä liikuntaan aktivoinnista. Tavoitteena on avata Järnefeltin liikuntahalli alkuvuonna 2025. Liikuntahallin kalustamisen määrärahat tulee huomioida vuoden 2025 talousarviossa. Lohjan Liikuntakeskus Oy:n konserniavustus on 2 399 200 euroa ja Lohjan Liikuntahallit Oy:n avustus on 356 400 euroa.

Henkilöstömuutokset

Kaupunginkirjaston pedagogisen informaation määrääkäs tehtävä muutetaan toistaiseksi voimassa olevaksi tehtäväksi, jotta kaupunginkirjaston on mahdollista panostaa vahvasti lasten ja nuorten lukutaidon vahvistamiseen ja edistää omalta osalta Lohjan kaupungin lukutaitostrategian toteuttamista. Toimenpide ei edellytä lisämäärärahaa, sillä se rahoitetaan kaupunginkirjaston käyttötalon sisästä.

Lohjan kaupunginorkesterin ja Länsi-Uudenmaan musiikkiopiston hallintojen yhdistämisestä tehdään selvitystyö. Tavoitteena on järjestää tehtäviä uudelleen siten, että työnkuvat olisivat selkeämpiä ja toiminnot tuoksellisempia. Toimenpide ei edellytä lisämäärärahaa.

Yleisen kulttuuritoimen henkilöstöresurssin muutostarpeista tehdään selvitystyö ja toteutetaan tarvittavat muutokset. Toimenpide ei edellytä lisämäärärahaa.

Merkittävät investoinnit

Taimiston liikuntapuiston rakentaminen jatkuu huoltorakennuksen rakentamisella. Sen valmistuttua rakentaminen jatkuu tekojärven rakentamisella.

Harjun liikuntakeskuksen alueen kehittäminen jatkuu vuonna 2025 ohjausryhmän johtamana pohjautuen loppuvuonna 2024 hyväksytyyn Master Planiin.

Mäntynummen monitoimijatalon toteutusta jatketaan.

Investointiohjelmassa kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden irtaimen omaisuuden investointeihin on varattu 0,15 milj. euroa.

Suunnittelukauden 2026–2027 kehittäminen

Lohja pyrkii olemaan Suomen liikkuvin kunta. Kuntalaisia osallistaen Lohjan Liikuntakeskuksen hallitus laati kunnianhimoisen "Lohjan Liikuntaohjelma 2025:n" ohjaamaan liikuntatoimen työskentelyä tämän valtuustokauden ajaksi. Tavoitteena on liikuttaa kaikkia lohjalaisia laadukkailla liikuntapaikoilla ja näin lisätä lohjalaisien hyvinvointia ja onnellisuutta.

Kaupunginkirjasto edistää lasten ja nuorten lukutaidon vahvistamista hallitusohjelman *Vahva ja välittävä Suomi* linjausten mukaisesti sekä on mukana toteuttamassa ja kehittämässä Lohjan kaupungin lukutaitostrategiaa.

Lohjan kaupunginkirjaston/Lukki-kirjastojen nykyinen kirjastojärjestelmä on kotimainen järjestelmäerikoisuus, jota ei löydy ulkomailta. Sen kehitystyö on hidasta, sitä ovat vaivanneet lukuisat ongelmat ja sen nykyinen kehitys on jakanut järjestelmän jopa kahteen erilliseen käyttöliittymään, joiden yhtäaikainen käyttö on henkilökunnalle epäergonomista. Tuote on tulossa tiensä päähän, ja kirjastot toisensa jälkeen ovat vaihtamassa pois kyseisestä järjestelmästä. Vuosien 2025-2026 aikana kaupunginkirjaston teknisen viitekehäyksen painopiste tulee olemaan Lukki-kirjastojen käytössä olevan kirjastojärjestelmän vaihtuminen uuteen, mahdollisesti nykyisestä MARC-pohjaisesta metadata-arkkitehtuurista FRBR-metadatarakenteen omaavaan järjestelmään.

Lohjan kaupunginorkesterin saavutettavuutta ja saatavuutta lisäävää yleisötyötä on kehitetty viime vuosien aikana laajasti siten, kuin Laki esittävän taiteen edistämisestä 1082/2020 toimintaa ohjaa. Viime vuosien aikana esimerkiksi toisen asteen opiskelijat ovat käyneet orkesterin konserteissa säännöllisesti osana opintojaan. Yleisötyöstä saatavia tuloja lisätään yritys yhteistyötä lisäämällä ja avustuksia hakemalla. Koulu-, päiväkotij- ja palvelutalokonsertteja tullaan myymään myös muille alueen kunnille. Tulevien vuosien aikana selvitetään, tulisiko orkesterin esiintymisille kaupungin tilaisuuksissa määritellä sisäiset hinnat. Lohjan kaupunginorkesterin muusikoilla on opetusvelvollisuus Länsi-Uudenmaan musiikkiopistossa. Musiikkiopiston ja orkesterin välisiä toimintoja selkeytetään ja tehostetaan entisestään.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee uudistuksia taiteen perusopetusta koskevaan lainsäädäntöön. Uudistuksen tavoitteena on parantaa opetuksen saatavuutta ja vahvistaa toiminnan laatua hallitusohjelman mukaisesti. Länsi-Uudenmaan musiikkiopiston opetussuunnitelmaa päivitetään tulevina vuosina siten, että se vastaa näihin vaatimuksiin. Digitaalisia oppimisympäristöjä kehitetään ja uusien toimintamallien pilotointiin haetaan hankerahoitusta. Oppilaiden itsearviointia ja musiikkiopiston arviointiprosessia kehitetään edelleen. Toiminnan kehittämiseksi määritellään laatukriteerit. Tiedolla johtamista kehitetään musiikkiopistossa.

Kulttuurihyvinvointisuunnitelman (2023-2025) toimenpiteiden toteutumista edistetään ja suunnitelmakauden lopussa arvioidaan kulttuurihyvinvointisuunnitelman onnistumisia ja vastaavasti myös niitä toimenpiteitä, joita ei mahdollisesti saatu toteutettua. Lisäksi kulttuurihyvinvointisuunnitelma päivitetään seuraavaa valtuustokautta varten.

Yhteistyötä Laurentius-talon toimijoiden kesken kasvatetaan edelleen. Monitoimijatalon yhteisöllisyyttä, monikulttuurisuutta ja toimintojen erilaista osaamista hyödyntäen tuotetaan yhteisiä hankkeita, kuten koulumusikaali. Iltakäyttäjää päivittäin palvelevan kahvilan avaamista selvitetään yhteistyössä yhdistysten kanssa.

Museossa toteutetaan perusnäyttelyuudistus. Pääpaino on museon pedagogiossa sijaitsevassa Kotikaupunkimme Lohja -näyttelyssä, mutta myös muilta osilta perusnäyttelyitä uusitaan. Museon kokoelmia avataan lisää digitaalisessa muodossa kaikille avoimessa valtakunnallisessa Finna-palvelussa. Lisäksi palveluun luodaan opetuskäyttöön tarkoitettuja Luokkahuone-aineistoja. Paloniemen huvimaja on siirretty museon alueelle ja se on yleisölle avoin. Tilaan on mahdollista päästä tutustumaan, sitä on mahdollista vuokrata ja sen yhteydessä on mahdollista järjestää pienimuotoisia kesäkonsertteja.

Palvelutuotteet:

Suorite	TA2024	TA2025	TS2026	TS2027
Kaupunginkirjasto				
Kävijät (sis. myös verkkokirjastokäynnit, jotka saadaan aina vuoden lopussa)	660 000	660 000	660 000	660 000
-Yksikkökustannus, euroa/suorite	6,4	6,06	6,18	6,3
Lainaukset (sis. myös digitaaliset lainat, joista osa saadaan vasta vuoden lopussa)	700 000	700 000	700 000	700 000
Yksikkökustannus, euroa/suorite	6,04	5,71	5,83	5,94
Hiiden Opisto ja Länsi-Uudenmaan musiikkiopisto				
Hiiden opiston kurssit	2 500	2 500	2 500	2 500
- Yksikkökustannus, euroa/suorite	684	689	703	717
Musiikkiopiston oppilasmäärä	830	850	850	850
-Yksikkökustannus, euroa/suorite	2 523	2 528	2 579	2 630
Museo, kaupunginorkesteri ja teatteri				
Museon kävijät	40 000	30 000	30 000	30 000
- Yksikkökustannus, euroa/suorite	21,96	26,2	26,73	27,25
Kaupunginorkesterin kävijät	35 000	35 000	35 000	35 000
- Yksikkökustannus, euroa/suorite	38,82	39,15	39,94	40,72
Teatterin kävijät	7 500	7 500	7 500	7 500
-Yksikkökustannus, euroa/suorite	65,85	67,95	69,3	70,66

4.4.2 Sivistyslautakunta

Määrärahat:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	11 574	8 169	6 112	-25,19 %	6 173	6 235
Toimintakulut	- 112 462	- 114 266	- 113 456	-0,71 %	- 116 112	- 118 744
Toimintakate	- 100 888	- 106 097	- 107 345	1,18 %	- 109 940	- 112 509

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	11 256	8 169	6 112	-25,19 %	6 173	6 235
Toimintakulut	- 74 252	- 74 801	- 74 589	-0,28 %	- 76 467	- 78 306
Toimintakate	- 62 995	- 66 632	- 68 477	2,77 %	- 70 294	- 72 071

Sisäiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	318			0,00 %		
Toimintakulut	- 38 211	- 39 465	- 38 868	-1,51 %	- 39 645	- 40 438
Toimintakate	- 37 893	- 39 465	- 38 868	-1,51 %	- 39 645	- 40 438

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Talousarvioon lisätty vuonna 2024 päätetyt varhaiskasvatuksen henkilöstölisäykset ja -muutokset: 5 varhaiskasvatuksen opettajaa, 8 lastenhoitajaa ja 3 varhaiskasvatuksen lastenhoitajan tehtävän muuttaminen varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväksi, kustannusvaikutus noin 570 000 euroa. Lisätty myös vuoden 2024 talousarviosta puuttuneet 6 vakanssia, kustannusvaikutus noin 240 000 euroa. Muut talousarvioon tehdyt henkilöstölisäykset yhteensä noin 140 000 euroa.

Perusopetuksen oppilasmäärän vähentymisestä johtuva henkilöstömäärän muutos on arviolta noin 5 henkilötyövuotta. Vuosittainen määrärahan muutos on noin 225 000 euroa/vuosi ja vuoden 2025 osalta noin 90 000 euroa.

Varhaiskasvatuksen palkkaohjelman käyttöönotto vuoden 2025 aikana, arvioitu kustannusvaikutus noin 150 000 euroa, joka katetaan toimialan talousarvion sisältä.

Varhaiskasvatuksen maksutuottoja on vähennetty noin 200 000 euroa, koska maksuttomien osuus varhaiskasvatuksessa on lisääntynyt.

Lasten kotihoidon tuen määrärahaa on vähennetty noin 200 000 euroa, mutta vastaava palveluseteleihin varattua määrärahaa on lisätty noin 200 000 euroa.

Tunnusluvut:

 <p>1900 lasta varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa Varhaiskasvatuksen osallistumisaste 90 %</p>	 <p>Varhaiskasvatusta ja esiopetusta n. 35 yksikössä ja 35 perhepäivähoitajalla</p>	 <p>5000 oppilasta perusopetuksessa 900 opiskelijaa lukiokoulutuksessa</p>	 <p>Perusopetusta järjestetään 22 yksikössä ja lukiokoulutusta 3 yksikössä</p>	 <p>Nuorisotyö tavoittaa kuukausittain n. 5000 lasta ja nuorta</p>	 <p>Nuorisotoimintaa Toimintakeskus Harjussa ja 9 nuorisotalolla sekä nuorisotyöpajalla</p>	 <p>Kierrätyskeskuksessa asiakkaita vuodessa n. 50 000</p>
---	--	---	---	---	---	--

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Kasvun ja oppimisen tulosalueen tehtävänä on tuottaa laadukkaita lasten ja nuorten palveluita. Haluamme olla kasvun ja oppimisen edelläkävijä ja tuottaa palveluita lähellä kuntalaisia. Päämääränämme on tukea lohjalaisten sujuvaa arkea ja mahdollistaa toimivat kasvatus- ja koulutuspalvelut koko Lohjan alueella.

Tulosalueen yksiköt tuottavat perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, lukiokoulutuksen ja nuorisotyön palveluita. Tehtäviimme kuuluu myös edistää aktiivisesti kuntalaisten hyvinvointia ja huolehtia henkilöstömme työssäjaksamisesta. Painopistealueita vuodelle 2025 ovat mm. tulosalueen palveluiden kattava kehittäminen, henkilöstön hyvinvoinnin lisääminen ja toimintojen tiedolla johtamisen kehittäminen.

Talousarvion perustelut, rakenteelliset muutokset ja palvelujen kehittäminen 2025

Kasvun ja oppimisen tulosalue muodostuu kolmesta eri tulosityksiköstä. *Varhaiskasvatus* järjestää esiopetuksen, päiväkotien, perhepäivähoidon ja avoimen varhaiskasvatuksen toimintaa ja ohjaa ja valvoo yksityistä varhaiskasvatusta. *Perusopetuksen* tulosityksikön tehtävänä on järjestää koulujen ja iltapäiväkerhojen toimintaa koskevat palvelut. *Sivistyksen yhteiset palvelut* vastaavat lukiokoulutuksen, nuoristyön, hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön, tulosalueen hallinnon sekä toimialan yhteisten tukipalveluiden järjestämisestä.

Kasvatus- ja koulutuspalvelut ovat toiminallisesti ja taloudellisesti keskeinen osa kaupungin palveluiden tuottamista. Ne tuottavat huomattavan osan kaupungin lakisääteisistä tehtävistä ja niiden merkitys kaupungin taloudessa on kasvanut merkittävästi viimeisten vuosien aikana. Kasvatuksen ja opetuspalveluiden järjestäminen taloudellisesti kestävällä pohjalla on kaupungin talouden kehityksen kannalta merkittävä asia.

Kasvun ja oppimisen tulosalueen nykyisestä kehittämisohjelmasta käynnistyy viimeinen vuosi ja ohjelma päättyy keväällä 2025. Ohjelman tavoitteena on ollut kaupungin tuottamien kasvatus- ja koulutuspalveluiden järjestelmällinen kehittäminen ja ohjelman aikana on tarkasteltu kaupungin tuottamien kasvatuksen ja koulutuksen palveluiden vaikuttavuutta, palveluverkkoja, resurssointia, kustannuksia sekä tulevia kehittämistarpeita. Henkilöstön hyvinvoinnin ja työviihtyvyyden kehittäminen on ollut yksi kehittämisohjelman keskeisimmistä painopistealueista. Henkilöstön työviihtyvyyden seuranta on tarkoitus vahvistaa tulevan vuoden aikana.

Osaavan henkilöstön saatavuuden turvaaminen on keskeinen tekijä kuntien palveluiden laadun kannalta. Talousarvion valmistelun yhteydessä on arvioitu erityisesti varhaiskasvatuksen henkilöstön saatavuuden turvaamista tulevien vuosien aikana erillisen palkkaratkaisun turvin.

Varhaiskasvatuksen tulosityksikkö

Varhaiskasvatuksen tulosityksikkö järjestää varhaiskasvatusta ja esiopetusta. Lapsilla on subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen ja palvelua on tarjottava kaikille sitä haluaville. Lapsi voi aloittaa varhaiskasvatuksessa sen kuukauden alusta, jolloin hän täyttää 9 kuukautta. Suurin osa varhaiskasvatuksen lapsista on 1-6-vuotiaita. Varhaiskasvatuksen palveluiden piirissä on yhteensä noin 1900 lasta. Lapsia on syksyllä vähemmän ja toimintavuoden aikana toukokuuhun mennessä uusia lapsia aloittaa varhaiskasvatuksessa keskimäärin 200. Syyskuussa 2024 lapsia on 1735, joista alle kolmivuotiaita lapsia on yhteensä noin 413. Esioppilaita lukukaudella 2024-2025 on 409. Yksityisen varhaiskasvatuksen osuus varhaiskasvatuspalveluista on noin 13 %.

Lohjalla alle 1-vuotiaiden lasten määrä on ollut viimeisinä neljänä vuotena (2020-2023) keskimäärin 305 lasta vuodessa. Vuoden 2024 syntyvyys on jäämässä arviolta alle kolmen sadan lapsen. Lohjalle on muuttanut 0-6-vuotiaita lapsia. Vuonna 2023 muuttovoitto 0-4-vuotiaiden lasten osalta oli 40 lasta (Tilastokeskus). Varhaiskasvatuksessa alle kouluikäisten lasten määrän lasku väestössä ei ole kuitenkaan vaikuttanut resurssitarpeeseen, koska varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä on kasvanut. Yhä useampi lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen alle kolmevuotiaana.

Varhaiskasvatuksen kuluista suurin osa syntyy henkilöstökulusta. Varhaiskasvatuksen kapasiteetin tarvetta on vaikea arvioida tarkasti, koska kaikki lapset eivät osallistu varhaiskasvatukseen. Osallistumisprosentti ikäluokasta kasvaa sitä suuremmaksi, mitä vanhemmista lapsista on kyse. Varhaiskasvatusprosentti on kasvanut 1-6-vuotiaiden osalta vuoden 2019 76 prosentista vuoden 2023 90 prosenttiin. 1-2-vuotiaiden osallistumisaste on noussut noin 30 prosentista jopa 66 prosenttiin.

Alle kolmevuotiaita saa olla vain 12 lasta yhdessä ryhmässä, kun yli kolmevuotiaita ryhmässä voi olla 21. Molemmissa ryhmissä tulee työskennellä minimissään 3 kasvatusvastuullista työntekijää. Vaikka lasten määrä on hiukan pienentynyt varhaiskasvatuksessa, alle kolmevuotiaiden osuuden kasvun myötä, resurssitarve on kasvanut.

Henkilöstökustannusten lisäksi varhaiskasvatuksessa kustannuksia syntyy myös palveluiden ostosta. Varhaiskasvatus ostaa sisäisesti palvelua ruoka- ja siivouspalveluilta, henkilöstöpalveluilta, talous- ja hallintopalveluilta sekä ict-palveluilta. Ulkoisia ostopalveluja ovat pyykkihuolto, tulkkipalvelut, toisten kuntien varhaiskasvatuspalvelut ja yksityisten palveluntuottajien järjestämä esiopetus sekä ict-ohjelmat kuten varhaiskasvatuksen toiminnanohjausjärjestelmä Wilma. Vuokrakuluihin menee vuosittain noin 3,5 miljoonaa.

Varhaiskasvatus mahdollistaa kuntalaisille yksityisen palvelun aitona valinnan mahdollisuutena, myöntämällä tulosidonnaisen palvelusetelin perheille, jotka haluavat valita yksityisen palveluntuottajan kunnan palvelun sijaan. Tämä on kunnalle kannattava toimintamalli. Ilman yksityisiä palveluntuottajia, kunnan tulisi järjestää itse lapsille varhaiskasvatus. Palvelusetelimenot vaihtelevat yksityisessä palvelussa olevien lasten määrän ja iän mukaan ja lain määrittelemien asiakasmaksujen mukaan. Vuonna 2024 talousarvioon oli varattu noin 2,5 miljoonaa euroa. Vuodelle 2025 on varattu noin 2,7 miljoonaa euroa palvelusetelimenoihin, koska elokuussa 2024 on ollut indeksitarkistus sekä palvelusetelin enimmäismäärään että varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen tuloarajoihin.

Myös Kelan kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen menot on budjetoitu varhaiskasvatuksen tulosityksikköön. Näiden menojen suuruus on noin 2,25 miljoonaa. Kelan hoidon tukien menot ovat viime vuosina pienentyneet, koska yhä suurempi osa lapsista osallistuu varhaiskasvatukseen.

Tuloina varhaiskasvatuksessa on asiakasmaksut. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut määräytyvät tulojen ja perheeseen sekä valitun palvelun mukaan. Noin 66 prosentille perheistä varhaiskasvatus ei maksa mitään. Lasten määrän vähentyessä varhaiskasvatuksessa myös tulot pienenevät. Tämä tekee varhaiskasvatuksesta yhä kalliimman palvelun, koska henkilöstömäärän tarve ei vähenny samassa tahdissa kuin lasten määrä, varhaiskasvatukseen osallistuvien alle kolmevuotiaita lasten suhteellisen osuuden kasvun vuoksi.

Laadukas varhaiskasvatus tukee lapsen kasvua ja oppimista ja on keskeinen kaupungin elinvoimaisuutta lisäävä palvelu. Laadukas varhaiskasvatus on asetettu tavoitteeksi vuoden 2023 hallitusohjelmassa ja Lohjan kaupungin strategiassa. Laadukkaan varhaiskasvatuksen onnistumisen tausta on henkilöstö. Kelpoisen henkilöstön saatavuus on ollut haaste etenkin varhaiskasvatuksen opettajien kohdalla. Henkilöstön pitovoimaa tulee varmistaa erilaisilla toimenpiteillä, mutta keskeisenä on henkilöstön jaksamisen tukeminen. Hyvä johtaminen on yksi työhyvinvointia edistävä asia. Johtamiseen on osoitettava riittävät resurssit. Johtamiseen käytettävää aikaa lisää toimiva varajohtaja/ apulaisjohtaja järjestelmä sekä toimistosuhteiresurssi päiväkoteihin. Lakiuudistusten myötä varhaiskasvatusyksikön johtajien työtehtävät painottuvat yhä enemmän kirjallisiin tehtäviin.

Henkilöstön saatavuuteen ja pitovoimaan vaikuttavat myös kilpailukykyinen palkkaus. Etenkin varhaiskasvatusyksikön johtajien, varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien palkkaus on saatava kilpailukykyiseksi pääkaupunkiseudun läheisyydessä.

Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävä on uusi. Vuoden 2019 jälkeen sosionomiopintonsa aloittaneet eivät saa enää varhaiskasvatuksen opettajan pätevyyttä, vaan he valmistuvat varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävään. Ryhmän henkilöstörakenne on muutettava vuoteen 2030 mennessä niin, että ryhmässä työskentelee kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa ja lastenhoitaja tai varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen sosionomi ja lastenhoitaja. Lohjan varhaiskasvatukseen on perustettava sosionomin tehtävä ja muutettava lastenhoitajan tehtäviä varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäviksi.

Lohjalla varhaiskasvatuksessa on täysi inklusio, joka tarkoittaa, että kaikille lapsille järjestetään varhaiskasvatus mahdollisuuksien mukaan lähipäiväkodissa, eikä Lohjalla ei ole pienryhmiä tukea tarvitseville lapsille. Lasten yksilöllisen tuen varmistamisessa keskeisiä työntekijöitä ovat erityisavustajat. Erityisavustajan vakansseja on Lohjalla 24. Tämä vakanssimäärä on tällä hetkellä riittämätön suhteessa lasten tuen tarpeen määrään. Tähän saakka valtion avustuksilla on pystytty varmistamaan lasten tuki.

Valtion erityisavustus varhaiskasvatuksen tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin (tasa-arvoraha) on pienentynyt ja Valtion erityisavustus varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen koronaepidemian (COVID-19) loppui kokonaan heinäkuussa 2024. Avustajaresurssin riittämättömän määrän lisäksi, lasten oikeanlaisen hoidon ja tuen turvaamiseksi, tehtävistä osan olisi hyvä olla lastenhoitajia ja koulutukseltaan lähihoitajia.

Kustannustehokas palveluiden järjestäminen on yhä tärkeämmässä roolissa. Varhaiskasvatuksen lakisääteisen mitoituksen vuoksi, mistä ei sallita poikkeuksia, ja alle kolmevuotiaiden osallistumisasteen kasvun myötä varhaiskasvatuksen henkilöstökustannukset ovat nousseet viime vuosina.

Varhaiskasvatuksen palveluverkkoa tulee tarkastella kriittisesti ikäluokkien pienentyessä.

Vuonna 2025 tulisi tarkastella Lehmijärven esiopetuksen jatkoa. Lehmijärven esiopetuksen lapset mahtuisivat Mäntynummen ja Perttilän esiopetusryhmiin, jolloin Lehmijärven esiopetuksen kahden henkilön palkkakustannukset säästyisivät. On kuitenkin tärkeä huomioida, että jos esiopetusta ei jatketa Lehmijärvellä, katkeaa jatkumo Lehmijärven koulun alkuopetukseen.

Myös Ristin esiopetuksen siirtymistä koulun tiloihin tulee edistää heti, kun koulun tilat antavat sen myöden.

Nummi-Saukkolan ja Virkkalan alueen päiväkotihankkeita tulee edistää viipymättä. Tällä hetkellä lasten ja aikuisten toimintaympäristö ei ole hyvällä tasolla. Uusiin yksiköihin yhdistyy kaksi yksikköä, jolloin toiminnan järjestäminen on kustannustehokkaampaa.

Arvio on, että alle kouluikäisten lasten väestömäärän vähentyminen tulee näkymään varhaiskasvatuksen resurssin tarpeen vähentymisenä tulevina vuosina. Toki resurssin tarpeeseen vaikuttaa jatkossakin mm. varhaiskasvatuksen osallistumisaste, yksityisen varhaiskasvatuksen osuus, kuntaan muutto, lasten tuen tarpeet ja mahdolliset tulevat valtakunnalliset linjaukset.

Perusopetuksen tulosityksikkö

Perusopetuksen tulosityksikkö järjestää perusopetukseen kuuluvat opetuspalvelut (mm. yleisopetus, erityisopetus, ohjaaja- ja avustajapalvelut, tukiovetus), perusopetukseen valmistavaa opetusta sekä aamu- ja ilta-päivätoimintaa. Perusopetuksen oppilasmäärä on 20.9.2024 yhteensä 4814 oppilasta, joista vuosiluokilla 1–6 opiskelee 2822 oppilasta ja vuosiluokilla 7–9 yhteensä 1992 oppilasta. Kotiopetuksessa on 28 oppilasta. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa opiskelee 22 oppilasta.

Laadukas perusopetus tukee oppilaan oppimista ja on keskeinen kaupungin elinvoimaisuutta lisäävä palvelu. Vuoden 2023 hallitusohjelmassa nostettiin tavoitteeksi mm. perusopetuksen laadun vahvistaminen, perustaitojen ja -valmiuksien parantaminen sekä oppimiseröjen tasoittaminen. Lohjan kaupungin strategia asettaa myös tavoitteeksi laadukkaana perusopetuksen ylläpitämisen. Laadukas perusopetus pohjautuu hyvinvoivaan henkilöstöön. Riittävä resursointi henkilöstön johtamiseen, työn tukemiseen ja oikea-aikaiseen ja riittävään oppilaiden tukemiseen edesauttavat työhyvinvointia ja lisäävät henkilöstön pitovoimaa. Haasteena henkilöstön rekrytoinnissa on kelpoisen henkilökunnan saatavuus, erityisesti erityisopettajien.

Perusopetuksen suurin kuluerä on henkilöstökulut. Vuoden 2025 talousarviossa henkilöstökuluihin on budjetoitu noin 35,3 miljoonaa euroa, joka on 53 % kaikista toimintakuluista.

Palvelujen ostoihin on budjetoitu 23 % toimintakuluista. Sisäisten palvelujen osuus tästä on 83 %. Sisäiset palvelujen ostot koostuvat pääasiassa ateriapalveluista, siivouspalveluista, kuljetuspalveluista, henkilöstöpalveluista sekä ict-palveluista. Ulkoisissa palvelujen ostoissa suurin rooli on kotikuntakorvauksilla sekä asiakaspalveluostoilla muilta kunnilta (sijoitetut lapset), seuraavina ict-palvelut ja koulutuspalvelut.

Muissa toimintakuluissa (21 % toimintakuluista) suurimmat kulut ovat sisäisiä pääomavuokria ja rakennusten ylläpitovuokria. Rantapuiston kiinteistö siirtyi 1.7.2024 alkaen perusopetuksen alle. Tämä vuokra on huomioitu talousarviossa. Sekä muissa ulkoisissa palveluissa että ulkoisissa vuokrissa suuri menoerä on Lohjan Liikuntakeskus Oy. Tennarin uudistuksen ja Mäntynummen yhtenäiskoulun yläluokkalaisten väistön myötä nämä menot kasvanevat.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat ovat menokohta, joihin yksiköissä voidaan suoraan vaikuttaa. Näistä menoista 47 % kohdistuu kirjallisuuteen (oppimateriaalit). Tämän menokohdan osuus on kuitenkin vain 2,5 % toimintakuluista.

Erityisen ja tehostetun tuen oppilaiden määrä on viime vuosina kasvanut ja oppilasmäärän laskiessa tuen tarvisijoiden suhteellinen osuus nousee selvästi. Erityisen tuen piirissä olevien oppilaiden määrä vuonna 2024 oli 698 (vuonna 2023 695). Tehostetun tuen piirissä puolestaan oli 746 (766) oppilasta.

Lasten ja nuorten oppimisen ongelmat sekä erilaiset psyykkiset haasteet lisääntyvät ja vaikeutuvat. Tämä näkyy ensisijaisesti kiinteiden pienryhmien sekä henkilökohtaisten avustajien lisätarpeen massiivisena kasvuna.

TUEN OPPILAAT	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
yhteensä:												
erityinen tuki	458	446	423	420	404	475	554	524	669	663	695	698
%-osuus	8	8	8	8	7	9	10	10	13	13	14	14,5
tehostettu tuki	450	536	560	598	632	656	718	677	585	717	766	746
%-osuus	8,3	9,8	10,4	11,2	11,7	12,0	13,4	12,5	11,2	14,2	15,5	15,5
yhteensä kaikki	908	982	983	1018	1036	1131	1272	1201	1254	1380	1461	1444
%-osuus	16,7	18,0	18,3	19,0	19,2	20,8	23,7	22,1	24,1	27,3	29,6	30,0

Oppilaiden tuen tarpeen kasvu edellyttää jatkuvaa prosessien kehittämistä. Erityisopetuksen konsultoiva tiimi on tarjonnut konsultaatiota ja apua tukitoimien suunnitteluun kouluilla. Tavoitteena on tukea oppilaiden oppimista ja koulunkäyntiä heidän omalla koulualueellaan. Kaupungin yhteisten pienryhmien lisäksi on siten useampia alueellisia erityisopetusluokkia. Niin kaupungin yhteiset kuin alueellisetkin pienryhmät ovat pääasiassa alakouluikäisille, yläluokkalaisille on kaksi kaupungin yhteistä ja yksi alueellinen pienryhmä. Haasteita tuottaa erityisesti kelpoisen henkilöstön saatavuus, joka osaltaan tuottaa suuria alueellisia eroja.

Perusopetuslakia uudistetaan niin, että uusi perusopetuslaki ja sen myötä uudet opetussuunnitelmat tulevat voimaan 1.8.2025. Lakiesityksen tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti turvata oppilaille riittävä tuki sekä vähentää opetushenkilöstön hallinnollista taakkaa. Oppimisen tukea on oltava tarjolla yksilöllisesti ja oppilaan tarpeita vastaavasti. Tuen muotoja on tarpeen yhtenäistää ja selkiyttää valtakunnallisesti. Tarpeellinen pienryhmäopetus sekä erityisluokissa annettava opetus on edelleen myös mahdollista.

- oppilaskohtaiset tukitoimet
- opetusryhmien muodostaminen
- vahvistetaan ennakoivia tukitoimia
- tarkennetaan opetusryhmien muodostamista koskevaa sääntelyä omassa koulussa ja luokassa toteutettavan tuen mahdollistamiseksi
- selkiytetään tukitoimia koskevaa päätöksentekoa sekä vähentää kaikilta osin opettajien kirjaamisveloitetta tukea koskevissa asiakirjoissa
- säädetään konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta
- uudistetaan pidennettyä oppivelvollisuutta koskevaa sääntelyä

Lakimuutoksen vaikutuksia resurssiin ja toimintaan ei pystytä vielä ennakoimaan tässä talousarviossa. Ehdotuksen mukaan yleisopetuksen ryhmät muodostettaisiin siten, että yhden opettajan opettamassa perusopetuksen ryhmässä olisi enintään 5 oppilasta, jotka saavat erityisopettajan antamaa opetusta oppilaskohtaisena tukitoimena. Sääntely edellyttäisi erityisopettajan antamaa opetusta tarvitsevien oppilaiden määrän rajaamista opetusryhmiä muodostettaessa. Luonnosehdotuksen mukaan opetuksen järjestäjän on varattava lukuvuosittain opetussuunnitelmaan perustuvassa suunnitelmassa yhteensä vähintään 0,127 opetustuntia/koulun oppilas viikossa kaikkiin ennakoiviin tukitoimiin, joita ovat ryhmässä annettava ennakoiva tukiopetus, erityisopettajan antama opetus ryhmässä ja opetuskielen tukiopetus.

Valtioneuvoston asetuksella lisätään perusopetuksen vähimmäistuntimäärää 1.8.2025 alkaen kolmella vuosi-
viikkotunnilla laajentamatta opetussuunnitelmaa. Tuntilisäysten taustalla on kansallisissa ja kansainvälisissä
oppimistulostutkimuksissa havaittu perusopetuksen oppilaiden osaamistason lasku.

Asetuksen mukaan vuosiluokilla 1-2 sekä äidinkielen ja kirjallisuuden että matematiikan opetusta lisätään
yhdellä vuosiviikkotunnilla ja vuosiluokilla 3-6 äidinkielen opetusta lisätään yhdellä vuosiviikkotunnilla. Muu-
tos toteutetaan 2025 koulutulokkaiden osalta, ja muutos tapahtuu portaittain kolmen vuoden aikana.

Maahanmuuttotaustaisten lasten määrä lisääntyy ja he sijoittuvat ympäri Lohjaa. Maahanmuuttotaustaiset
lapset ovat pääasiassa lähialueensa varhaiskasvatuksessa, ja heidän luonnollinen koulupolkunsa on lähikou-
luun.

Ensimmäisen vuosiluokan oppilaat opiskelevat inklusiivisesti perusopetukseen valmistavan opetuksen ope-
tussuunnitelmalla. Ensimmäisen vuosiluokan aikana valmistavan opetuksen aloittaneilla on tarvittaessa mah-
dollisuus jatkaa inklusiivisessa valmistavassa opetuksessa myös toisella vuosiluokalla. 2-6 vuosiluokkien ja 7-
9 vuosiluokkien oppilaille valmistavaa opetusta järjestetään Lohjalla keskitetysti. Valmistavan opetuksen jäl-
keen oppilas siirtyy alueensa lähikouluun tai jatko-opintoihin. Oppilaan opetusryhmä on lähikoulussa pää-
sääntöisesti oppilaan ikää vastaava vuosiluokka. Kieli- ja kulttuuritietoinen opetus ja suomi toisena kielenä -
opetus on turvattava kaikkiin yksiköihin tarpeen mukaan.

Perusopetuksen rinnalla tarjotaan 1.-2.-luokkalaisille sekä 3.-9.-luokkalaisille erityisen tuen oppilaille iltapäi-
vätoimintaa kouluilla. Syyskuussa 2024 iltapäivätoiminnan piirissä on 374 (382) oppilasta, mikä on 44 % kai-
kista 1.-2. luokan oppilaista. Aamupäivätoimintaa järjestetään vain Routionmäen yhtenäiskoulun Jalavan
luokkien oppilaille.

Valtion erityisavustus esi- ja perusopetuksen tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin (tasa-arvoraha) ja Valtion
erityisavustus perusopetuksen koronaepidemian (COVID-19) vaikutusten tasoittamiseksi ovat mahdollista-
neet perusopetuksen oppilaiden monipuolisemman tukemisen. Erityisavustuksilla on palkattu henkilöstöä
mm. pienentämään ryhmäkokoja, tarjoamaan henkilökohtaisempaa tukea ja tehostettua oppilaanohjausta.

Valtion erityisavustus perusopetuksen koronaepidemian (COVID-19) vaikutusten tasoittamiseksi päättyi ke-
sään 2024.

Valtion erityisavustuksen esi- ja perusopetuksen tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin (tasa-arvoraha) suu-
ruus on pienentynyt vuosittain varsin selkeästi. Valtion erityisavustusta varhaiskasvatukseen, esi- ja perusope-
tuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin vuosille 2024-2027 myön-
nettiin yhteensä 1 521 000 euroa, josta vuonna 2024 maksettiin yhteensä 507 000 euroa. Avustus maksetaan
vuosina 2025 ja 2026 sillä ehdolla, että eduskunta myöntää tarkoitukseen määrärahat.

Peruspalveluihin kaikilla kouluasteilla kuuluvat myös opiskeluhoitopalvelut eli koulukuraattorin, koulupsy-
kologin ja kouluterveydenhoitajan palvelut. Opiskeluhoitopalvelut järjestää Länsi-Uudenmaan hyvinvointi-
alue LUVN.

Sivistyksen yhteisten palveluiden tulosityksikkö

Sivistyksen yhteisten palveluiden tulosityksikköön kuuluvat lukiokoulutus, nuorisotyö ja toimialan yhteiset tuki-
palvelut. Tulosityksikön tuottamien palveluiden parissa työskentelee yhteensä noin 115 henkeä.

Lukiokoulutuksen järjestämisestä Lohjalla vastaavat suomenkielinen Lohjan yhteislyseo, ruotsinkielinen Virkby Gymnasium sekä Lohjan aikuislukio. Lukiokoulutuksen parissa opiskelee Lohjalla yli 900 oppilasta. Lukiokoulutuksen kustannukset ovat vuodessa noin 8 miljoonaa euroa ja koulujen yhteenlaskettu resurssi on noin 1500 vuosiviikkotuntia.

Lukiokoulutuksen painopistealueena vuodelle ovat mm. lukion oppimisympäristön käyttöönotto ja toimintakulttuurin rakentaminen, opiskelijoiden osallisuuden ja hyvinvoinnin kasvattaminen osana alueellista opiskeluhoitoa. Edelleen kehitetään lukiokoulutuksen laadunarviointia strategian mukaisesti. Osallisuuden vahvistamista jatketaan kehittämällä opiskelijaparlamentin toimintaa.

Lukiokoulutuksen tavoitteena on taidelinjan perustaminen lukiolle siten, että se olisi mukana syksyn 2025 yhteisvalinnassa. Taidelinjan toiminnan tavoitteena on parantaa opiskelijoiden mahdollisuuksia suorittaa musiikin, kuvataiteen ja ilmaisutaiteen opintoja. Taidelinja tuottaa vuosittain yhteisproduktin taiteeseen liittyen. Hankkeella valmistaudutaan samalla vuonna 2026 tulevaan YO-tutkintoon, jossa valinnaisiksi tutkinnon osiksi tulee kuvataide, liikunta ja musiikki. Taidelinjan toiminta aloitetaan suomenkielisen lukiokoulutuksen puolella ja sitä laajennetaan ruotsinkieliseen lukiokoulutukseen vuoden 2026 aikana.

Nuorisotyö järjestää lohjalaisille lapsille ja nuorille alueellista ja avointa nuorisotilatoimintaa yhdeksällä eri nuorisotilalla ympäri Lohjaa. Lisäksi alueellisen nuorisotyön tehtäviin kuuluvat kesä-, leiri-, tapahtuma-, koulunuorisotyön- ja koulujen kanssa tehtävät muut yhteistyön toiminnot. Kohdennetun nuorisotyön palveluihin kuuluvat erityisnuorisotyön-, ehkäisevän päihdetyön-, etsivän nuorisotyön-, Ohjaamon-, nuorisotyöpajan- ja Toimintakeskus Harjulan tarjoamat palvelut.

Nuorisotyön kustannukset koostuvat pääosin henkilöstökuluista (1,4 milj. €/vuosi). Kokoaikaisen henkilöstön määrä on 20 ja osa-aikaisen henkilöstön 20. Lisäksi hankerahoituksella on palkattu vuosittain 4-5 työntekijää.

Henkilöstön lisäksi kuluja syntyy palveluiden ostoista (0,3 milj. €/vuosi). Nuorisotyö ostaa sekä sisäisiä että ulkoisia palveluita. Sisäisiä palveluita ovat mm. vuokrat, siivouskulut, sähkö-, vesi- ja lämmityskulut, tietohallinnon kulut (ICT), matkakulut sekä hallinto- ja laskutuskulut. Ulkoisia palveluita ovat mm. työnohjaus, laskutusjärjestelmä, nettisivut, jätekuljetukset (kierrätyskeskus), koulutukset (nuoret ja henkilöstö), puhelinkulut, majoitus- ja ravitsemuspalvelut sekä matkustus- ja kuljetuspalvelut.

Loput kustannukset koostuvat aineista, tarvikkeista ja tavaroista, kuten kalustosta, toimistotarvikkeista, puhelin- ja elintarvikkeista, vaatteistosta, poltto- ja voiteluaineista sekä rakennus- ja muista materiaaleista (60 t€/vuosi), avustuksista (35 t€/vuosi) ja muista toimintakuluista, kuten ulkoiset ja sisäiset vuokrat (0,7 milj. €/vuosi). Ulkoisia vuokria maksetaan vain yhdestä väistötilasta Mäntynummelle (7 560 €/vuosi), loput ovat kaupungin omistamia tiloja.

Tuloja nuorisotyö saa vuosittain noin 400 000 euroa (hankeavustukset, nuorten työllistämisrahat sekä nuorisotyöpajan myynti- ja maksutuotot).

Vuodelle 2025 tuo haasteita etsivän nuorisotyön hankeavustuksien pieneneminen. Valtio on kasvattanut kuntaosuuksien määrää vuodesta 2024 siinä määrin, että yhden etsivän erityisnuorisotyöntekijän palkkuihin tulee kaupungin omakustannusosuus olemaan 25 000 euroa. Tähän ei nuorisotyön budjetissa ole varattu rahoja. Vuosittain on hankeavustuksilla pystytty palkkaamaan kaksi etsivän nuorisotyön hanketyöntekijää. Heidän työpanoksensa on mahdollistanut ajantasaisen, tarvelähtöisen ja muutoksiin reagoivan palvelun tuottamisen etsivän nuorisotyön tiimissä, johon määräaikaisten hanketyöntekijöiden lisäksi kuuluu kaksi kaupungin budjettirahalla palkattua työntekijää. Kahden vakinaisen työntekijän työpanos ei riitä kattamaan palveluita asiakaskunnan laajuus ja haasteet huomioiden.

Koulunuorisotyötä on toteutettu vuosina 2023-24. Koulunuorisotyö on toteutettu hankerahoitusten turvin ja niiden jatkuvuus on hyvin epävarmaa. Tehtyjen arviointien ja saatujen palautteiden (opetushenkilöstö, vanhemmat ja eritoten nuoret itse) valossa on koulunuorisotyö osoittautunut erittäin hyväksi toimintamuodoksi oppilaiden kohtaamisessa koulupäivän aikana.

Tulosyksikön yhteisten palveluiden vastuulle kuuluvat myös varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen toiminnanohjausjärjestelmien ylläpitäminen, koulujen ja päiväkotien ICT-tukipalvelut, laskutus, tulosalueen yhteinen hanke- ja kehittämistyö sekä tulosalueen hallinto.

Yhteisten palveluiden tehtävään kuuluu myös lasten ja nuorten hyvinvointityön suunnittelu ja koordinointi. Lohja on mukana Lapsiystävällinen kunta ohjelmassa ja valtuusto on hyväksynyt uuden lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman. Sen tavoitteena on vahvistaa ennaltaehkäisevää hyvinvointityötä, aktivoida kuntalaisia ja alueen muita toimijoita mukaan kehittämistyöhön sekä tehostaa olemassa olevien resurssien käyttöä. Tavoitteena on saada aikaiseksi konkreettisia tuloksia lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Henkilöstömuutokset

Tulosalueen talousarvion sisältää seuraavat henkilöstömuutokset:

- Perusopetuksen oppilasmäärän vähentymisestä johtuva henkilöstömäärän muutos on arviolta noin 5 henkilötyövuotta. Vuosittainen määrärahan muutos on noin 225 000 euroa/vuosi ja vuoden 2025 osalta noin 90 000 euroa.
- Varhaiskasvatuksen palkkaohjelman käyttöönotto vuoden 2025 aikana, arvioitu kustannusvaikutus noin 150 000 euroa, katetaan toimialan talousarvion sisältä.
- Kolme koulunuorisotyöntekijää, kustannusvaikutus 82 000 e
- Kahden etsivän erityisnuorisotyöntekijän henkilöstökulujen omavastuuosuus, kustannusvaikutus 57 000 euroa

Merkittävät investoinnit

Kasvun ja oppimisen tulosalueen merkittäviä investointihankkeita vuonna 2025 ovat:

- Virkkalan alueen päiväkotit
- Nummen-Saukkolan alueen päiväkotit
- Mäntynummen monitoimijatalo (yhtenäiskoulu, esiopetus, varhaiskasvatus, kirjasto)

Investointiohjelmassa sivistystoimen irtaimen omaisuuden investointeihin on varattu 1,0 milj. euroa.

Suunnittelukauden 2026-2027 kehittäminen

Suunnitelmakauden aikana toteutetaan uuden valtuustokauden 2025 - 2029 tavoitteita ja toimenpiteitä. Kasvatus- ja koulutustoiminnan laadun ylläpitäminen taloudellisesti haastavien vuosien aikana tulee olemaan suunnitelmakauden yksi keskeisiä tavoitteita. Kasvatus- ja opetustoiminnan ulkopuolisten kustannusten kasvua tulee pyrkiä hidastamaan merkittävästi tulevien vuosien aikana.

Tulosalueen palveluiden muutostyö ja kehittäminen toteutetaan suunnittelukauden aikana uuden sivistyspalveluiden kehittämisohjelman avulla. Ohjelman painopistealueet määritellään syksyllä 2025 tulevan valtuustokauden aluksi ja ohjelma on tarkoitus aloittaa alkuvuodesta 2026.

Merkittävistä rakennushankkeista tulee suunnittelukaudella toteutumaan Mäntynummen uuden yhtenäiskoulun ja päiväkodin rakentaminen, Virkkalan alueen ja Saukkolan päiväkotien toteuttaminen.

Palvelutuotteet:

Suorite	TA2024	TA2025	TS2026	TS2027
1. Sivistyslautakunta				
Lasten ja nuorten määrä, 0-6-vuotiaat	2 320	2 230	2 180	2 130
Lasten ja nuorten määrä, 7-15-vuotiaat	4 630	4 460	4 220	3 970
Lasten ja nuorten määrä, 16-18-vuotiaat	1 790	1 740	1 730	1 760
Lasten ja nuorten määrä, 19-29-vuotiaat	4 110	4 000	4 000	4 000
2. Varhaiskasvatus				
Lapset varhaiskasvatuksessa (keskiarvo)				
Alle 3-vuotiaat	420	420	420	395
3-5-vuotiaat	1 000	1 000	830	860
Esioppilaat	420	410	340	350
joista yksityisessä palvelussa	250	250	230	230
Kunnallisen varhaiskasvatuksen vuosihinta, €/lapsi	12 835	12 500	12 500	12 500
3. Perusopetus				
Perusopetuksen oppilaat	4 941	4 814	4 700	4 600
Tuen tarvitsijoiden määrä	1 461	1 444	1 400	1 400
Aamu- ja iltapäivätoiminta, lasten määrä	371	364	350	350
Perusopetuksen vuosihinta, €/oppilas	12 630	13 067	13 652	14 228
4. Yhteiset palvelut				
Lukiokoulutuksen oppilaat	898	936	920	920
Yksikkökustannus, euroa/oppilas	9 446	9 578	9 940	10 140
Alueellinen nuorisotyö, kävijämäärä	70 000	75 000	75 000	75 000
Yksikkökustannus, euroa/kävijä/vuosi	15,88	14,92	15,22	15,52
Muut nuorisotyön asiakaskontaktit	30 500	36 000	35 000	35 000
Yksikkökustannus, euroa/asiakaskontakti/vuosi	23,57	20,37	21,37	21,79

5. Investoinnit

5.1 Investoinnit yhteensä

Investoinnit ryhmittäin	INV. 2024	INV. 2025	SV 2026	SV 2027
Maa- ja vesialueet				
Menot	-1 800 000	-1 800 000	-1 400 000	-1 400 000
Tulot	500 000	500 000	500 000	500 000
Netto	-1 300 000	-1 300 000	-900 000	-900 000
Rakennukset				
Menot	-15 610 000	-8 260 000	-24 300 000	-24 200 000
Tulot	0	0	0	0
Netto	-15 610 000	-8 260 000	-24 300 000	-24 200 000
Kiinteät rakenteet ja laitteet				
Menot	-13 210 000	-12 600 000	-17 150 000	-14 050 000
Tulot	0	0	0	0
Netto	-13 210 000	-12 600 000	-17 150 000	-14 050 000
Koneet ja kalusto				
Menot	-4 490 000	-3 350 000	-3 500 000	-3 350 000
Tulot	0	0	0	0
Netto	-4 490 000	-3 350 000	-3 500 000	-3 350 000
Osakkeet ja osuudet				
Menot	-1 100 000	0	0	0
Tulot	0	0	0	0
Netto	-1 100 000	0	0	0
Investoinnit yhteensä				
Menot	-36 210 000	-26 010 000	-46 350 000	-43 000 000
Tulot	500 000	500 000	500 000	500 000
Netto	-35 710 000	-25 510 000	-45 850 000	-42 500 000

Talousarvion investointiosan määrärahat (brutto) sitovat teknistä lautakuntaa hankeryhmittäin siten, että kaupunginvaltuuston päättämä määräraha on esimerkiksi rakennukset, kiinteät rakenteet ja laitteet, koneet ja kalusto. Sitovat erät on esitetty luvussa 5.1 Investoinnit yhteensä.

Teknisellä lautakunnalla on oikeus muuttaa investointiryhmien sisäistä määrärahajakoa hankkeiden/rakennuskohteiden kesken määrärahaa ylittämättä. Lautakunnalla ei ole kuitenkaan oikeutta päättää uusista hankkeista/rakennuskohteista.

Vuodelta 2024 mahdollisesti siirtyvät määrärahat ovat käytettävissä vain niille keskeneräisille kohteille, joille ne on myönnetty.

Investointiosan sitovuustasot on kuvattu tarkemmin kohdassa 3.8.2. Talousarvion sitovuus.

5.2 Maa- ja vesialueet

110	KI / Maa- ja vesialueet	INV. 2024	INV. 2025	SV 2026	SV 2027
Menot		-1 800 000	-1 800 000	-1 800 000	-1 800 000
Tulot		500 000	500 000	500 000	500 000
Netto		-1 300 000	-1 300 000	-1 300 000	-1 300 000

5.3 Rakennukset

111	KI / Rakennukset	INV. 2024	INV. 2025	SV 2026	SV 2027
9510	Muut tilahankkeet, HVA:n tilaam	-560 000	0	-200 000	-200 000
9520	Mäntynummen koulualue	-200 000	-300 000	-12 700 000	-15 000 000
9521	Oinolan koulukeskus	0	-1 000 000	0	0
9522	Nummen/Saukkolan päiväkoti	0	-200 000	-800 000	-5 000 000
9523	Virkkalan päiväkoti	0	-300 000	-6 000 000	0
9524	Laurentius-talo, Laban	-80 000	-75 000	-75 000	0
9525	Ojamon koulu	-70 000	-75 000	-75 000	0
9526	Järnefeltin k. liik.hal.&pihat	-5 980 000	-700 000	0	0
9528	Lohjan lukio	-2 700 000	0	0	0
9529	Muut koulut ja päiväkodit	-2 500 000	-5 000 000	-2 000 000	-2 000 000
9550	Muut tilahankkeet, kaupunkirak	-1 000 000	0	-1 000 000	-1 000 000
9551	Tennarin liikuntatilat	-1 420 000	0	0	0
9552	Neidonkeitaan peruskorjaus	-100 000	-200 000	-200 000	0
9555	Haikarin sauna	0	-250 000	-250 000	0
9556	Jugend -huvila	0	-160 000	0	0
9599	Muut tilahankkeet, sivistys	-1 000 000	0	-1 000 000	-1 000 000
Menot		-15 610 000	-8 260 000	-24 300 000	-24 200 000
Tulot		0	0	0	0
Netto		-15 610 000	-8 260 000	-24 300 000	-24 200 000

5.4 Kiinteät rakenteet ja laitteet

113	KI / Kiinteät rakenteet ja laitteet	INV. 2024	INV. 2025	SV 2026	SV 2027
	9600 Ympäristöt	-600 000	-500 000	-600 000	-600 000
	9602 Liikunta-alueet	-400 000	-400 000	-400 000	-400 000
	9603 Taimiston liikuntapuiston rake	-1 130 000	-2 000 000	-2 000 000	0
	9606 Pappilankorpi 2 kaava-alue	-450 000	0	0	0
	9609 Muijalan kaava-alue	-440 000	0	0	0
	9610 Vohloisten kaava-alue	-350 000	0	0	0
	9611 Hiidensalmi 2 kaava-alue	-800 000	-200 000	-1 500 000	-800 000
	9612 Liessaaren silta	0	-500 000	-1 000 000	0
	9613 Lempolan työpaikka-alue		-200 000	-1 000 000	-1 000 000
	9649 Muut kaavatiet	-4 000 000	-4 200 000	-5 400 000	-5 000 000
	9654 Yritysalueiden esirakentaminen	0	-250 000	-250 000	-250 000
	9699 Muut vesihuoltohankkeet	-5 040 000	-4 350 000	-5 000 000	-6 000 000
	Menot	-13 210 000	-12 600 000	-17 150 000	-14 050 000
	Tulot	0	0	0	0
	Netto	13 210 000	12 600 000	17 150 000	14 050 000

5.5 Koneet ja kalusto

116	KI / Koneet ja kalusto	INV. 2024	INV. 2025	SV 2026	SV 2027
	9200 Tietohallinto	-750 000	-950 000	-950 000	-1 000 000
	9210 Sivistyksen irtain omaisuus	-2 630 000	-1 000 000	-1 500 000	-1 500 000
	9250 Konekeskus	-350 000	-350 000	-350 000	-150 000
	9252 Ruokapalvelut	-260 000	-300 000	-200 000	-200 000
	9254 Kiinteistöpalvelut	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000
	9258 Hinku ja varautuminen	-250 000	-400 000	-300 000	-300 000
	9280 Kulttuuri- ja vapaa-aika irtai	-150 000	-250 000	-100 000	-100 000
	Menot	-4 490 000	-3 350 000	-3 500 000	-3 350 000
	Tulot	0	0	0	0
	Netto	4 490 000	3 350 000	3 500 000	3 350 000

5.6 Osakkeet ja osuudet

120	KI / Osakkeet ja osuudet	INV. 2024	INV. 2025	SV 2026	SV 2027
	9151 Länsirata osakkeet	-1 100 000	0	0	0
	Menot	-1 100 000	0	0	0
	Tulot	0	0	0	0
	Netto	1 100 000	0	0	0

6. Laskelmat

6.1 Tuloslaskelma

Ulkoiset ja sisäiset erät yhteensä

Ulk. ja Sis. (€)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	87 399 027	87 467 000	84 207 200	-3,73 %	85 526 810	86 868 000
Myyntituotot	38 846 176	40 476 200	38 790 400	-4,16 %	39 417 500	40 054 970
Maksutuotot	6 090 775	5 406 800	5 959 300	10,22 %	6 019 300	6 079 800
Tuet ja avustukset	7 399 382	4 030 200	1 010 700	-74,92 %	1 020 800	1 031 000
Muut toimintatuotot	35 062 694	37 553 800	38 446 800	2,38 %	39 069 210	39 702 230
Valm.omaan käyttöön	238 030	100 000	155 000	55,00 %	156 600	158 200
Toimintakulut	-201 105 214	-205 969 307	-210 014 200	1,96 %	-214 702 410	-219 474 900
Henkilöstökulut	-92 507 116	-96 526 607	-97 775 300	1,29 %	-100 222 400	-102 728 600
Palkat ja palkkiot	-74 425 261	-77 105 265	-79 089 700	2,57 %	-81 067 300	-83 093 100
Henkilösivukulut	-18 081 855	-19 421 342	-18 685 600	-3,79 %	-19 155 100	-19 635 500
Eläkekulut	-15 289 592	-16 141 981	-16 278 900	0,85 %	-16 688 400	-17 104 200
Muut henkilösivukulut	-2 792 263	-3 279 361	-2 406 700	-26,61 %	-2 466 700	-2 531 300
Palvelujen ostot	-55 649 093	-54 956 875	-55 010 420	0,10 %	-56 106 470	-57 216 550
Aineet, tarv. ja tav.	-14 619 102	-16 560 030	-16 074 800	-2,93 %	-16 396 200	-16 716 570
Avustukset	-10 245 052	-10 387 660	-12 815 100	23,37 %	-13 071 300	-13 332 200
Muut toimintakulut	-28 084 850	-27 538 135	-28 338 580	2,91 %	-28 906 040	-29 480 980
Toimintakate	-113 468 156	-118 402 307	-125 652 000	6,12 %	-129 019 000	-132 448 700
Verotulot	114 803 354	107 281 000	113 234 000	5,55 %	117 190 000	121 190 000
Valtionosuudet	32 760 132	28 800 000	30 201 000	4,86 %	27 800 000	27 800 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-1 973 083	-262 000	-1 500 000	472,52 %	-1 600 000	-1 700 000
Korkotuotot	1 900 539	138 000	1 900 000	1 276,81 %	1 900 000	2 000 000
Muut rahoitustuotot	439 336	1 800 000	400 000	-77,78 %	400 000	400 000
Korkokulut	-4 184 131	-2 000 000	-3 700 000	85,00 %	-3 800 000	-4 000 000
Muut rahoituskulut	-128 826	-200 000	-100 000	-50,00 %	-100 000	-100 000
Vuosikate	32 122 246	17 416 693	16 283 000	-6,51 %	14 371 000	14 841 300
Suunnitelm. muk. poistot	-17 688 733	-17 500 500	-17 800 000	1,71 %	-18 000 000	-19 500 000
Tilikauden tulos	14 433 513	-83 807	-1 517 000	1 710,11 %	-3 629 000	-4 658 700
Poistoero	67 158	57 000	57 000	0,00 %	57 000	57 000
Ylijäämä/alijäämä	14 500 672	-26 807	-1 460 000	5 346,34 %	-3 572 000	-4 601 700

Ulkoiset erät

Ulkoiset (€)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	39 660 507	38 472 000	36 271 100	-5,72 %	36 632 000	36 995 300
Myyntituotot	15 057 998	14 729 800	14 880 100	1,02 %	15 029 000	15 178 700
Maksutuotot	6 017 777	5 406 800	5 959 300	10,22 %	6 019 300	6 079 800
Tuet ja avustukset	7 399 382	4 030 200	1 010 700	-74,92 %	1 020 800	1 031 000
Muut toimintatuotot	11 185 349	14 305 200	14 421 000	0,81 %	14 562 900	14 705 800
Valm.om.käyttöön	238 030	100 000	155 000	55,00 %	156 600	158 200
Toimintakulut	-153 366 694	-156 974 307	-162 078 100	3,25 %	-165 807 600	-169 602 200
Henkilöstökulut	-92 507 122	-96 526 607	-97 775 300	1,29 %	-100 222 400	-102 728 600
Palkat ja palkkiot	-74 425 267	-77 105 265	-79 089 700	2,57 %	-81 067 300	-83 093 100
Henkilösivukulut	-18 081 855	-19 421 342	-18 685 600	-3,79 %	-19 155 100	-19 635 500
Eläkekulut	-15 289 592	-16 141 981	-16 278 900	0,85 %	-16 688 400	-17 104 200
Muut henkilösivukulut	-2 792 263	-3 279 361	-2 406 700	-26,61 %	-2 466 700	-2 531 300
Palvelujen ostot	-32 220 318	-29 560 475	-31 530 120	6,66 %	-32 156 600	-32 787 600
Aineet, tarv. ja tav.	-14 190 553	-16 210 030	-15 644 800	-3,49 %	-15 957 600	-16 269 200
Avustukset	-10 245 052	-10 387 660	-12 815 100	23,37 %	-13 071 300	-13 332 200
Muut toimintakulut	-4 203 647	-4 289 535	-4 312 780	0,54 %	-4 399 700	-4 484 600
Toimintakate	-113 468 156	-118 402 307	-125 652 000	6,12 %	-129 019 000	-132 448 700
Verotulot	114 803 354	107 281 000	113 234 000	5,55 %	117 190 000	121 190 000
Valtionosuudet	32 760 132	28 800 000	30 201 000	4,86 %	27 800 000	27 800 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-1 973 083	-262 000	-1 500 000	472,52 %	-1 600 000	-1 700 000
Korkotuotot	1 900 539	138 000	1 900 000	1 276,81 %	1 900 000	2 000 000
Muut rahoitustuotot	439 336	1 800 000	400 000	-77,78 %	400 000	400 000
Korkokulut	-4 184 131	-2 000 000	-3 700 000	85,00 %	-3 800 000	-4 000 000
Muut rahoituskulut	-128 826	-200 000	-100 000	-50,00 %	-100 000	-100 000
Vuosikate	32 122 246	17 416 693	16 283 000	-6,51 %	14 371 000	14 841 300
Suunnitelman muk. poistot	-17 688 733	-17 500 500	-17 800 000	1,71 %	-18 000 000	-19 500 000
Tilikauden tulos	14 433 513	-83 807	-1 517 000	1 710,11 %	-3 629 000	-4 658 700
Poistoero	67 158	57 000	57 000	0,00 %	57 000	57 000
Ylijäämä/alijäämä	14 500 672	-26 807	-1 460 000	5 346,34 %	-3 572 000	-4 601 700

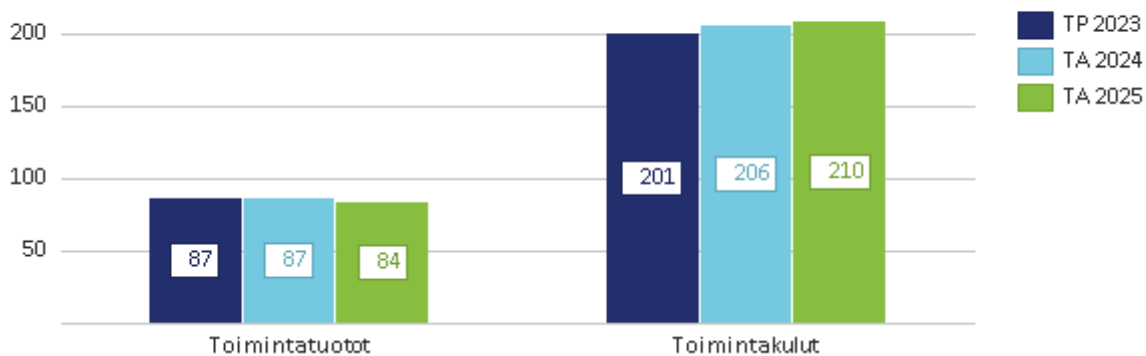
Sisäiset erät

Sisäiset (1 000 €)	TP 2023	MTA 2024	TA 2025	Muutos%	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	47 738 520	48 995 000	47 936 100	-2,16 %	48 894 810	49 872 700
Myyntituotot	23 788 178	25 746 400	23 910 300	-7,13 %	24 388 500	24 876 270
Maksutuotot	72 998	0	0	0,00 %	0	0
Tuet ja avustukset	0	0	0	0,00 %	0	0
Muut toimintatuotot	23 877 345	23 248 600	24 025 800	3,34 %	24 506 310	24 996 430
Valm.om.käyttöön	0	0	0	0,00 %	0	0
Toimintakulut	-47 738 520	-48 995 000	-47 936 100	-2,16 %	-48 894 810	-49 872 700
Henkilöstökulut	6	0	0	0,00 %	0	0
Palkat ja palkkiot	6	0	0	0,00 %	0	0
Henkilösivukulut	0	0	0	0,00 %	0	0
Eläkekulut	0	0	0	0,00 %	0	0
Muut henkilösivukulut	0	0	0	0,00 %	0	0
Palvelujen ostot	-23 428 774	-25 396 400	-23 480 300	-7,54 %	-23 949 870	-24 428 950
Aineet, tarv. ja tav.	-428 549	-350 000	-430 000	22,86 %	-438 600	-447 370
Avustukset	0	0	0	0,00 %	0	0
Muut toimintakulut	-23 881 203	-23 248 600	-24 025 800	3,34 %	-24 506 340	-24 996 380
Toimintakate	0	0	0	0,00 %	0	0
Verotulot	0	0	0	0,00 %	0	0
Valtionosuudet	0	0	0	0,00 %	0	0
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	0,00 %	0	0
Korkotuotot	0	0	0	0,00 %	0	0
Muut rahoitustuotot	0	0	0	0,00 %	0	0
Korkokulut	0	0	0	0,00 %	0	0
Muut rahoituskulut	0	0	0	0,00 %	0	0
Vuosikate	0	0	0	0,00 %	0	0
Suunnitelman. muk. poistot	0	0	0	0,00 %	0	0
Tilikauden tulos	0	0	0	0,00 %	0	0
Poistoero	0	0	0	0,00 %	0	0
Ylijäämä/alijäämä	0	0	0	0,00 %	0	0

6.2 Käyttötalous yhteensä

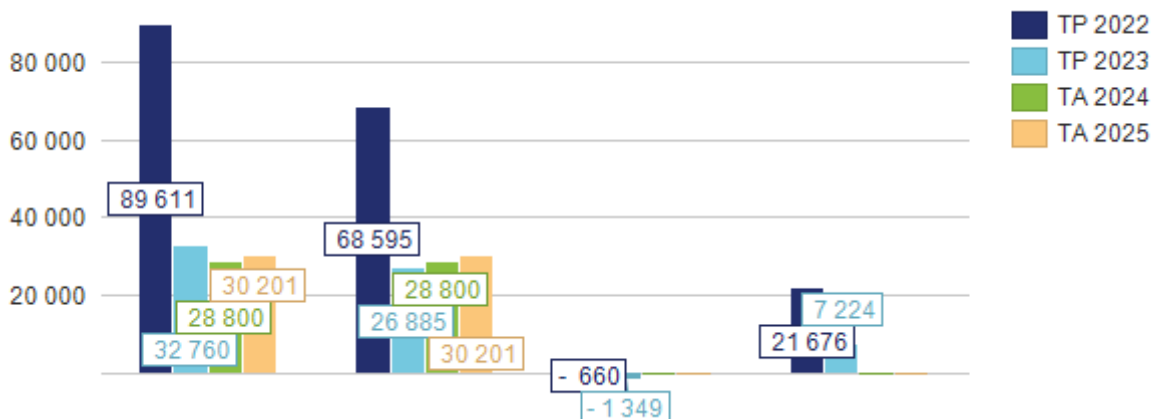
Käyttötalous (1 000 €)	TP 2023	TA 2024	TA 2025	Muutos %	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot	87 399	87 467	84 207	-3,73 %	85 527	86 868
Toimintakulut	- 201 105	- 205 969	- 210 014	1,96 %	- 214 702	- 219 475
Toimintakate	- 113 468	- 118 402	- 125 652	6,12 %	- 129 019	- 132 449
Poistot ja arvonalent.	- 17 689	- 17 501	- 17 800	1,71 %	- 18 000	- 19 500

Käyttötalouden tulot ja menot (ulk + sis.) (milj. €)

6.3 Valtionosuudet ja avustukset

	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
AVUSTUKSET	- 10 245	- 10 388	- 12 815	- 13 071	- 13 332
Valtionosuudet	32 760	28 800	30 201	27 800	27 800
Peruspalvelujen valtionosuudet	26 885	28 800	30 201	27 800	27 800
Opetus- ja kulttuuritoimi	- 1 349				
Verotulomenetysten kompensatio	7 224				

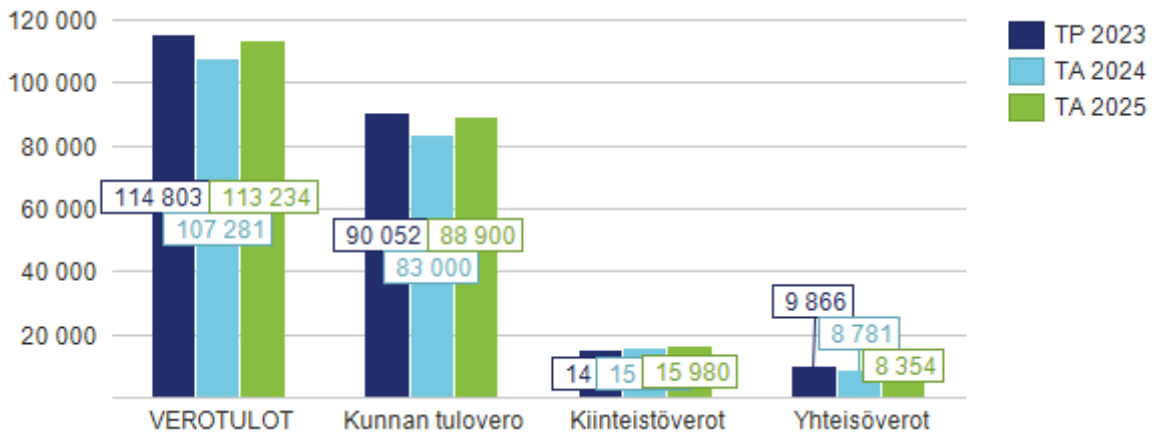
6.4 Myyntivoitot ja –tappiot

Määrärahat/Tuloarvio (1000 €)	TP 2023	MTA 2024	KH 2025	SV1 2026	SV2 2027
Myyntivoitot	2 200	2 220	2 220	2 242	2 265
Myyntitappiot	0	0	0	0	0
Myyntivoitot/tappiot yhteensä	2 200	2 220	2 220	2 242	2 265

6.5 Verotulot

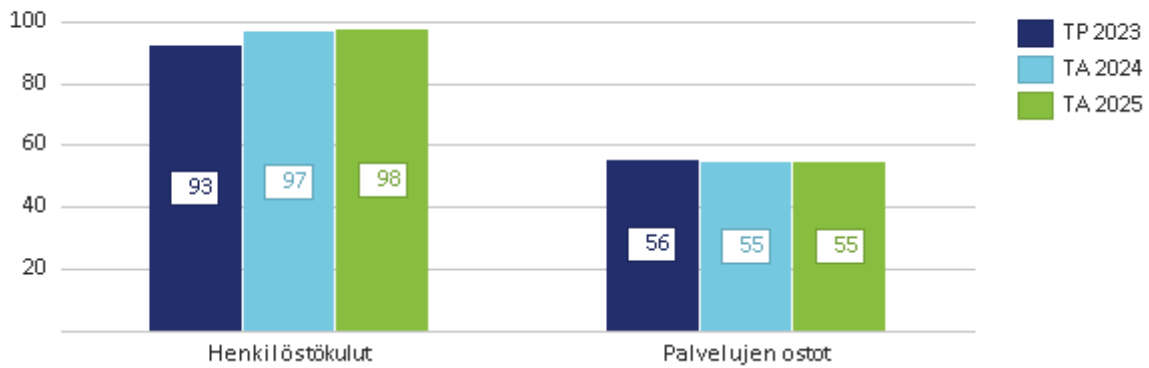
	TP 2023	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
AVUSTUKSET	- 10 245	- 10 388	- 12 815	- 13 071	- 13 332
Verotulot	114 803	107 281	113 234	117 190	121 190
Kunnan tulovero	90 052	83 000	88 900	92 400	95 800
Kiinteistöverot	14 885	15 500	15 980	15 990	15 990
Yhteisöverot	9 866	8 781	8 354	8 800	9 400

	TP 2023	TA+MUUT. 2024	KH 2025	SV1 2026	SV2 2027
Muutos-%	-46,2%	-6,6%	5,5%	3,5%	3,4%
Verotettavat tulot	1 008	1 052	1 130	1 170	1 210
Tuloveroprosentti	7,89	7,90	7,90	7,90	7,90
Kiinteistöveroprosentit					
- Yleinen kiinteistöveroprosentti	1,03	1,03	1,03	1,03	1,03
- Maapohja		1,30	1,30	1,30	1,30
- Vakituiseen asumiseen käytetyn rakennuksen veroprosentti	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45
- Muuhun kuin vakituiseen asumiseen käytetyn rakennuksen veroprosentti	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05
- Voimalaitokset	1,03	3,10	3,10	3,10	3,10
- Rakentamaton rakennuspaikka	4,50	4,50	4,50	4,50	4,50

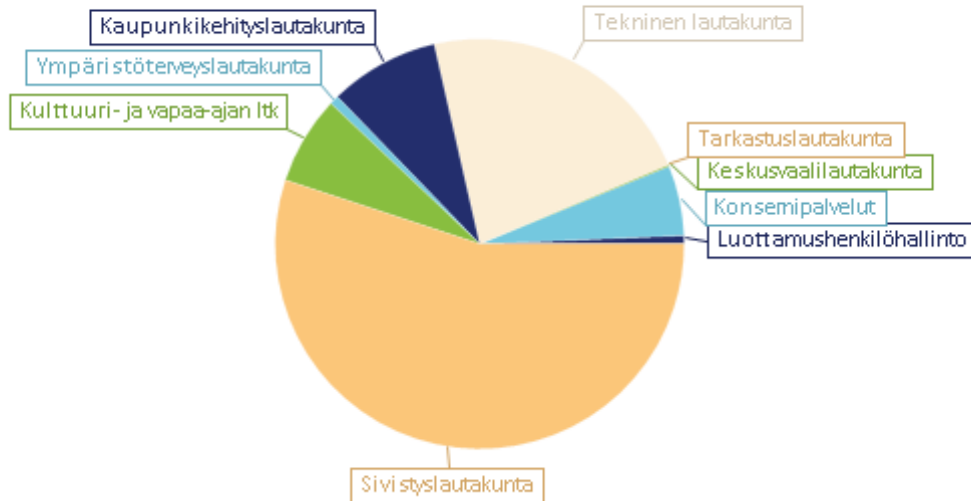
6.6 Toimintakulujen jakoisuus

Henkilöstökulujen ja palvelujen ostojen kehitys (sis. ulkoiset ja sisäiset erät) (milj. €)

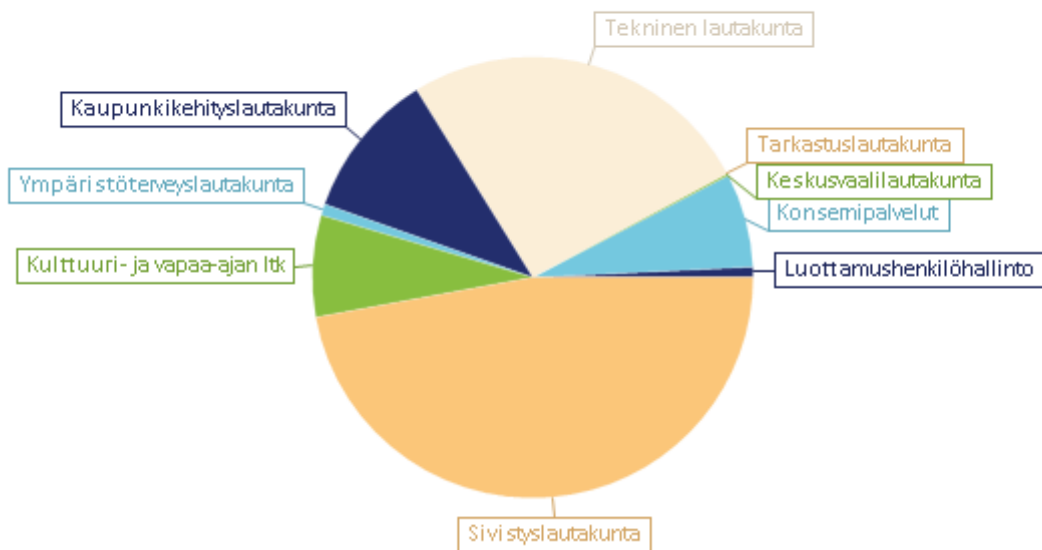
Toimintakulut lautakunnittain talousarviossa 2025

Ulkoiset ja sisäiset toimintakulut lautakunnittain (milj. €)

Ulkoiset toimintakulut lautakunnittain (milj. €)

ULKOINEN-SISÄINEN: Ulkoinen

6.7 Rahoituslaskelma

	TP 2023	TA+MUUT. 2024	KH 2025	Muutos- %	SV1 2026	SV2 2027
Toiminnan rahavirta						
Vuosikate	32 122 246	17 416 693	16 283 000	-6,5%	14 371 000	14 841 300
Tulorahoituksen korjaukset	1 235 709	-2 220 000	-2 220 000	0,0%	-2 240 000	-2 260 000
	33 357 955	15 196 693	14 063 000	-7,5%	12 131 000	12 581 300
Investointien rahavirta						
Investointimenot	-36 814 610	-36 210 000	-26 010 000	-28,2%	-46 350 000	-43 000 000
Rahoitusosuudet investointime- noihin	638 900	0	0		0	0
Pysyvien vastaavien hyödykkei- den luovutustulot	596 378	2 720 000	2 720 000	0,0%	2 740 000	2 760 000
	-35 579 332	-33 490 000	-23 290 000	-30,5%	-43 610 000	-40 240 000
Toiminnan ja investointien raha- virta	-2 221 377	-18 293 307	-9 227 000	-49,6%	-31 479 000	-27 658 700
Rahoituksen rahavirta						
Antolainauksen muutokset						
Antolainasaamisten vähennys	175 245	50 000	50 000	0,0%	50 000	50 000
	175 245	50 000	50 000	0,0%	50 000	50 000
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	30 000 000	18 000 000	33 600 000	86,7%	54 400 000	51 600 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-25 876 547	-14 000 000	-18 500 000	32,1%	-17 000 000	-18 000 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos	205 845	0	-6 000 000		-6 000 000	-6 000 000
	4 329 298	4 000 000	9 100 000	127,5%	31 400 000	27 600 000
Muut maksuvalmiuden muutok- set						
Toimeksiantojen varojen ja pää- omien muutokset	161 114	0	0		0	0
Saamisten muutos	7 069 976	0	0		0	0
Korottomien velkojen muutos	-14 589 166	0	0		0	0
	-7 358 076	0	0		0	0
Rahoituksen rahavirta	-2 853 534	4 050 000	9 150 000	125,9%	31 450 000	27 650 000
Rahavarojen muutos	-5 074 911	-14 243 307	-77 000	-99,5%	-29 000	-8 700

	TP 2023	TA+MUUT. 2024	KH 2025	SV1 2026	SV2 2027
Rahoituslaskelman tunnusluvut					
Toiminnan ja investointien rahoituksen					
kertymä 5 vuodelta, 1 000 euroa	-21 609				
Investointien tulo-rahoitus, %	88,8%	79,8%	62,6%	31,0%	34,5%
Lainanhoitokate	1,2	1,2	0,9	0,9	0,8
Asukasluku	45 645	45 811	45 706	45 600	45 500

6.8 Rahoitustulot ja -menot

Rahoitustuotot ja kulut Määrärahat/Tuloarvio (1000 €)	TP 2023	TA+MUUT. 2024	KH 2025	SV1 2026	SV2 2027
Korot ja muut kulut	-4 313	-2 200	-3 800	-3 900	-4 100
<i>Rahoituskulujen muutos</i>	<i>28,0</i>	<i>-49,0</i>	<i>72,7</i>	<i>4,5</i>	<i>5,1</i>
Korko- ja muut rahoitustuotot	2 340	1 938	2 300	2 300	2 400
<i>Rahoitustuottojen muutos-%</i>	<i>-31,6</i>	<i>-17,2</i>	<i>18,7</i>	<i>18,7</i>	<i>4,3</i>
Rahoitustuotot- ja kulut yht.	-1 973	-262	-1 500	-1 600	-1 700

Lainat Määrärahat/Tuloarvio (1000 €)	TP 2023	TA+MUUT. 2024	KH 2025	SV1 2026	SV2 2027
Lainojen lisäykset	30 000	18 000	33 600	54 400	51 600
Lainojen lyhennykset	25 877	14 000	18 500	17 000	18 000
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	206	0	-6 000	-6 000	-6 000
Lainamäärän muutos	4 329	4 000	9 100	31 400	27 600
Lainakanta	183 461	187 461	196 561	227 961	255 561
Lainakanta, e /as	4 019	4 092	4 301	4 999	5 617
Asukasluku	45 645	45 811	45 706	45 600	45 500

6.9. Menot ja tulot yhteensä

	TP 2023	TA+MUUT. 2024	KH 2025	SV1 2026	SV2 2027
Määräraha (1 000 €)					
Menot yhteensä	259 484	239 747	250 724	274 152	276 375
käyttötalous	201 105	205 397	210 014	214 702	219 475
investoinnit	36 815	22 550	26 010	46 350	43 000
rahoituskulut	21 564	11 800	14 700	13 100	13 900
Määräraha (1 000 €)					
Tuloarviot yhteensä	268 537	246 206	266 262	289 957	292 618
käyttötalous	87 399	87 467	84 207	85 527	86 868
pitkäaikaiset lainat	30 000	18 000	33 600	54 400	51 600
investoinnit (inv. rah.os + luovutustulot)	1 235	2 720	2 720	2 740	2 760
rahoitus (verotulot, valtionosuudet ja rahoitustuotot)	149 903	138 019	145 735	147 290	151 390
Nettomenot/-tulot	9 053	6 459	15 538	15 805	16 243

7. Strategisten tytäryhtiöiden sitovat tavoitteet

7.1 Tavoitteet

(Kaupunginhallituksen konserni- ja omaisuusjaosto 12.11.2024)

Lohjan kaupunkikonserniin kuuluu viisi tytäryhtiötä:

Lohjan Energiahuolto Oy Loher, Lohjan Kiinteistöt Oy, Lohjan Liikuntakeskus Oy, Lohjan Liikuntahallit Oy ja Lohjan Vuokra-asunnot Oy.

Lohjan kaupungin konserniohjeen mukaan:

Tytäryhteisöjen on toteutettava kaupungin toiminta-ajatusta ja valtuuston hyväksymää strategiaa. Kaupunginhallitus määrittelee vuosittain toimintasuunnitelman ja talousarvion laatimista varten tytäryhteisöjen yleiset toimintalinjat. Tarvittaessa yksityiskohtaisemmat tavoitteet ja toimintaohjeet määrittelee konserni- ja omaisuusjaosto seuraaville yhtiöille:

- asunto- ja vuokrataloyhtiöille
- liike- ja palvelukeskusyhtiöille
- elinkeino- ja yrityspalveluyhtiöille
- kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen yhtiöille sekä
- energia- ja yhdyskuntahuollon yhtiöille

Valtuusto asettaa talousarviossa tytäryhteisöille toiminnan ja talouden tavoitteita, jotka on johdettu kuntastrategiasta ja siihen sisältyvästä omistajapolitiikasta. Konsernijohto neuvottelee tytäryhteisöjen kanssa asetettavista tavoitteista ennen niiden lopullista hyväksymistä. Yhteistyön tuloksena asetetuilla tavoitteilla pyritään varmistamaan, että tytäryhteisöjen toiminta on kaupunkikonsernin kokonaisedun mukaista. Tytäryhteisöjen taloussuunnitelmien tulee perustua valtuuston niille asettamiin tavoitteisiin. Tytäryhteisön hallitus vastaa asianmukaisen taloudenhoidon järjestämisestä. Konsernijohto pyrkii tukemaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Konsernijohto seuraa säännöllisesti tytäryhteisöjen tavoitteiden toteutumista ja taloudellisen aseman kehittymistä sekä arvioi tulevaa kehitystä ja siihen liittyviä riskejä. Tytäryhteisön tulee raportoida kaupunginhallitukselle noudattaen kaupungin osavuositarkastusten ja tilinpäätöksen aikatauluja.

Konsernivalvonnassa seurataan valtuuston tytäryhteisöjen toiminnalle asettamien tavoitteiden toteutumista sekä konserniohjeen noudattamista erityisesti keskitetyissä konsernitoiminnoissa.

Konsernipalvelut on valmistellut tytäryhtiöille asetettavat tavoitteet ja käynyt vuoropuhelun yhtiökohtaisista tavoitteista yhtiöiden edustajien kanssa. Esitys vuoden 2024 konserniyhteisöille asetettavista tavoitteista :

Lohjan Energiahuolto Oy Loher

Loherin perustehtävä on lämpöenergian tuottaminen ja jakaminen toimitusvarmasti Lohjan kaupungin alueella. Tämä perustehtävä Loherin tulee täyttää kustannustehokkaasti ja ympäristöystävällisesti, noudattaen konsernin strategiaa. Tavoitteena on kohtuuhintainen ja hinnaltaan ennakoitava lämpöenergia kaupungin asukkaille.

Loherin tulee ylläpitää nykyaikaista tuotantokoneistoa ja vastata kaukolämpöverkoston kunnosta.

Tavoitteet 2025:

Lohjan kaupunkikonserni edellyttää Loherin jakavan vuosittain osinkoa, joka on määrältään kestävällä tasolla Loherin tulokseen nähden. Osingon maksu ei saa vaarantaa Loherin perustehtävää. Osingon tasoksi määritellään 1 milj. euroa vuodessa. Loher voi poiketa tästä tasosta perustellusti yhtiön taloudellisen tilanteen mukaan.

Lohjan Liikuntakeskus Oy

Liikuntatoimi tuottaa asukkaiden kanssa yhteistyössä laadukkaita liikuntapalveluita kaikille kaupunkilaisille edistämällä heidän kokonaisvaltaista hyvinvointiaan. Strategiakaudella pyritään liikkujien määrän kasvattamiseen teemalla ”Lohjalla liikkuvat kaikki” suoritteiden kasvattamisen sijasta. Keskeisiä periaatteita toiminnassa ovat yhteisöllisyys, yhteistyö, moniarvoisuus sekä yhtenäiset toimintatavat. Palveluiden laadusta huolehditaan kustannustehokkaasti.

Tavoitteet 2025:

Strateginen tavoite	Toimenpide	Mittari
Lohjalla on Järvikaupunki-brändin mukainen, yleinen järvenrantasauna	Käynnistetään vuonna 2025 Haikarin kaavan mahdollistama modernin yleisen rantasaunan suunnittelu.	Saunan valmiusaste
Lohjalla on saatavilla maksutonta liikuntaneuvontaa kaikille väestöryhmille	Luodaan yhteistyössä Lohjan kaupungin kanssa lohjalainen liikuntaneuvontamalli	Liikuntaneuvonta-asiakkaiden lukumäärä
Lohjan Liikuntakeskus laatii lähiliikuntapaikka-ohjelman	Lähiliikuntapaikkaohjelman tekeminen aloitetaan osallistamalla kuntalaisia	Lähiliikuntapaikkojen määrä

Lohjan Liikuntahallit Oy

Lohjan Liikuntahallit Oy:n tulee myötävaikuttaa prosessiin, jossa kaupunki selvittää ja päättää yhtiön tulevaisuudesta joko sen kiinteistöomistusta kehittämällä tai sulauttamalla yhtiö ja sen omaisuus osaksi Lohjan kaupunkia.

Lohjan Vuokra-asunnot Oy

Lohjan Vuokra-asunnot Oy tarjoaa lohjalaisille turvatuun ja kohtuuhintaisen asunnon koko asumisen elinkaaren ajaksi.

Tavoitteet 2025:

Yhtiöllä on voimassa oleva kehittämisohjelma ja se päivitetään neljän vuoden välein (kerran valtuustokaudessa).

Käyttöaste vähintään 94 % (2016 pahimmillaan ollut 91-92 %, vuonna 2020 oli noin 95,5 %, mutta tilanne muuttunut nyt kun 2021 vuonna kaupunkiin on rakennettu 180 ara-vuokra-asuntoa ja lisäksi vapaarahoitteisia vuokra-asuntoja) käyttöasteesta; 1 % asunnoista on korjauksen alla, koska yhtiöllä on vanhat kiinteistöt, 1- 2 % vaihtoprosessissa ja loput ovat tyhjinä olevia kolmioita, joita ei haluta vuokrata, koska tarve yksioille tai pienille kaksioille.

Asukastyytyväisyys: Yhtiö tekee vähintään joka toinen vuosi asukastyytyväisyyskysely, toteutetaan seuraavan kerran v. 2024. Tavoite suosittelemalukkuusprosentti NPS on positiivinen.

Asuminen on kohtuuhintaista, vertailu esimerkiksi Vihdin vuokriin sekä Lohjan vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen vuokriin. (Aran laatima tilasto: Kelan yleistä asumistukea saavien vuokratiedot kunnittain)

Yhtiöllä on kiinteistöalan energiatehokkuussopimus Motivan kanssa. Yhtiö huomioi energiatehokkuustoimet kiinteistönpidossa, asunto- ja korjausrakentamisessa.

Yhtiöllä on oma asukasdemokratiamalli, jossa on määritelty asukasneuvosto.

Yhtiön edustajat osallistuvat asukasneuvoston kokouksiin (kutsusta, ei automaattista osallistumisoikeutta).

Yhtiön edustajat pitävät aktiivisesti asukaskokouksia vuosittain (kokouksia pidetty yli 20 / vuosi) (Asukaskokoukset pidetään kaikille talon asukkaille)

Yhtiön edustajat osallistuvat pyynnöstä asukastoimikuntien kokouksiin. (asukastoimikunta valittu edustamaan talon asukkaita, yleensä 3-5 jäsentä)

Lohjan Kiinteistöt Oy

Tavoitteet 2025:

Tavoitteena nollatulos ja varautuminen tuleviin korjauksiin (tai taloudellisiin haasteihin). Toimii palvelujen tuottajana mm. hyvinvointialueen tilatarpeisiin.